

● **Min favorittlærer** | 20 Odlet frem skrivelysten ● **Intervju** | 24 Sanner oppsummerer statsrådsåret
● **Fotoreportasje** | 36 Trøst i mørketida ● **Frisone** | 41 Forsangeren på Lerkendal

UTDANNING

UTDANNING
150
ÅR
1869-2019

1

11. JANUAR 2019

utdanningsnytt.no

Familiebarnehager er blitt kjedebutikker
med lavere bemanningskrav
enn ordinære barnehager

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Sjef for nett, desk og layout
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Tore Magne Gundersen (perm.)
Presentasjonsjournalist
tmg@utdanningsnytt.no

Ståle Johnsen
Debatt- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Synnøve Maaø
Markedssjef
sm@utdanningsnytt.no

Randi Skaugrud
Markedskonsulent
rs@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Digital markedsansvarlig
ls@utdanningsnytt.no

Innhold

● Hovedsaken: KJEDENE DOMINERER

Glem forestillingen om familiebarnehagen
i eiers og drivers hjem.

● Frisonen 41

På dagtid er han daglig leder i Sjøskog-
bekken FUS barnehage i Trondheim.
På fritiden tar Jo Erik Øverby megafonen
fatt som fotballsupporter.

Innhold

Aktuelt	4	Innspill	42
Aktuelt navn	8	Debatt	48
Hovedsaken	10	Kronikk	54
Ut i verden	18	Stilling/Kurs	58
Kort og godt	19	Minneord	60
Min favorittlærer	20	Lov og rett	61
Aktuelt	22	Fra forbundet	62
Intervju	24	Medlemstilbud	66
Reportasje	28		
Fotoreportasje	36		
Friminutt	40		
Frisonen	41		

● Min favorittlærer

– Du var litt streng, men du så hvor jeg var god, sier Sarah Zahid til sin
favorittlærer, Heidi Marianne Sveipe Bahmanyar.

Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

I dyreste laget for pedagoger

Høye priser gjør det vanskelig for enslige lærere å kjøpe bolig, viser en kartlegging Utdanning har gjort.

Fotoreportasje

Et forsøk på å friske opp en solfattig tid.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2018: 172.801

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.

Trykk:

Sörmlands Printing Solution
www.sormlandsprinting.se

Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet melder adresseforandringer til medlemsregisteret. E-postadresse: medlem@utdanningsforbundet.no

Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Mer informasjon:
presse.no/pfu/etiske-regler

Forsidebildet

En eier kan eie mange familiebarnehager. At eier driver barnehagen i eget hjem og sjøl arbeider der, er langt fra eneste mulighet.
Foto: Inger Stenvoll

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Ny karakterhverdag setter krav til lærerne

Ja til karakterer i barneskolen, sa Høyre og Frp i 2013. Hovedargumentet var at overgangen til ungdomsskolen ville bli mykere. Men protestene var mange; fra partiene lenger til venstre, fra lærere, Utdanningsforbundet og forskere. En studie fra Universitetet i Bergen viste at karakterer gjorde at elevene ble opptatt av prestasjon i stedet for mestringsglede. Og ifølge forskerne var karaktersetting mest demotiverende for de svakeste elevene.

Tre år senere snudde Høyre med daværende kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen i spissen. I denne utgaven av Utdanning avslører nåværende minister i samme stol, partikollega Jan Tore Sanner, at han egentlig har vært motstander av karaktersetting i barneskolen siden 1993 (!). I skrivende stund sitter han i regjeringsforhandlinger med Frp, Venstre og KrF. Der er de tre mot én. Bare Frp vil ha tallvurdering på mellomtrinnet.

Trenden er at stadig flere skoler demper bruken av karakterer. Utviklingen er musikk i manges ører, ikke minst hos Oslos skolebyråd.

Vi mener også det er en spennende og riktig endring. Men det er viktig å huske at fravær av karakterer også setter større krav til lærerne.

Forskning fra både inn- og utland har vist svakheter ved tilbakemeldingskulturen i den norske skolen. I Stortingsmelding nr. 31 (2007–2008) skriver Kunnskapsdepartementet at tilbakemeldinger som fremmer læring og mestring, ser generelt ut til å ha vært en mangelvare i grunnopplæringen». En studie ved Høgskolen i Stord/Haugesund fra 2009 konkluderte med at det blir for mange innholdslose tilbakemeldinger som «Kjempebra» og «Godt jobba». Så mange som en tredjedel av tilbakemeldingene som blir gitt i en læringssituasjon, viser seg faktisk å virke mot sin hensikt.

I elevundersøkelsen fra 2017 svarer dessuten 38 prosent av elevene at lærerne «aldri» eller bare i «få» eller «noen» fag snakker med dem om hva de må gjøre for å bli bedre. Undersøkelsen viser også elevene i ungdomsskolen og videregående skole mener de får færre og dårligere tilbakemeldinger enn elevene på mellomtrinnet.

Det er en utvikling lærerne må gjøre noe med. Nå har de fått det slik de vil. Da må de gi tilbakemeldinger i form av faglige tilbakemeldinger, så gode og så jevnlig at elever og foresatte både forstår dem og kan bruke dem. Gjør de det, kan det bli riktig så bra. Elever og foresatte som opplever at læreren ser akkurat dem, mindre stress og prestasjonsjag; ja, forhåpentlig også mer læring. Det bør være et mål for 2019!

● Private barnehager

Millionsmell for barnehage: – Viktig for senere tilsyn

En privat barnehageeier må tilbakebetale 4,7 millioner kroner etter tilsyn. Fylkesmannen i Oslo og Akershus mener avgjørelsen er viktig for senere saker.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no og Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– Vi forventer at kommunen fører tilsyn med de deler av regelverket hvor de mener at risikoen for og konsekvensen av brudd på loven er størst, sier Sigurd Holen, avdelingsdirektør i Utdanningsdirektoratet.

Uken før jul bestemte Utdanningsdirektoratet at eierne av Torshovhagen barnehage må betale tilbake 4,7 millioner kroner til Oslo kommune. Det var første gang direktoratet behandlet en sak som dreide seg om økonomisk tilsyn i en barnehage, etter at barnehageeierne klaget inn deler av det opprinnelige vedtaket fra fylkesmannen.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus pekte på at lønningene eierne hadde tatt ut som daglig leder og styreleder, var for høye. Det samme gjaldt husleiekostnadene til et annet selskap i samme konsern. Og fylkesmannen fikk støtte av Utdanningsdirektoratet på nesten alle punkter.

Holen vil ikke spekulere i om saken har skapt presedens for senere tilsyn, men er forberedt på at det kan bli flere klagesaker i tiden som kommer.

– Kommunene er svært ulike med tanke på størrelse og antall barnehager. Det kan påvirke hvordan de innretter tilsynsvirksomheten sin, sier han.

En endring i reglene har gjort at fylkesmennene nå på eget initiativ kan føre tilsyn med barnehager i særlige tilfeller. I all hovedsak er det imidlertid kommunene som har ansvaret.

– Men hvis fylkesmannen velger å føre flere økonomiske tilsyn, vil det kunne føre til at flere klagesaker blir behandlet av oss, sier Holen.

Eierne har solgt barnehagen

De tidligere eierne av Torshovhagen har solgt barnehagen til Læringsverkstedet mens klagebehandlingen har pågått. Trude Sydtangen, direktør for barnehagedrift i Læringsverkstedet, sier de vil betale kravet. De har imidlertid forsikret seg i

avtalen med tidligere eier mot at et tilbakebetalingskrav skal gå ut over Læringsverkstedet.

– I avtalen med tidligere eier har vi tatt høyde for at økonomiske forhold som er gjort før vår tid, ikke skal belastes Læringsverkstedet og barnehagene, sier Sydtangen.

De tidligere eiernes advokat opplyser til Utdanning at de ikke ønsker å kommentere resultatet av saken.

– Alvorlige brudd

Hos Private Barnehagers Landsforbund (PBL) sier de seg imidlertid enige i konklusjonen til Utdanningsdirektoratet.

– Det er alvorlige brudd på regelverket som påpekes. Da er det riktig at det blir krav om tilbakebetaling. Først og fremst er dette alvorlig for barna i den aktuelle barnehagen, ettersom penger som skulle gått til barna, er brukt til andre ting, sier administrerende direktør i PBL, Anne Lindboe.

Hun presiserer at selv om PBL har sørget for advokat for barnehagens tidligere eiere, har barnehageeierne selv betalt for advokathjelpen.

– Bistanden herfra bidrar til at saken blir ordentlig belyst og redegjort for. Saken har prinsipielle sider som det har vært viktig å få avklart, sier Lindboe.

– Utdanningsdirektoratet kommer i denne saken med noen avklaringer knyttet til lønn til daglig leder. Vil dette få konsekvenser for andre saker om lønnsutbetalinger til eiere av private barnehager?

– Man kan ikke heve høy lønn som daglig leder hvis man ikke kan dokumentere arbeidet som er gjort. Men hvis daglig leder jobber ekstremt mye, er det også rimelig at det gjenspeiles i lønnen, mener hun.

● Fakta:

• Etter økonomisk tilsyn fikk Torshovhagen barnehage AS et krav om å betale tilbake 5,4 millioner kroner av Fylkesmannen i Oslo og Akershus i mars i år.

• Eierne klaget på vedtaket.

• Fylkesmannen opprettholdt kravet på 5,4 millioner kroner.

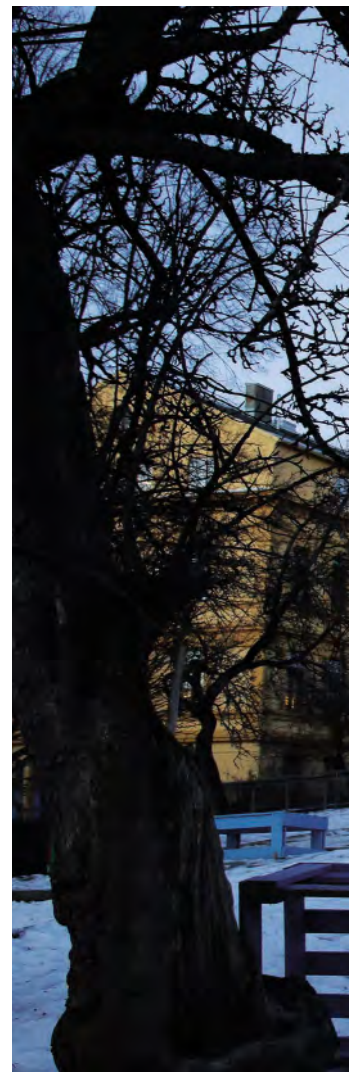
• Eierne klaget deler av saken inn til Utdanningsdirektoratet i april.

• Utdanningsdirektoratet har nå fattet vedtak om tilbakebetaling.

Støtte til Ålesund kommune

Høsten 2016 avdekket Utdanning høye lønninger og utbytter i flere barnehager i Ålesund. En av eierne av en enkelt barnehage hadde ett av årene tatt ut rundt tre millioner kroner i årslønn som daglig leder. I etterkant gjennomførte Ålesund kommune økonomisk tilsyn med barnehagene, som endte i et krav om tilbakebetaling av flere millioner kroner.

Eierne av Borgundveien barnehage, Åse barnehage og Trollhaugen barnehage klaget saken inn for Fylkesmannen i Møre og Romsdal. Før jul fikk kommunen medhold på alle punkter – om for høy lønn til eiere og daglige ledere, ulovlig lån og anskaffelse av bil på barnehagens regning. Men ikke på kravet om tilbakebetaling. Det er for dårlig begrunnet, mener fylkesmannen. Skal kommu-

MEST LEST:

- Får barnehagebarna daglig massasje, blir det færre konflikter og mer ro
- Elever får ikke det de har krav på – spesialpedagoger opplever jevnlig lovbrudd
- Erna Solberg: – Foreldre i jobb vil forhindre at barn vokser opp i fattigdom
- 10 punkter fra ekspertenes rapport om barnehagelærerne
- Rapport om barnehagelærerrollen: – Flere barnehagelærere bør ha master

Gikk du
glipp av
denne?

nen kreve pengene tilbake, må den fatte et nytt vedtak.

Kommunalsjef i Ålesund kommune, Bjørn Ivar Rødal, er fornøyd med at de fikk medhold i at eierne hadde tatt ut for mye lønn og lignende.

– Vi er i gang med å rette opp det fylkesmannen har påpekt som saksbehandlingsfeil, og vil fatte nye vedtak i alle sakene. Med sikte på å kunne kreve tilskudd tilbakebetalt, sier Rødal.

– Prinsipiell betydning

Kommuneorganisasjonen KS bemerker at det er krevende for kommunene å bruke ressurser på tilsyn når de står uten mulighet til å iverksette sanksjoner.

– Da blir terskelen høy, mener avdelingsleder i KS, Erling Lien Barlinthaug.

– Men er kommunene rustet for å utføre tilsynene?

– I og med at det er deres oppgave, tar jeg utgangspunkt i at de er det, sier han.

Grethe Hovde Parr hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus understreker også at tilsynene er kommunens ansvar, men mener Utdanningsdirektoratets tilsyn med Torshovhagen barnehage kan ha vært viktig for senere saker.

– Det er tatt stilling til noen omstendigheter på prinsipielt plan som kan få betydning for andre saker, uavhengig av om det er kommuner eller fylkesmenn som fører tilsynet, sier Parr.

Læringsverkstedet har nå to år på seg for å tilbakebetale de 4,7 millionene.

Eierne av Torshovhagen barnehage må betale tilbake 4,7 millioner kroner til Oslo kommune.

FOTO: JØRGEN JELSTAD

Spesialpedagoger opplever jevnlig lovbrudd

Elevene får ikke timene de har vedtak om. Grupper der elevene har svært forskjellige lærevansker, gjør ikke jobben lettere.

Utdanningsnytt.no/
spesialped2018

Barnehage

Nå avgjøres det om KrF går i regjering, og barnehagebemanning blir en del av forhandlingene. Bildet er fra fjorårets opphetede debatt om bemanning der kunnskapsministeren møtte representanter for Barnehageopprøret og Foreldreopprøret utenfor Stortinget. Rett bak Jan Tore Sanner står Hans Fredrik Grøvan i KrF.

FOTO JØRGEN JELSTAD

Bemanning i barnehagene

Bemanningsnormen innebærer minst én ansatt per 3 barn under tre år, og per 6 barn over tre år.

Pedagognormen krever en pedagogisk leder per 7 barn for de minste barna og per 14 for de største.

Kilde: Utdanningsdirektoratet

KS vil ha barnehagebemanning inn i regjeringsplattformen

KS forventer at bemanning i barnehagene blir tema i regjeringsforhandlingene. KrF bekrefter langt på vei at bemanningsnormen kommer på bordet.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no og Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

2. januar begynte forhandlingene om Kristelig Folkeparti (KrF) skal gå inn i regjering. Det er spenning knyttet til hva partiet vil jobbe for å få gjennomslag for, men bemanning i barnehagene har vært en av KrFs prioriteringer.

Høsten 2018 ble nye regler innført for bemanning i barnehagene, gjennom en bemanningsnorm og en pedagognorm. Dermed må barnehagene ansette flere. Hva det vil koste, og om staten bør ta hele regningen, har vært omstridt. I forhandlingene om statsbudsjettet presset KrF gjennom mer penger til bemanningsnormen.

– Må inn i plattformen

Ifølge kommunesektorens arbeidsgiverorganisasjon KS mangler det fortsatt flere hundre millioner

kroner de neste par årene for å finansiere de nye kravene til bemanning.

Helge Eide, områdedirektør for interessepolitikk i KS, sier dette er en veldig viktig sak for kommunene: – Når en regjering er dannet, er kampen om pengene så stor at hvis det ikke er avklart i selve plattformen, er det mindre sjanser for at det kommer på plass i løpet av den videre regjeringsprosessen, sier han.

Han ser heller ikke bort fra at KrF vil forhandle om en opptrapping av de to normene i årene framover.

– I så fall regner vi selvfølgelig med at det blir fullfinansiert. Uansett må regjeringen først finansiere det de allerede har vedtatt, før de tenker på å trappe opp, sier Eide.

KrF: Naturlig tema

KrF har flere ganger uttalt at statlig finansiering må til for å sikre at bemanningsnormene blir fulgt.

– Blir dette et kort i forhandlingene?

– Det er helt klart viktig å støtte og utvikle denne reformen bedre. Barnehagebarna trenger flere voksne og pedagoger, sier Hans Fredrik Grøvan i KrF som selv deltar i forhandlingene.

Han peker også på andre barnehagesaker partiet vil kjempe for, som å få på plass en uav-

hengig tilsynsordning for barnehagene. I dag fører kommunene tilsyn med barnehagene de selv finansierer.

KrF mener også det er for store kommunale forskjeller i finansieringen av barnehagene.

– Tilskuddssystemet er ikke optimalt. Forskjellene systemet skaper, er også et kvalitetsproblem. Barnehagene må ha forutsigbar økonomi for å drive bra, sier Grøvan.

– Og dette kommer opp i forhandlingene?

– Vi må nå vurdere hvordan vi skal formulere oss. Men det er slik vi vil ha det, dette er vår politikk, avslutter Grøvan.

Opprørere har små forhåpninger

Barnehagestyrer Roayne Berget i Smedhusåsen barnehage i Rygge kommune, Østfold, er en av drivkreftene bak aksjonen Barnehageopprør. De har vært kritiske til det de mener er en altfor dårlig satsing på økt bemanning i barnehagene.

Berget har liten tro på at KrF i regjering gir store positive endringer.

– Vi kan selvfølgelig håpe, men jeg er nøktern når det gjelder forhåpninger om noen drastiske endringer til det bedre, sier Berget.

● Inkluderende arbeidsliv (IA)

Ny avtale sikrer sykelønnen

Full lønn under sykdom gjelder i fire nye år. Dessuten er forebyggende arbeidsmiljøarbeid hovedsatsing i den nye avtalen, som ble undertegnet 18. desember.

– Det var slett ikke sikkert at vi skulle bli enige om en ny IA-avtale. At den nå er på plass, sikrer sykelønnen, sier Ragnhild Lied i en pressemelding fra Unio.

Hun er leder i Unio, Norges nest største hovedorganisasjon for arbeidstakere med 360 000 medlemmer, deriblant Utdanningsforbundet.

Lied er spesielt fornøyd med at forebygging er godt integrert i avtalen.

– Det nytter ikke å få ned sykefravær og frafall uten å jobbe aktivt og konkret med forebygging på den enkelte arbeidsplass. I den nye avtalen er det lagt til rette for en stor satsing på arbeidsmiljøutfordringene i offentlig sektor, sier hun.

Hun sikter til de såkalte bransjeprogrammene:

– De gjør det mulig å målrette innsatsen mot de arbeidsplassene og yrkene med de tøffeste arbeidsvilkårene, og der behovet for å jobbe med grunnleggende arbeidsmiljøutfordringer er størst, som i barnehager og i helsesektoren.

– Det trengs nye virkemidler for å få ned sykefraværet, som er størst i offentlig sektor. Vi må være så ærlige å si at sykefraværet fortsatt er for høyt. At avtalen nå åpner for et langt større fokus på arbeidsmiljø og at en kan gå spesifikt til verks med bransjeprogrammer, er veldig lovende. Men både tillitsvalgte og arbeidsgivere må bruke mulighetene avtalen gir, sier Ragnhild Lied.

Arbeidslivsdirektør i KS, Tor Arne Gangsø, sier det har vært viktig for kommunesektoren at en ny avtale i større grad anerkjenner ulikhetene i arbeidslivet: – Dette er særlig viktig når kvinnedominerte yrker med mye deltid skal sammenlignes med mannsdominerte bransjer, sier han til NTB.

I den nye avtalen settes det av 70 millioner kroner i 2019 og deretter 50 millioner kroner årlig til en ny arbeidsmiljøinnsatsing.

LO-leder Hans-Christian Gabrielsen fremhever fredningen av sykelønnen i fire nye år som et av

de viktigste punktene for LO. Arbeidsgiverorganisasjonen Virke er kritisk til fredning, men er fornøyd med at problemstillingen er åpen for debatt framover.

Kan gi færre egenmeldingsdager for noen

Ansatte i IA-bedrifter har hittil kunnet bruke 24 egenmeldingsdager. Med ny avtale blir det opp til hver bedrift å avgjøre om ansatte får denne retten.

– Denne endringen mener vi er beklagelig, fordi adgangen til utvidet egenmelding er ubyråkratisk og tillitsbasert. Vi oppfordrer våre tillitsvalgte i tidligere IA-bedrifter til å avtale en videreføring av ordningen, slik de har mulighet til, og merker oss at arbeidsgiverorganisasjonene vil be sine medlemmer om det samme, sier LO-leder Hans-Christian Gabrielsen i en pressemelding.

Akademikerne har samme syn.

– Vi ønsker at flere benytter seg av utvidet egenmelding. Det åpner for en tettere dialog mellom ansatt og leder under sykdom og belastet helsevesenet i mindre grad, sier leder Kari Sollien i Akademikerne. ©NTB

● Ny avtale om inkluderende arbeidsliv (IA)

Den nye avtalen har som mål å kutte sykefraværet med 10 prosent.

Et annet mål er å redusere frafall, det vil si at personer ikke kommer tilbake i arbeid etter lang tids sykefravær.

Mer vekt på forebygging og tiltak tilpasset de forskjellige bransjene, er oppskriften.

Nytt er at alle støtteordninger og verktøy i avtalen åpnes for alle landets bedrifter. For å få tilgang til midlene, må bedriftene forplikte seg på ulike måter.

Sykelønnen fredes videre i fire nye år. Avtalen gjelder mellom staten og partene i arbeidslivet.

Unio-leder Ragnhild Lied (t.h.) er spesielt fornøyd med at forebygging er godt integrert i den nye avtalen om inkluderende arbeidsliv (IA). Her med LO-leder Hans-Christian Gabrielsen under presentasjon av avtalen.

FOTO OLE BERG-RUSTEN, NTB SCANPIX

● USA

Utvalg vil ha mer våpen på skolene

● Et utvalg utnevnt av president Donald Trump anbefaler at skoler vurderer å bevæpne ansatte og ansette krigsveteraner som vakter. Utvalget ledes av utdanningsminister Betsy DeVos og ble nedsatt etter skolemassakren i Parkland i Florida i februar i fjor. En tenåring, som var tidligere elev ved skolen, drepte 17 personer. Utvalget foreslår at også lærere skal være bevæpnet for å kunne respondere på vold. Dette vil være spesielt gunstig i distrikter der skolene ligger slik til at det kan ta tid før politiet kommer fram, heter det i rapporten.

Aktuelt navn

Ny sjef uten jålerier

Vil du vite mer om den norske modellen, står den nye NHO-sjefen klar til å gi deg en undervisningstime.

TEKST Ståle Johnsen | sj@utdanningsnytt.no

FOTO Moment Studio NHO

● Ole Erik Almlid (49)

Hvem

Administrerende direktør i Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)

Aktuell

I desember tiltrådte Ole Erik Almlid som NHO-sjef, etter å ha fungert i stillingen siden mai 2018. 9. januar avholdes NHOs årskonferanse i Oslo Spektrum.

Hva ser du som de viktigste oppgavene for NHO i året som kommer?

Vi må fortsette å sikre at vi har gode bedrifter som gjør det godt, i byer og bygder i hele landet. Det er vår oppgave å synliggjøre at bedriftene er løsningsene på mange av de utfordringene Norge står overfor. Gjør bedriftene våre det bra, greier vi å skape jobber, verdier og velferd i hele landet. Dette er oppgaver vi må løse i samarbeid med regjeringen, andre politiske partier, LO og andre arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner.

Er det spesielle måter du ønsker å prege organisasjonen på?

Jeg er først og fremst opptatt av at NHO skal fortsette å ivareta hovedoppgaven vår, å jobbe for at bedriftene skal lykkes godt over hele landet. Under NHOs årskonferanse 9. januar ønsker vi å vise betydningen av internasjonalt samarbeid og markedstilgang. For å skape arbeidsplasser og verdier er vi helt avhengig av å kunne handle med andre land. Ellers skal vi blant annet fortsette å jobbe for at bedriftene har tilgang på den nødvendige kompetansen. Seks av ti bedrifter sier at de ikke har tilgang til kompetansen de trenger, og mange unge mennesker kommer seg ikke inn på arbeidsmarkedet.

Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Her velger jeg Kristin Clemet, tidligere utdannings- og forskningsminister for Høyre, i dag leder av tankesmien Civita. Hun har gitt og gir meg fremdeles mange gode råd.

Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Jeg ville ha undervist om den norske modellen og verdien av den. Den er unik for Norge, blant annet

ved at den dyrker samarbeid og tillit for å løse utfordringer.

Hva liker du best med deg selv?

Jeg føler at jeg er ganske ujålete, og det er jeg fornøyd med. Jeg håper og tror at jeg greier å beholde den egenskapen, også som NHO-leder.

Har du noen favorittbok?

Her må jeg få nevne to bøker. I ungdommen leste jeg «En folkefiende» av Henrik Ibsen, et drama som satte spor. Jeg har jobbet i pressen i mange år, og jeg tror denne boka bidro til å pense meg inn på journalistsporet. Jeg må også nevne romanen «De åtte fjellene» av den italienske forfatteren Paolo Cognetti, en fantastisk bok om vennskap og at det er mulig å ta ulike valg og likevel være gode venner.

Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Jeg føler meg ikke så ofte frustrert. Eventuelle frustrasjoner forsvinner imidlertid som dugg for solen når jeg tar en tur med «Molly», familiens cocker spaniel på to år.

Hvem er din favorittpolitiker?

Gjennom jobben min, både som journalist og i NHO, har jeg hatt gleden av møte svært mange dyktige politikere. Dem har vi mange av i Norge! Jeg foretrekker politikere som tar et samfunnsbyggeransvar framfor politikere med et mer dogmatisk perspektiv.

Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Hvis jeg ved å være NHO-sjef kan utgjøre en forskjell, hvis vi greier å skape jobber i Norge slik at vi kan ivareta velferdssamfunnet vi setter så stor pris på, da føler jeg at jeg har gitt et aldri så lite bidrag.

«Jeg foretrekker politikere som tar et samfunnsbyggeransvar.»

Neste nummer

kommer 1. februar!

Jenter spiser Oslofrokost på Bekkelaget skole, 1951 - 1952.
Foto: Ragnar Johnsen, Byhistorisk samling, Oslo Museum

Brødskive med pålegg innpakket i papir er en kjent norsk matpakke.
Foto: Kristin Kokkersvold

Foto: Fotolia / vaaseenaa

Les om

Matpakken ble født i Osloskolen i 1920-årene for å sørge for at alle norske skolebarn fikk i seg minst ett sunt måltid om dagen. Hundre år senere er den et hett tema. Der noen heier på brød og svett gulost, vil andre servere saus og poteter. På statens regning.

Familiebarnehager er blitt big business.

De drives som kjeder – uten
samme krav til bemanning
som andre barnehager.

FOR DE MINSTE: I Miniputten familiebarnehage på Stabekk har barnehagelærer Elisabeth Torp åtte barn – og en bemanning godt over det som er kravet til familiebarnehager.

«Det er ingen grunn til å ha andre regler for bemanning i familiebarnehager enn i vanlige barnehager.»

Anne Greve, professor ved Oslo Met – Storbyuniversitetet

● Familie- barnehager

I 2017 gikk 4199 barn i familiebarnehage, ifølge Utdanningsdirektoratet.

Antallet familiebarnehager var 516.

De aller fleste barna i familiebarnehagene er mellom ett og tre år.

Assistentene skal ha veiledning av barnehagelærer etter nøkkelen 30 barn per pedagog.

En assistent kan ha ansvaret for inntil fem barn der flertallet av barna er over tre år. Er flertallet under tre år, må antallet reduseres.

Bemanningen må være forsvarlig i forhold til barnas alder og forutsetninger.

Familiebarnehagene kan ta like mye i foreldrebetaling for en barnehageplass som ordinære barnehager. I tillegg krever de aller fleste matpenger.

De offentlige tilskuddene til familiebarnehager varierer fra 137.000 til 158.000 kroner per barn. I 2018 var det nasjonale tilskuddet for ordinære barnehager på 209.200 kroner for barn under tre år.

– Små og oversiktlige omgivelser er en fordel for de minste barna, sier barnehagelærer og familiebarnehageeier Elisabeth Torp.

– Før var alle familiebarnehager som min. Nå er mange blitt big business, sier Elisabeth Torp.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

FOTO Erik M. Sundt

Åtte småbarn baser i snøen utenfor Miniputtens familiebarnehage på Stabekk i Bærum. Der, i det som også er hagen til pedagog og eier Elisabeth Torp, har de leikehus, små benker og bord, bøtter, spader og akebrett.

Da hun starta opp, for nesten 30 år siden, var det for å slippe å kjøre døtrene til to forskjellige barnehager, mens hun dro på jobb i en tredje. Nå tenker hun at familiebarnehagene er et viktig tilbud til de minste barna.

– Jeg tror det er en fordel med små og oversiktlige barnegrupper, sier hun.

– Barnehagene som bygges i Bærum nå, er svært store. Når jeg har vært innom, har inntrykket vært at det er et voldsomt renn av folk hele tida. Da har jeg tenkt at det kan være vanskelig for de små.

Har 31 familiebarnehager

Men selv om forskriften om familiebarnehager sier at barnehagen fortrinnsvis skal foregå i bebodde hjem, åpnes det for unntak. Og etter hva både Torp og Utdanning har kommet frem til er det bare fire familiebarnehager i Bærum, av 43, som drives i eiers eget hjem, der eier også selv arbeider i barnehagen. 35 av familiebarnehagene i kommunen har eiere som har to barnehager eller flere. Da leier de seg lokaler i andre boliger. Det er disse Torp sikter til når hun snakker om «big business».

På landsbasis har 103 av familiebarnehagene eiere som eier mer enn én barnehage. De største kjedene er Lykketrollet, Hakkebakkeskogen og Nøtteliten.

De to siste er registrert som to selskaper, men har samme eier. Til sammen har de 31 familiebarnehager i Akershus og Oslo – 19 av dem ligger i Bærum. Ifølge regnskapstalla innrapportert til Brønnøysundregisteret hadde Hakkebakkeskogen og Nøtteliten 2,9 millioner i overskudd i 2017, og et samlet overskudd over fem år på 17,2 millioner kroner.

Tina Frigår-Hansen eier Nøtteliten og Hakkebakkeskogen familiebarnehager. De ble starta i 1996, og er Norges eldste kjede.

Hun vedgår at det ikke er like lønnsomt å drive i dag som det var tidligere. Blant årsakene til det er at det i praksis ikke lenger kommer barn over tre år til familiebarnehagene, og at gruppene derfor ikke kan være på mer enn fire eller åtte barn. Tidligere hadde de ofte større grupper. Det er også vanligere at barn slutter midt i året.

Lykketrollet har 19 familiebarnehager i Oslo. Lykketrollet eies av Oslo Barnevaktformidling. Her var, viser regnskap i Brønnøysundregistrene, overskuddet på 800.000 kroner i 2017, og på 4,8 millioner over de siste fem årene. Utdanning har prøvd å få kontakt med eier, uten å lykkes.

Mobil pedagog

Med tre fulle stillinger, inkludert pedagog, og åtte småbarn er Miniputtens familiebarnehage på Stabekk bemanna godt over kravene.

Ifølge forskriften kan en assistent ha ansvaret for fem barn hele barnehagedagen, hvis flertallet av barna er over tre år. Hvis flertallet er under, sier ikke forskriften mer enn at barnetallet «må være lavere». Altså under fem.

Forskriften sier ingenting om krav til pedagog i barnehagen, derimot er nøkkelen en pedagog per 30 barn og kravet at assistentene skal ha veiledning av pedagog.

Til sammenligning har en ordinær barnehage nå, med de nye bemanningsnormene, et krav om at det skal være en pedagog per sju barn under tre år. Det kan være tre barn per ansatt ellers når barna er under tre år.

Krever personlige egenskaper

De aller fleste familiebarnehagene har nettopp barn under tre år. Og oversikten fra Utdanningsdirektoratet viser at så godt som alle sier at de har fire barn, eller åtte, hvis de har doble grupper. >

«Folk har vært på meg opp gjennom åra for å få meg til å starte opp flere familiebarnehager. Men jeg er pedagog og vil være nær ungene.»

Elisabeth Torp

– Jeg har aldri skjont dette med at en pedagog skal komme og veilede assistentene innimellom, sier Elisabeth Torp.

– Det hadde jeg aldri klart. Å veilede i arbeidet med småbarn, det er å vise og demonstrere i praksis hvordan man gjør.

Et tilfeldig søk på ledige assistentstillinger i familiebarnehage viser faktisk at av ti stillinger stilles det ingen formelle krav i tre av annonsene.

Det holder med personlige egenskaper som «leken» og «empatisk». Fem krever erfaring fra barnehage, to krever fagbrev som barne- og ungdomsarbeider. Fem understreker at søkeren må kunne norsk, tre krever norskkunnskaper etter gitte standarder.

– Det er familiebarnehager med assistenter som ikke har vært lenge i Norge, og da kan språket bli et problem. Men jeg mener de må kunne mer enn bare språket. De må kjenne til småbarnssanger og småbarnslitteratur, sier Torp.

– Ingen grunn til ulike regler

Ifølge Kunnskapsdepartementet er det ikke gjort noen vurdering av om reglene for bemanning i familiebarnehager bør endres. Men i det utredningsarbeidet om private barnehager som starta opp i vår, er nå familiebarnehagene tatt med. Det var de ikke i utgangspunktet.

Professor i barnehagepedagogikk ved Oslo Met – Storbyuniversitetet, Anne Greve, mener regelverket for familiebarnehager ikke er tilstrekkelig for å sikre den kvaliteten rammeplanen legger opp til.

– Det er ingen grunn til å ha andre regler for bemanning i familiebarnehager enn i vanlige barnehager. Det aller viktigste for kvaliteten i en barnehage er personalet. Vi har så mye forskning om dette at vi kan slå det fast helt uten forbehold, sier hun.

Greve leder forskningsgruppa «Kvalitet i barnehagen» ved Oslo Met – Storbyuniversitetet og har også arbeida 17 år som barnehagelærer.

– Dårlige forutsetninger for kvalitet

Barnehagekvalitet krever, ifølge professoren, et personale som både er stort nok og kompetent

nok til å gi barnet rett respons.

– De ansatte må bruke sitt faglige skjønn når de skal støtte, veilede og inspirere de små. Et skjønn består av praktisk erfaring og teoretisk kunnskap, og det blir finslipt i diskusjon, refleksjon og observasjon med kolleger, sier Greve.

Hun mener muligheten til å opparbeide et slikt skjønn er minimalt når en ufaglært assistent er aleine med fire barn, og ikke særlig bedre når to ufaglærte er aleine med åtte eller ni.

– Derfor blir forutsetningene for å utvikle kvalitet i slike barnehager svært dårlige. Legg så til hvor sårbare slike grupper blir ved ulykker og sykdom, og det er klart at familiebarnehager blir en dårlig organisasjonsform. Det finnes helt sikkert assistenter i familiebarnehager med mye omsorg, godt humør og stor arbeidskapasitet. Det er likevel ikke nok til å skape en god barnehage, sier Greve.

Gjennomgår årsmeldingene.

I Bærum kommune har de stedlig tilsyn i barnehagene, også familiebarnehager, forteller spesialrådgiver Lisbeth Bjerke.

Bakgrunnen for et slikt tilsyn er bekymring for om barnehagens etterlevelse av barnehageloven. Gjennomgang av barnehagenes årsmelding er bakgrunn for slik bekymring, ifølge Bjerke.

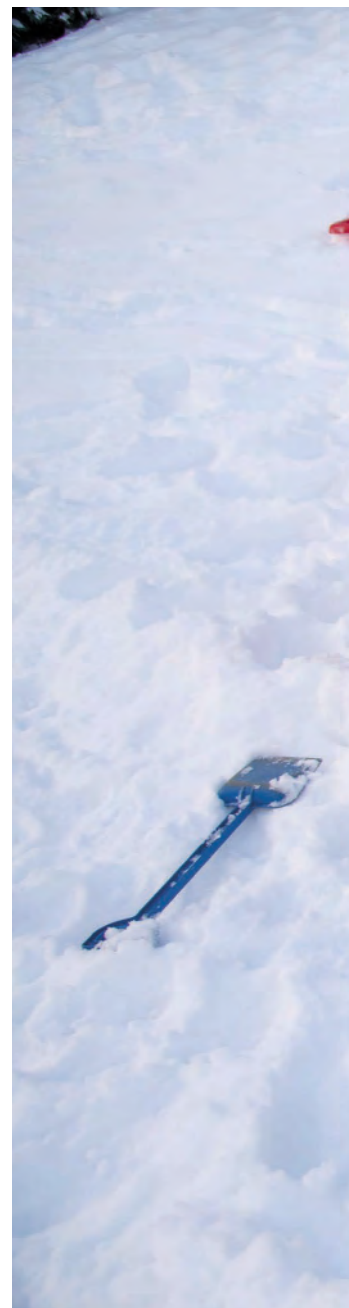
Miniputten familiebarnehage har dessuten samme tilbud fra kommunen om faglig oppdatering og faglige møter som de andre barnehagene. Det er kjærkomment, sjøl om det kan være vanskelig å få tid til å delta, sier Elisabeth Torp.

– Jeg følger heller ikke opp rammeplanen som jeg skal, innrømmer hun.

– Digitale ferdigheter overlater jeg til foreldrene. Jeg kan for lite om dette, og det er ikke rom i arbeidstida for at jeg skal få oppdatert meg.

Familiebarnehage på mange måter

Dersom barnehageeieren på Stabekk skal tilfredsstille de nye bemanningskravene for en ordinær barnehage, har hun per i dag ett barn for mye. Elisabeth Torp svarer verken ja eller nei på spørsmålet om det kan få avgjørende konsekvenser for en familiebarnehage dersom bemanningskravene

Miniputten familiebarnehage er en av fire familiebarnehager der eier har barnehagen i egen bolig og sjøl arbeider i barnehagen.

blir like for alle barnehager.

Men hun klager ikke over økonomien slik den er i dag.

– Da jeg starta opp i 1989, var det mye tøffere. Men de offentlige tilskuddene har vokst, konstaterer hun.

Samtidig vedgår hun at en liten arbeidsplass er sårbar ved sykdom, og at mye sykdom hos ansatte kan bli dyrt. Men i Miniputten har helsa stort sett vært god.

I dag er likevel den ene datteren vikar. Det går greit, hun har hatt fast arbeid i barnehagen tidligere. Nå er det den andre datteren som arbeider fast i Miniputten.

– Så vi er en familiebarnehage på mange måter, sier Torp.

Ikke familiebarnehager på bygda

211 av de 517 familiebarnehagene som Utdanningsdirektoratet registrerte i 2017, lå i Oslo og Akershus.

Med sine åtti familiebarnehager er Trøndelag et anna område med relativt mange familiebarnehager. Femti av disse ligger i Trondheim, og en stor del av de resterende ligger nær byen. Men her er ikke innslaget av kjeder slike stort som i Oslo og Akershus.

I Sogn og Fjordane var det tre familiebarne-

hager i fjor, i Finnmark to. I Troms er det riktig nok hele 16, men ti av dem ligger i Tromsø. I Hordaland er det også 16, fem av dem i Bergen.

Så familiebarnehager er et fenomen for tettbygde strøk. Bildet holder seg, sjøl om tallet på familiebarnehager gikk ned med 34 mellom 2016 og 2017. Den største endringen var nettopp i Akershus, der det blei 14 færre familiebarnehager, ifølge Statistisk sentralbyrå.

>

«Barn i familiebarnehager har samme behov som andre barn. Derfor bør reglene om kvalitet skjerpes også i familiebarnehagene.»

Anne Lindboe, direktør i barnehageeierenes organisasjon PBL

Eierne vil ha økt bemanning

Barnehageeierne vil at økte offentlige tilskudd skal sikre økt bemanning i familiebarnehagene.

– **Barn i familiebarnehager** har samme behov som andre barn. Derfor bør reglene om kvalitet skjerpes også i familiebarnehagene, sier Anne Lindboe, direktør i barnehageeierenes organisasjon PBL.

Lindboe knytter kvalitet til bemanning.

– Familiebarnehagene er annerledes enn de ordinære barnehagene. Derfor kan vi ikke bare kopiere regelverket for ordinære barnehager over til familiebarnehagene. Men vi mener det er naturlig å vurdere innskjerpinger i bemanningsnormene i samme omfang som for ordinære barnehager, sier hun.

– *Har du hele organisasjonen med deg i det?*

– Ja, kvalitet skal det være i alle barnehager.

– *Betyr ikke økt bemanning økte utgifter?*

– Systemet må sikre kvaliteten. Nye bemanningskrav må finansieres med økte tilskudd, sier Lindboe, og fortsetter:

– Samtidig er det mange som oppfatter at familiebarnehagene i seg sjøl står for kvalitet, ved at de er små, oversiktlige

og rolige. Familiebarnehagene er også en del av mangfoldet i sektoren. Spesielt for de minste barna er det en del foreldre som foretrekker mindre barnehager.

– *Når to assistenter deler en barnehagedag med åtte ettåringer, er det vel ikke sikkert at det blir så rolig?*

– Det kan du si. Derfor er det fornuftig med et regelverk som sikrer kvalitet bedre, og det er naturlig at man ser på om det er behov for justeringer av regelverket for familiebarnehager.

– *Særlig i Oslo og Akershus er det nå langt mellom familiebarnehagene der en assistent eier og driver barnehagen i sitt eget hjem. I stedet dominerer kjedene der barnehageeiere har flere barnehager, og leier lokaler og ansetter folk uten sjøl å arbeide direkte med barna. Er dette ønskelig?*

– Dette er en konsekvens av mangelen på barnehageplasser i disse områdene. At barnehagene samles i barnehagekjeder, er ei utvikling vi ser også hos de ordinære barnehagene, sjøl om det er veldig stor forskjell på de ulike kjedene.

– Nå som barnehagesektoren de fleste steder er fullt utbygd, er det tid for å være mer opptatt av kvaliteten. Det gjelder for familiebarnehagene også, avslutter Anne Lindboe.

Anne Lindboe, direktør i barnehageeierenes organisasjon PBL.

FOTO PBL

Velkommen til en familiebarnehage i eiers hjem. Mange eiere av familiebarnehage leier lokaler til barnehagen hos andre.

Stortingspolitikere vil skjerpe krava

– Familiebarnehager må få samme bemanning som andre barnehager, krever stortingsrepresentantene Mona Fagerås (SV) og Martin Henriksen (Ap). Men de er imidlertid ikke klare til å legge ned familiebarnehagene.

– Nok og kvalifisert personalet er i ferd med å innta en udiskutabel førsteplass på lista over hva som gir kvalitet i barnehagene. Skal vi da fortsette med en barnehagetype med betydelig dårligere bemanning enn de ordinære?

– Mye var dårlig utreda i forslaget Stortinget fikk om ny bemanningsnorm i barnehagene. Dette inkluderer familiebarnehagene. At det er en familiebarnehage, er ikke noe argument for at vi skal gå på akkord med kvaliteten, sier Martin Henriksen (Ap).

– Er tida for familiebarnehager over?

– Hvis de kan leve opp til forventningene om bemanning og kvalitet på lik linje med andre barnehager,

bør de være en del av barnehagemarkedet. Jeg forventer mer informasjon om bemanning og kvalitet i familiebarnehagene, sier Martin Henriksen.

Også Mona Fagerås understreker at den nye bemanningsnormen må gjelde i familiebarnehager.

– Vil ikke det utfordre økonomien i disse barnehagene?

– I så fall er de ikke aleine. Den nye bemanningsnormen er et løft for alle barnehager, sier Mona Fagerås (SV).

Foreldreutvalget for barnehager melder til Utdanning at de får få henvendelser om familiebarnehager.

Familiebarnehagene ble heia fram

– Regjeringens mål er å etablere minst 15.000 nye familiebarnehageplasser i 1991, sa barneminister Matz Sandman (Ap) i Stortingets spørretime samme år.

Familiebarnehagene blei heia fram ut over 1990-tallet. Sandman svarte denne marsdagen på en bekymring om at oppbygginga gikk for langsomt.

I 1989 var det totalt 900 hjem og 3000 plasser i familiebarnehagene, fortalte barneministeren fra talerstolen.

– Familiebarnehagene er et godt supplement til vanlige barnehager, ikke minst for de yngste barna. Også i grise- og grendte områder med få barn kan familiebarnehager være et viktig innslag i nærmiljøet, sa Sandman.

Fem år seinere konstaterte barneminister Grete Berget (Ap) i spørretimen at «Den barnehageformen som ble sett på som nærmest annenrangs, er i dag et velkjent og godt

utviklet barnehagetilbud, ikke minst for de små barnehagebarna våre. I løpet av få år har antallet barnehageplasser i familiebarnehagene økt med 300 prosent, og vi har nå en jevn økning på 2000 plasser i året.».

Også Berget svarte på en bekymring for at utviklinga gikk for treigt.

Begeistringa for familiebarnehagene gikk over partiskilene. Det var likevel en surpomp: Stortingsrepresentant Erling Folkvord fra Rød Valgallianse stilte i 14. oktober 1995 forslag om å endre betegnelsen «familiebarnehage». «Lov og forskrifter bør ikke inneholde ord og begreper som gir misvisende inntrykk av at slike barnetilsynsordninger er barnehage», skreiv han i forslaget. Som ikke fikk bifall.

Forskrift om familiebarnehager ble hjemlet til Lov om barnehager 5. mai 1995.

Tidligere barneminister Matz Sandman ville ha mange familiebarnehager.

ARKIVFOTO FRA 1991 WILLIAM GUNNESDAL

● Estland

Lærarar med eldre utdanning, og som ikkje var i undervisningsjobb 1. september 2013, fekk problem med å få fast tilsetjing i estiske skular etter at styresmaktene skjerpa kontrollen. ILL.FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

Lærarorganisasjon stoppa avskilting

Lærarar som ikkje var i undervisningsstilling 1. september 2013, fekk beskjed om at dei måtte kvalifisere seg på nytt. Etter at lærarorganisasjonen EHL tok opp saka, har styresmaktene snudd.

TEKST Harald F. Wollebæk | hw@utdanningsnytt.no

1. september 2013 vart det på tre dagars varsel innført krav om ein eigen autorisasjon i tillegg til mastergrad for å få fast stilling som lærar i estiske skular. Dei fleste lærarane med mastergrad kunne halde fram som før, men utdanna lærarar som ikkje var i undervisningsstilling på det tidspunktet, fekk beskjed om at dei var blitt ukvalifiserte. Ifølgje lærarorganisasjonen EHL dreidde det seg om eit par hundre av dei rundt 14.000 lærarane i Estland.

Avisa Eesti Päevaleht skreiv i byrjinga av

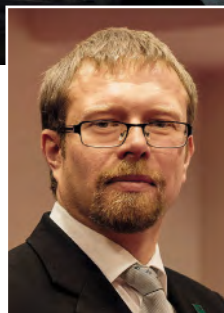
desember om Margit, som hadde 30 års røynsle som lærar, men var leiार ved ein yrkesskule i 2013. No jobbar ho som lærar ved ein skule, men berre for eitt år av gongen.

I august tok EHL opp saka med styresmaktene, og 11. desember vart det klart at utdanningsdepartementet vil la lærarar med mastergrad som ikkje var i undervisningsstilling i 2013, likevel få godkjenning.

EHLs leiар Reemo Voltri seier organisasjonen bad om endringar etter at styresmaktene skjerpa tilsynet med regelverket i løpet av 2018.

– Reglane vart tolka meir firkanta enn før, og til ulempe for lærarane. Då forstod vi at vi måtte ta tak i problemet, uttalar han i ein e-post til Utdanning.

Ifølgje Utdanningsdepartementet i Estland er regelverket vurdert på nytt på grunn av tilbake-meldingar frå skular og departementet sitt kontrollarbeid.

Reemo Voltri, leiар i den estiske lærarorganisasjonen EHL.

FOTO EHL

● Bermuda

Lærarar aksjonerer mot svikt i skulesystemet

Både lærarar og assistentar på den sjølvstyrte britiske øya Bermuda har sjukmeldt seg i protest mot det dei oppfattar som eit skulesystem som er i ferd med å knekkje saman på grunn av ressursmangel. Leiaren for lærarorganisasjonen BUT, Shannon James, seier til avisa The Royal Gazette at lærarane ikkje lenger kan gjere jobben sin effektivt, og at det går ut over elevane. Han peika mellom anna på at assistentane er for få og ikkje får pausar, og at det ikkje lenger er sett av lærarressursar til å ta vikartimar. Det er dessutan blitt færre mentorlærarar. Utdanningsminister Diallo Rabain fordømer dei organiserte sjukmeldingane, og han seier at mange av problema er i ferd med å bli løyst.

● Japan

693 evakueringar på eitt år

13. desember 2017 fall eit vindaug frå eit amerikansk helikopter ned på skuleplassen til barneskulen Futenma nr. 2. Skulen ligg like ved ein av USAs militærbasar på øya Okinawa. Eitt år seinare hadde Futenma-elevane evakuert frå uteområdet nøyaktig 693 gonger, skriv avisa The Japan Times. Rektor Osamu Tobaru fortel til avisa at ein kroppsovingstime vart avbroten heile fem gonger, og at situasjonen går ut over elevane sin rett til opplæring. Nokre dagar før hendinga med vindauget vart det funne noko som såg ut som ein helikopterdel på taket av ein barnehage, men amerikanske styresmakter avviser at delen har falle ned frå eit av deira helikopter.

Det var eit helikopter av typen CH-53E som mista eit vindaug i skulegarden ved ein japansk barneskule.

FOTO FOX 52/WIKIMEDIA COMMONS

«Måtte alle dine problemer vare like lenge som dine nyttårsforsetter.»

Joey Adams (1911–1999), amerikansk forfatter og humorist

● Psykisk helse

Bruker nettspilling til å snakke om følelser

Med hjelp av dataspill på nettet forsøker to menn å hjelpe unge gutter til å snakke om problemene sine.

I den nye youtubeserien «Ingame» spiller youtuberer Joachim «Noobwork» Haraldsen og programleder Niklas Baarli med gutter i alderen 12–17 og snakker med dem om hvordan de har det i livene sine. Målet er å senke terskelen for at unge gutter snakker mer om sine utfordringer, ifølge en pressemelding fra NTB.

Noobwork og Baarli forklarer at siden guttene spiller gjennom karakterene sine i spillet og er anonyme, er håpet at det blir enklere for dem å snakke rundt små og store utfordringer i livet.

Temaer kan være forelskelse, skilsmisser, kropp, og overganger i livet.

Prosjektet Ingame gjøres i samarbeid med Mental Helse Ungdom. Episodene varer rundt 15–25 minutter og slippes hver fredag på Noobworks Youtube-kanal fra og med 30. november 2018. ©NTB

Gutter i alderen 12-17 spiller data-spill på nett og snakker samtidig om temaer som forelskelse, skilsmisser, kropp og overganger i livet.

SKJERMDUMP
YOUTUBE

NTNU KOMPIS — KOMPETANSE I SKOLEN

JOBBER DU I SKOLEN OG ØNSKER VIDERE-UTDANNING?

NTNU tilbyr samlings- og nettbasert videreutdanning for lærere, rådgivere og skoleledere. Utdanninga er tilpasset de som jobber både i grunn- og videregående skole.

Du kan søke om finansiering via den statlige satsningen Kompetanse for kvalitet i perioden **1. februar – 1. mars**.

Les mer på: www.ntnu.no/videre/kfk

NTNU VIDERE
Videreutdanning
og deltidsstudier

● Eleven

Sarah Zahid (22)

Ungdomspolitiker for Unge Venstre. Har særlig engasjert seg i innvandringsdebatten i Aftenposten de siste årene.

Studerer juss ved Universitetet i Bergen. Har tidligere studert journalistikk ved Høyskolen Kristiania.

Aktuell med diktsamlingen «La oss aldri glemme hvor godt det kan være å leve».

● Læreren

Heidi Marianne Sveipe Bahmanyar (48)

Kontaktlærer ved Holmlia skole fra 1996 til 2018. Undervisningsinspektør ved Holmlia skole fra januar 2018.

Adjunkt med opprykk fra Universitetet i Oslo med engelsk grunnfag, nordisk mellomfag og tysk mellomfag.

Har undervist i norsk og tysk.

Heidi ga Sarah skrivelyst

– Du ga meg troen på at jeg kunne skrive, sier Sarah Zahid til sin favorittlærer Heidi Marianne Sveipe Bahmanyar.

TEKST Kirsti Hovland

FOTO Tom-Egil Jensen

Det er et hjertelig gjensyn mellom Sarah Zahid og hennes tidligere norsklærer og kontaktlærer utenfor Holmlia ungdomsskole i Oslo. Seks år er gått siden Sarah gikk ut av 10. klasse her. I dag er Sarah jusstudent i Bergen, politiker i Unge Venstre og nyslått forfatter.

De to har ikke sett hverandre siden Sarah Zahid gikk ut av skolen. Men Heidi har fått med seg at hennes tidligere elev denne sommeren har debutert litterært. Det både gleder og rører henne.

Det gjør også tittelen på diktsamlingen: «La oss aldri glemme hvor godt det kan være å leve».

– Det er en klok tittel og en fin ting å minne seg selv på ganske ofte, sier Heidi.

– Jeg tror dette er en tittel alle kan kjenne seg igjen i, noe som kan være litt lett å glemme, sier Sarah selv og utdyper:

– Den understreker det universelle, nemlig det vanskelige ved å være menneske.

Sarah er opptatt av at hennes litterære debut ikke skal oppfattes som en bok om det flerkulturelle.

– Selv om man har en flerkulturell bakgrunn, trenger ikke det automatisk bety at man kommer med en politisk bok som handler om tvangsektenskap eller sosial kontroll. Jeg synes selv ikke jeg har lest en tekst om en flerkulturell jente med en helt vanlig hverdag, understreker hun.

Læreren får mye av æren

De 70 diktene reflekterer en glede over å vokse opp på Holmlia, blokkleiligheter fulle av søsken-

barn, Bollywood-musikk, bønnerop mikset med vestlige kulturelle samtidsreferanser fra Knausgård til Chris Martin, i en selvbiografisk, leken stil.

Heidi har lest diktene og sier: – Denne samlingen leser jeg som dikt fra en ung jente som tar meg inn i hennes verden og reflekterer rundt livet. Så er det spennende å bli kjent med nye sider ved deg. Jeg blir veldig stolt.

Heidi Marianne Sveipe Bahmanyar får en stor del av æren for at diktsamlingen «La oss aldri glemme hvor godt det kan være å leve» ble til.

Den Sarah som begynte i åttende klasse, var veldig glad i å lese. Men skrivelysten var det Heidi som odlet frem: – Jeg trodde aldri jeg kunne skrive før jeg fikk de oppgavene Heidi ga oss, sier Sarah.

Hun husker fortsatt den første oppgaven: «Slik håper jeg at framtida mi kommer til å bli».

– Det vekket noe i meg. Selv om jeg fikk mange kommentarer i rødt, ble jeg etter hvert veldig sikker på det jeg ville fortelle. Du var litt streng, men jeg opplevde at du så hvor jeg var svak og hadde tillit til at du trodde jeg kunne forbedre meg. Dermed ble det ikke håpløst selv om det var røde kommentarer, fordi du hele tiden ga håp og så hvor jeg var god, sier 22-åringen.

– Jeg har alltid vært opptatt av å fortelle elevene mine at språk er makt. Ingen kan ta det fra dem. Har du språket på plass, kan du føle deg trygget på så mange andre arenaer. Det er kanskje ekstra viktig her på Holmlia, med 47 nasjonaliteter på skolen med ulike utgangspunkt til å utvikle seg.

– **Jeg må** jo ha autografen din, Sarah, sier Heidi Marianne Sveipe Bahmanyar til sin tidligere elev Sarah Zahid.
– Jeg så tidlig at du var en skriver, sier hun.

Det blir det viktig å vise verden utenfor. Har man begrepsapparatet på plass, står man så mye sterkere, mener Heidi.

– Digg å kunne nynorsk

To sider ved norskfaget var ikke Sarah Zahid like klar for: Sidemål og den muntlige aktiviteten.

– Det var så enkelt å søke om fritak fra sidemål. Jeg var litt kritisk til nynorsk til å begynne med, men med fire i hovedmål, fikk man ikke unntak. Det er jeg glad for i dag. Jeg synes det er digg å kunne nynorsk, sier hun.

– Og du med din poetiske klangbunn burde prøve å skrive dikt på nynorsk. Det er en sånn musikalitet i det som vil kle diktene dine godt, sier Heidi.

Diktgleden fant Sarah først i hyllene hos Deichmanske bibliotek etter videregående.

– Jeg ble ikke knyttet til lyrikken på ungdomsskolen mellom Ibsen og Ivar Aasen. Men det som skulle bli forlaget mitt senere, Flamme forlag, hadde noen diktantologier i hyllene på hovedbiblioteket som fikk meg til å tenke: «at dikt kunne være så hverdagslig, at det kunne være så sjukt 2017?»

Ett år senere hadde hun altså selv sin diktdebut.

Stille og sjenert

Den samfunnsengasjerte Sarah Zahid fikk ikke Heidi øye på i ungdomsskolen. Norsk læreren måtte jobbe hardt for å få den sjenerte, men sterke

eleven på banen i det muntlige.

– Du var veldig i deg selv og delte ikke mer enn det du skrev. Jeg visste jo at du hadde det i deg og jeg ville gjerne ha det ut. Norsk muntlig er jo én av tre karakterer i norsk, og i det skriftlige ble du en sekser elev.

– Vi hadde flere fagsamtaler, husker jeg. Jeg var stille og sjenert på den tida, sier Sarah.

– Ja, jeg kunne jo ha lyst til å si «kom igjen da, Sarah», men jeg valgte nok å bruke faget ut fra kompetansemålene, det er jo måleinstrumentet mitt. I øvrig muntlig aktivitet legger jeg ikke vekt på hvor mange ganger man rekker opp hånda, men hva man kommer med, sier Heidi Marianne Sveipe Bahmanyar.

Se den enkelte elev

På videregående dukket plutselig Sarah Zahid opp som en aktiv samfunnsdebattant i Aftenpostens Si/D-spalte.

– Jeg forandret meg veldig i videregående. Jeg tror ingen av lærerne der ville kalt meg sjenert, ler Sarah.

Klassebilde fra Holmlia skole i Oslo skoleåret 2011/2012. Sarah Zahid er nummer tre fra venstre i midtre rekke.

FOTO ARIEL FOTO

– Ungdomsskolen var nok noen modningsår, der du fikk prøve ut et nytt terreng i deg selv. Så kan det skje mye de neste årene, bare i den overgangen der, sier Heidi.

– I hvilken grad har du gått dine egne veier som lærer, Heidi?

– Jeg vet ikke om dette skiller meg fra andre lærere, men jeg har alltid vært opptatt av enkeltindividet og å utvikle den enkeltes potensial. Målet mitt har alltid vært at alle skal få muligheten til å bli den beste utgaven av seg selv.

Utdanning fyller

– Mitt første år i redaktørstolen blir bokstavelig talt en fest, sier Utdannings nye ansvarlige redaktør Kaja Mejlbo.

TEKST Jørgen Jelstad
FOTO Erik M. Sundt

16. januar 1869 kom første nummer av Norske Skoletidende. Siden har det vært 150 år med en rekke forskjellige lærerblader, som siden 2002 har vært samlet i dagens Utdanning. Og nå skal det feires.

– Redaksjonen har planlagt mye for jubileumsåret. I hvert nummer vil vi glede leserne med historiske

tilbakeblikk. Kuriosa, skolesaker fra de siste 150 årene og intervjuer med personer som har versert i spaltene de siste tiårene, forteller Mejlbo.

– Dessuten planlegger vi en større feiring til sommeren, til vanns, hvor vi skal besøke mer av Skole-Norge.

Årets åttende utgave vil i sin helhet være viet jubileet.

16. januar 1869: Bladet Utdannings spede begynnelse. Nils Christian Egede Hertzberg grunnlegger Norsk Skoletidende og er bladets første redaktør. Han finansierer bladet gjennom annonser og abonnementsinntekter.

1892: Lærerne organiserer seg. To fagforeninger for lærere ser dagens lys. Norges Lærerlag og Filologenes og realistenes landsforening, senere Norsk Lektorlag. Dette er forløperne til Utdanningsforbundet. Gjennom de første tiårene har ikke Norges Lærerlag noe eget blad, mens Filologenes og realistenes landsforening gir ut bladet Den høiere skole.

1941: Nazifiseringen.

Under okkupasjonen overtar Nasjonal Samling (NS) Norsk Skoleblad med ønske om å nazifisere lærerstanden. Redaktør Kåre Norum blir avsatt og ender i fangeleir i Kirkenes i mars 1942. Norsk Skoleblad blir erstattet av bladet Den norske skole utgitt av nazistenes egen lærerorganisasjon.

1934: Oppkjøpet. Norges Lærerlag kjøper opp Norsk Skoletidende og Skolebladet. De fusjoneres til Norsk Skoleblad.

1912: Et blad for kvinnelige lærere. Norges Lærerindesforbund blir stiftet etter strid i Norges Lærerforening. Samme år gir de ut Lærerindernes Blad under redaktør Anna Sethne. I 1919 skifter bladet navn til Vår skole.

1897: Skolebladet starter opp.

Det kommer ut to ganger i måneden og la mer vekt på skolepolitikk, mens Norsk Skoletidende handlet mest om pedagogikk.

30. juni 1945: Frihet og opprydding. Kriegen er over og Norsk Skoleblad utgir første nummer.

1947: Bladet Yrke kommer ut for første gang.

1948: Markant redaktør. Gunnar Jenshus blir redaktør av Norsk Skoleblad. Han sitter i 24 år.

1949-1965: Første blad for barnehagelærere. Oss i mellom, et blad for barnehagelærere, får 16 års levetid.

1950: Spesialpedagogene får eget blad.

2001: Den store fusjonen. Lærerne får en av Norges største fagforeninger etter sammenslåing av de to store lærerorganisasjonene, noe som også fører til fusjon av de to bladene.

1993: De to store. Lærerforbundet blir til etter fusjon av NUFO, Norsk Faglærerlag og Norsk Spesiallærerlag. Det er nå to store lærerfagforeninger tilbake: Norges Lærerlag og Lærerforbundet. Disse har hvert sitt blad, henholdsvis Norsk Skoleblad og Skolefokus.

1991: Knut Hovland blir redaktør i Norsk Skoleblad.

1966: Lærersamling. De fleste lærerorganisasjonene samles. Norsk Lærerlag blir til.

2002: Bladet Utdanning kommer med første nummer. Navnet Utdanning er et resultat av en navnekonkurranse, hvor lesere sender inn forslag.

2004-2017: Prisdryss. I 2004 og i 2017 blir Utdanning kåret til Norges beste fagblad under Fagpresseprisene.

2018: Redaktørskifte. Redaktør Knut Hovland går av med pensjon etter 27 år i stillingen. Kaja Mejlbo tar over.

16. januar 2019: Utdanning fyller 150 år.

150 år

Tips oss!

Har du noen minner fra jobben eller
bladet som du vil dele med oss?

redaksjonen@utdanningsnytt.no

#Utdanning150
@utdanningsnytt.no

– Vi har store planer
for 150-årsjubileet,
sier ansvarlig redaktør
Kaja Mejlbo
i Utdanning.

Mars: Eliassen Hynne og Lilja Margret Omarsdottir klipper Jan Tore Sanner, som mener framtidens frisører skal starte med kam og saks allerede første skoleår på videregående.

FOTO WENCHE SCHJØNBERG

April: Utvalgsleder Thomas Nordahl overleverer Jan Tore Sanner rapporten om spesialundervisningen.

FOTO MARIANNE RUUD

Mai: Jan Tore Sanner mottar over 26.000 underskrifter fra Foreldreopprøret utenfor Stortinget 9. mai, med krav om økt bemanning i barnehagen i hele åpningstiden.

FOTO JØRGEN JELSTAD

Ett år med Jan Tore

Etter ett år som kunnskapsminister er Jan Tore Sanner åpen for å justere fritt skolevalg og stykkprisfinansiering av elevplasser. Og han innrømmer at karakterer på barnetrinnet er han ikke så fan av likevel.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Ett år er gått siden statsminister Erna Solberg flyttet en av sine mest erfarne politikere fra jobben som kommunal- og moderniseringsminister til posten som kunnskapsminister. I tillegg fikk Sanner overta etter Sylvi Listhaug (Frp) som integreringsminister. Brått ble det slutt på «lik og del», beklagelser og baluba.

I stedet har han reist Norge på langs på jakt etter suksesshistorier på integreringsfeltet. I juni møtte han, sammen med statsminister Erna Solberg, sitt nyoppnevnte integreringspanel for første gang.

– Hva har du lært?

– At mange av dem som kommer til Norge, er ressurssterke, men ikke nødvendigvis i form av utdanning, og at det tar for lang tid å komme i gang med norskopplæringen. Det skjer selv om de er motiverte. I integreringsstrategien, som regjeringen la fram i høst, foreslår vi blant annet å stille krav til resultater av norskopplæringen, i stedet for bare å tilby et visst antall timer.

– Erna Solberg sier integreringsfeltet nå er der det hører hjemme. Hva tenker du om at hun følger nøye med på hva du får til her?

– Vi er veldig på linje. En hovedutfordring i integreringspolitikken er at for få kommer ut i arbeid.

Det er ikke overraskende. Av dem som kom under flyktningkrisen i 2015, har sju av ti kun grunnskole eller mindre. De skal ut i et arbeidsliv som krever stadig mer formell utdanning. Derfor reformerer vi introduksjonsprogrammet og integreringsfeltet.

I Rælingen kommune i Akershus, der Sanner åpnet integreringsturneen sin, er 100 prosent i jobb eller utdanning fem år etter avsluttet introduksjonsprogram. I andre kommuner er resultatene dårligere.

– En voksende innvandrerbefolkning som står utenfor arbeidslivet og har lave inntekter, fører til økte forskjeller. Det vil utfordre tilliten og samholdet i samfunnet. Derfor må vi lykkes med kunnskapsveien til integrering.

Nordahl og Stoltenberg vil endre Skole-Norge

Det er nok å sette seg inn i for den ett år gamle kunnskapsministeren. Nordahl-utvalget leverte sin rapport om barn med særskilte behov i april i fjor. Før jul fikk han flere hundre sider om barnehagelærerutdanningen, og Lied-utvalgets første utredning om struktur og innhold i videregående opplæring.

«I stedet for fritt skolevalg i et helt fylke kan noen fylker kanskje deles i soner med fritt skolevalg innen hver sone.»

17. januar 2019 kan Jan Tore Sanner (H) se tilbake på ett år som kunnskaps- og integreringsminister.

FOTO MARIANNE RUUD

August: Oliva Jenny hilser på kunnskapsministeren første skoledag på Brynseng skole i Oslo, sammen med foreldrene Kristian Vik og Henriette Hildestrand.

FOTO MARIANNE RUUD

August: Jan Tore Sanner er ivrig tilskuer når statsminister Erna Solberg prøver seg som sveiser ved åpningen av utstillingen «Fremtidens yrkesfag» på Teknisk museum i Oslo 31. august.

FOTO MARIANNE RUUD

«Det er takket være lærerne at vi får gode resultater i skolene.»

– Lied-utvalget har sett på hvor godt studieforberedte elevene er etter å ha fullført videregående, samt det mange elever har pekt på, nemlig at første trinn på videregående er for likt ungdomstrinnet. Behovet for nye modeller i yrkesfagopplæringen er et annet spennende tema, samt hva vi skal gjøre for elever som ikke får vitnemål bare fordi de mangler et fag eller to, sier Sanner.

Og i februar kommer Stoltenberg-utvalgets rapport om kjønnsforskjeller i skolen. Den ser kunnskapsministeren frem til, men han rynker litt på nesen over ekspertgruppens tanker om å erstatte lærernormen med en bemanningsnorm.

– Det kan være behov for et lag av mennesker med ulik kompetanse rundt barn helt fra barnehagen og gjennom hele skoleløpet. Men en slikt lag kan ikke erstatte kvalifiserte lærere, sier han.

Foreslo å gi lærerne karakterer

– Da jeg intervjuet deg som Unge Høyre-leder i 1992, ville du at elevene skulle sette karakterer på lærerne sine. Synes du fortsatt at det er en god idé?

– Det er jo 26 år siden, sier Sanner og ler.

– «Gi lærerne karakterer» var den første kampanjen jeg frontet som leder i Unge Høyre. Den gangen var lærerevaluering kontroversielt. Men i dag evaluerer jo elevene lærerne sine.

– Du sa også at du ville offentliggjøre karakterene?

– Vi ville jo sette ting litt på spissen. Offentliggjøring av resultater var et kontroversielt tema den gangen. I dag offentliggjøres skoleresultatene. Ingen er uenige i det lenger.

– Men synes du fortsatt at elever bør gi lærerne sine karakterer?

– Jeg ville nok ikke foreslått det i dag. Men jeg registrerer at for noen få år siden foreslo en leder i Unge Høyre akkurat det samme. Hovedpoenget

er at lærerne må få tilbakemeldinger fra elevene. En god lærer ber om det.

– Den gangen mente du også at lærere som fikk dårlige karakterer burde finne seg noe annet å gjøre ...

– Da er det jo godt å vite at jeg – i likhet med resten av samfunnet – har utviklet meg i løpet av 26 år. I dag er jeg for etter- og videreutdanning, sier Sanner.

Villig til å justere fritt skolevalg og stykkpris

I januar setter Oslo kommune ned et kommunalt utvalg som skal se på inntaksordningen til videregående skoler. Enn så lenge er det fylkene som vedtar inntaksmodell. Kunnskapsministeren selv er fortsatt tilhenger av at elevene skal få velge skole.

– Jeg mener det å låse elever til én skole kan ha som konsekvens at problemer hopper seg opp og forsterkes. Samtidig erkjenner jeg at et system med fritt skolevalg har noen utfordringer. Derfor må det være mulig å foreta justeringer. Og i stedet for fritt skolevalg i et helt fylke kan noen fylker kanskje deles i soner med fritt skolevalg innen hver sone, sier han.

– Det er heller ikke sikkert at ordningen der pengene følger eleven fullt ut, er den beste løsningen, erkjenner han.

Ei heller karakterer i barneskolen står Sanner lenger ved. Det var en del av Høyres program i en årrekke, men ble fjernet av hans forgjenger Torbjørn Røe Isaksen.

– Her jeg helt på linje med Torbjørn. Jeg tror jeg endret jeg syn på dette allerede i 1993.

Men at stress og psykisk press bare skyldes prøver og karakterer, blir han ikke med på.

– Jeg mener dagens kvalitetsvurderingssystem har høy tillit. Men selv om det er et velfungerende

system, kan det bli bedre. Vi er villige til å se på alternative eksamensformer, innen noen faste rammer.

– Etter ett år, hva har vært ditt sterkeste øyeblikk som minister?

– Det var å være med på første dag i barnehagen og første skoledag. Det å få møte spente barn og spente foreldre. Du ser de barna som nærmest hopper frem til læreren og de som trenger mors eller fars hånd litt lengre.

– Hvilken karakter vil du gi deg selv på jobben du har gjort?

– Nå er ikke jeg for sånn selvevaluering.

– Men du pålegger elevene å evaluere seg selv?

– Jeg vil ikke gi meg selv en karakter. Min innsats skjer i samarbeid med departementet og Stortinget. Og det er takket være lærerne at vi får gode resultater i skolene.

Sekser fra sjefen

Statsminister Erna Solberg mener det var riktig å flytte integreringsfeltet fra Justisdepartementet til Kunnskapsdepartementet for å utforske de nye mulighetene som ligger i koblingen mellom integrering, kunnskap og kompetanse.

– Veldig mye av integreringsarbeidet ligger i å få folk ut i jobb, sier Solberg.

– Sanner sier at integreringsfeltet nå er kommet hjem. Er du enig?

– Ja, i alle fall der vi er i dag. Jan Tore har jobbet med utdanningspolitikk tidligere. Så har han hatt andre ansvarsområder. Nå mener jeg at også Jan Tore er kommet hjem. For jeg har merket meg at han har en ekte glød og interesse både for utdannings- og integreringsfeltet.

– Hvilken karakter vil du gi ham for jobben han har gjort i år?

November:

– Beste virkemiddel mot usaklige ytringer er saklige motytringer, sa statsråd Jan Tore Sanner i en debatt om ytringsfrihet i skolen i Stortinget 6. november.

FOTO MARIANNE RUUD

Desember: Ragnhild Lied overleverer Sanner utredningen om videregående opplæring.

FOTO MARIANNE RUUD

Tre om Sanners første år som kunnskapsminister:

– Jeg savner et kritisk blikk på bruken av målstyring og testing i skolen, sier Marit Arnstad (Sp).

ARKIVFOTO SENTERPARTIET

– Jan Tore Sanner skulle gjort mer for elevene på 1. til 4. trinn, mener Torstein Tvedt Solberg (Ap).

ARKIVFOTO HANS SKJONG

Sanner har argumentert godt både for å skaffe flere lærere gjennom å regulere minstenormer for lærere og annet personale i både barnehage og skole, mener Steffen Handal. FOTO MARIANNE RUUD

Sp:

– Sanner skyver regninga til andre

– Det er lett å komme med løfter når pengene ikke følger med, mener Marit Arnstad, Senterpartiets utdanningspolitiske talsperson.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– Hvor fornøyd har du vært med jobben Sanner har gjort?
– Jeg liker ikke at politikken personaliseres. Jan Tore Sanner fører høyrepolitikk og gjør den jobben han er satt til.

– Er det noe du skulle ønske han hadde gjort annerledes innen utdanningspolitikken?

– Jeg savner et kritisk blikk på bruken av målstyring og testing i skolen. Det er uheldig at man vektlegger resultatene fra for eksempel Pisaundersøkelsen når man skal måle kvaliteten i skolen.

– Er det noen av avgjørelsene hans som har vært feil?

– Det siste året har regjeringen lansert både bemanningsnorm i barnehage og et løft for yrkesfagene uten at det følger nok penger med. Det er ikke nok å komme med store ord og løfter når ordningen er underfinansiert. Nå skyver de bare regningen over på kommunene og fylkeskommunene.

– Hva har han gjort bra?

– Sanner er en politiker som er flink til å ha kontakter i ulike miljøer og kan sitt politisk håndverk. Han får gjennomført mye.

– Hvilke forventninger har du til ham i året som kommer?

– Det kommer til å bli en bred allmenn debatt om de nye læreplanene. Det er bra at de skal være faglig forankret. Det er ikke politikerne som skal detaljstyre disse planene, men vi må være med på debatten. I år er det også kommunevalg. Skole og helse er alltid viktig i valgkamp, så det kommer til å være debatter, men mest på lokalt plan i og med at det er kommunevalg.

Ap:

– Mer utredningsminister enn kunnskapsminister

Mange utvalg er satt ned, men lite er blitt gjort. Det er dommen fra Torstein Tvedt Solberg (Ap).

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

– Jeg mener Jan Tore Sanner har levert sånn midt på treet. Han har vært mer utredningsminister enn kunnskapsminister. Han har satt ned mange utvalg, ekspertgrupper og utredninger, uten at så mye har blitt gjort, sier Torstein Tvedt Solberg (Ap), medlem av Stortingets utdannings- og forskningskomité.

– Hva skulle du ønske at Sanner gjorde mer av?

– Han skulle gjort mer for elevene på 1. til 4. trinn. Tidlig innsats er viktig, men hvor har det for eksempel blitt av leken for de yngste i skolen?

– Er det noen av avgjørelsene hans som har vært feil?

– Jeg savner mer handling fra hans side når det gjelder for eksempel forebygging og beredskap mot mobbing.

– Hvilke forventninger har du til ham i året som kommer?

– Da håper jeg vi kan debattere saker i større grad, både de vi er enige i, men også de vi er uenige i. Det skal komme rapporter om skolefritidsordningen og spesialundervisning, store spennende temaer som nok vil vekke debatt.

Utdanningsforbundet:

Argumenterer godt for bedre lærerdekning

– Jan Tore Sanner har hatt ansvaret for å gjennomføre flere vedtak som skiller seg fra tidligere Høyre-politikk, påpeker Steffen Handal, leder i Utdanningsforbundet.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

«Sanner har argumentert godt både for å skaffe flere lærere gjennom å regulere minstenormer for lærere og annet personale i både barnehage og skole. I tillegg har han snakket varmt om behovet for fri lek og andre tiltak som kan styrke barn og unges trivsel og velvære, og som ikke nødvendigvis vil gi resultater som er målbare på kort sikt», skriver Handal i en e-post til Utdanning.

Handal mener det viktigste Sanner har uttrettet, er beslutningene om å implementere en minstenorm for lærertetthet i skolen og tilsvarende normer for barnehagelærere og annet personale i barnehagen.

Han er minst fornøyd med statsrådens tilbakeholdenhet når det gjelder å se på hvordan vurderingssystemet må tilpasses nye prinsipper og nytt innhold i læreplanene, både når det gjelder overordnet del og de nye læreplanene som er under arbeid.

«Tidligere erfaringer viser at endret innhold i mål får liten virkning dersom ikke måten man vurderer resultater på, dekker målene på en god måte», understreker Handal.

Campusen til Vetle Velstad ligger mellom Tønsberg og Horten. Mange av arrangementene han har ansvar for, blir avholdt i en av de to byene.

Vetle **tviler** på veivalget

– Jeg har vært på nippet til å slutte, sier Vetle Velstad (22), halvveis i barnehagelærerstudiet. Det er det som skjer utenom studiene, som får ham til å holde ut.

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Første gang Utdanning traff Vetle, var under immatrikuleringen i august 2017. Da skulle han begynne på barnehagelærerutdanningen ved campus Vestfold, ved det som nå heter Universitetet Sørøst-Norge. Den gang kjente han ingen. Nå hilser han på alle når han går i gangene på campus. Absolutt alle.

– Alle kjenner meg nå. Jeg er kro- og kulturan-svarlig i Studentsamfunnet, forteller Vetle.

Han har tidligere fortalt meg at han har slitt

med å få venner, om mobbing, utbrenthet og en ensom tilværelse på gutterommet.

– Jeg er jo bipolar og har litt sosial angst. Men jeg har lært meg at det bare er å hoppe ut i det kalde vannet og la det stå til. Med dette vervet har jeg fått mange venner og bekjente.

Må ha null fravær i praksis

Utdanning traff ham også da han hadde sin første praksis i barnehage. Når vi nå treffes, er det gått ett år, og mye har skjedd.

– Jeg har hatt flere praksisperioder etter det. Sist var jeg i barneskole. Da fant jeg i hvert fall ut at jeg ikke skal jobbe på barneskole. Konfliktnivået var mye høyere, og jenter kan være ganske så slemme mot hverandre. Vi skulle ha observasjonspraksis, men én av dagene ble vi satt til å undervise. Den dagen var jeg så sliten at det var like før jeg gråt, sier Vetle.

Han har hatt flere praksisperioder i barnehage. På nyåret venter en ny femukers periode i bar-

nehage. Ett av kravene for å bestå praksis er null fravær.

– Det er litt stress. I tillegg til å være i barnehagen skal en skrive logg for hver dag og ha et didaktisk opplegg i tråd med rammeplanen i barnehagen. Så skal dette evalueres, sier han.

– Jeg skal i en barnehage jeg har vært i før. Der legger de til rette for at jeg skal få tid til å skrive og være student. Det er litt greit å vite at det er en ok praksisbarnehage jeg skal til, sier studenten.

«Med standhaftige skippertak har jeg ikke måttet ta noen eksamener om igjen, for å si det sånn.»

Praksisen bekreftet **Vetles valg**

Med nye øyne

Vorte er inne i sin tredje uke i praksis nå vi er ute fra bar. Har fått begynte på studiet, jobbet har muligheter som assistent. Helsearbeiderfagene ikke noe nytt for ham.

- Men det er noe helt annet å være i praksis enn å ha kun teoretisk bakgrunn, og jeg er stadig med bekke nye øyne, forteller Verte.

Med seg nye praktiserer har han erfaringer helsearbeidsgener Gro Anita Strømme.

- Det er mye for meg også å ha studien. Dette er min første runde som praktiserende og veldig utfordrende med studiet, og da må jeg bli reflektere over ting og endre på sine faglige.

oli barno

smag som i bra som ligger bak den och den är, och jag prøver i analysen och finne var.

I løpet av praksisperioden har Verle hatt et opplegg med om grupper hatt og vært ute på skole og har lært om livet for hansen alle.

– Det er godt å få tilfelle og få lepende tilfelle dingler på det og det. Da fikk jeg beknekte og jeg var litt flink, jeg også.

Eksamen venter

Selve om de tre uke i praksis har vært temmelig trykkelig, fordi Verle også til å komme tilbake studier.

– Jeg trives veldig godt og har fått et stort verk. Da jeg begynte, bestemte jeg meg for å kjøre med nye mennesker, jeg setter meg opp sammen med nye mennesker og blir kjent. Jeg fikk kjøre med mange. Studieretning, og jeg vil ha det som helsearbeider.

hagelæ

● **Veien mot ferdig lære**

- Utanning har avtalt med to lærer-studerenter at vi skal følge dem gjennom hele studietiløpet.
- Med øjnene mellomrum skal vi treffe Verle Veitstad og Ida Groven de neste årene og lære om studentlivet fra insiden.

er

Alt er mytt. Læren
pensum og ikke
studentene. Ved
kjente ingen da
seg for å begynne
lærerstudiet ve

Utdanning har møtt Vetle Velstad to ganger tidligere. Det første møtet fant sted ved studiestart, det neste første gang han var i praksis.

Velger de små

Vetle er veldig usikker på om han i det hele tatt vil jobbe i barnehage hvis han klarer å fullføre utdanningsløpet.

– Hvis det skulle bli barnehage: Ville du valgt små- eller storbarnsavdeling?

– Jeg ville ha valgt de små. Dem synes jeg det er best å være sammen med. Men om jeg noen gang begynner å jobbe i barnehage, er litt uvisst nå. Kanskje kan det bli for rutinepreget for meg. På mange måter er det en fin jobb. En kommer tett på små mennesker og deres verden, men for tiden er jeg tvilende.

– Hva gjør at du holder ut på studiet?

– Da jeg var i en mørk periode og seriøst vurderede å slutte, sa en lærer til meg: Selv om du ikke kommer til å jobbe som barnehagelærer, vil du, hvis du gjennomfører en treårig utdannelse, ha bevist at du klarer å stå et langt løp. Den kommentaren gjorde at jeg klarte å ta meg sammen.

Liker best nyttige fag

Når vi treffer Vetle, er det rett før han skal opp i eksamen til jul. Denne gangen står en praktisk eksamen i gruppe for tur; i kunst, kultur og kreativitet.

– Det er litt for abstrakt for meg. Vi hadde prøveeksamen, og materialet vi skulle jobbe med, var papp. Jeg endte med å sitte i en pappeske med en mindre pappeske på hodet. Jeg håper vi får litt mer dreis på det til eksamen.

– Hvordan har de andre eksamenen gått?

- Med standhaftige skippertak har jeg ikke måttet ta noen eksamener om igjen, for å si det sann.

– Hva synes du om pensumet på studiet?

– Jeg liker best de fagene og temaene som jeg forstår er nyttige. Sånne fag som utviklingsteori og lekteori. Å jobbe med hvordan en kartlegger språk, var nyttig og noe jeg har brukt for å forstå barn som ikke har så bra språk. Flere uker med å lære om ulike bergarter er litt mer meningsløst. Det er greit å vite at ikke alle steiner er gråstein, men så mye trenger jeg ikke å vite om bergarter for å kunne jobbe med barnehagebarn.

Arrangøren

Det er det som skjer på campus, som ikke er studierelatert, som får ham til å holde ut. Til sammen er ni stykker med i Kro- og kulturgruppa, som Vetle leder.

– Vi arrangerer noe nesten hver uke. Jeg bruker all fritiden min på dette vervet.

Siden Vetle selv har slitt med å gå ut blant jevnaldrende, er han bevisst på at det er studenter som ikke har like stor omgangskrets som den han har klart å opparbeide seg.

– Vi har for eksempel arrangert datatreff. En del av dem som spiller dataspill dukket for første gang opp til et av våre arrangementer. Vi får i stand quiz, karaoke og ulike events, sånn som superheltkveld. En må ha det litt gøy mens en studerer, også.

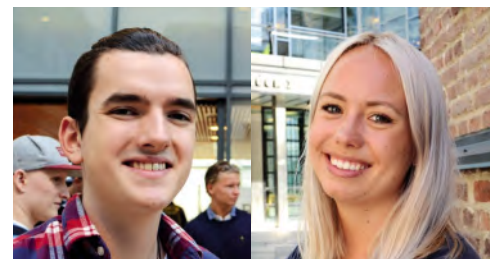
– Hvis ingen lager fest, er det jo ikke noen fest å dra på.

● 51 av 134 har sluttet

Høsten 2017 begynte 134 å studere ved barnehagelærerutdanningen, campus Vestfold, nåværende Universitetet Sørøst-Norge.

I begynnelsen av desember 2018 var dette tallet falt til 83.

51 studenter, det vil si 38 prosent, har altså sluttet.

● Veien mot ferdig lærer

► Utdanning har avtalt med to lærerstudenter at vi skal følge dem gjennom hele studieløpet.

► Med ujevne mellomrom skal vi treffe Vetle Velstad og Ida Groven de neste årene og høre om studentlivet fra innsiden.

Lærere skvises

I flere kommuner er det nesten umulig for enslige lærere å kjøpe bolig. For kommende barnehagelærer Marie H. Stene virker boligdrømmen fjern, til tross for at hun har partner.

TEKST OG FOTO Hans Skjong

I skrivende stund kan en enslig sykepleier eller barnehagelærer kun kjøpe fem prosent av boligene som ble omsatt i Oslo i 2018, viser Sykepleierindeksen.

– Indeksen kunne like gjerne hett «barnehagelærerindeksen». Den tar utgangspunkt i et vanlig yrke med en vanlig lønn, sier Christian Dreyer, administrerende direktør i Eiendom Norge.

Indeksen er utarbeidet av Eiendom Norge, og den viser andelen boliger en enslig sykepleier kan kjøpe ut ifra dagens boligmarked og lønns- og rentenivå. NRK skrev tidligere i høst om en sykepleier som ikke hadde råd til en eneste leilighet i hovedstaden.

Bekrefter indeksen

Utdanning har kontaktet lokallag i Utdanningsforbundet og kommunalsjefer for utdanning i de 32 kommunene som per i dag skårer lavest på «barnehagelærerindeksen». Det vil si de kommunene som det er vanskeligst å få kjøpt seg bolig i. Av totalt 64 spurte har 40 svart.

12 av de 19 lokallagene som har svart, bekrefter at det er vanskelig for enslige lærere, eller lærere som ikke får hjelp fra foreldrene til egenkapital, å kjøpe seg bolig i kommunen. Det gjelder ikke bare Oslo, Drammen og flere Akershus-kommuner, men også i Tromsø. Utdannings kartlegging viser at flere lokallag og kommunesjefer sier de høye boligprisene har direkte innvirkning på antall søkere til stillingene i barnehager og i grunnskolen.

– Vi vet at barnefamilier velger å flytte ut og ikke komme til Frogn grunnet boligpriser. De velger i stedet Vestby eller indre Østfold. Gjen- >

av boligpriser

Barnehagelærerstudent

Marie H. Stene titter på boligannonse i Oslo sentrum. Foreløpig leier hun og samboeren en leilighet, men drømmer om å kjøpe en leilighet sammen i fremtiden.

«Rådgiveren i banken sa rett ut: ‘Du får komme tilbake når du har fått deg kjæreste’. Det syns jeg er kjempeproblematisk.»

Elise Håkull Klungtveit, barnehagelærer

Da barnehagelæreren Elise Håkull Klungtveit hørte med banken om hun kunne få lån, sa rådgiveren «du får komme tilbake når du har fått deg kjæreste». – Det skal kunne gå an å etablere seg som singel også, sier Klungtveit.

FOTO: JONAS OHLGREN ØSTVIK

nomtrekk har vi ikke, men et rekrutteringsproblem har vi. Det er få søkere på ledige stillinger, skriver enhetsleder for skole i Frogn kommune i Akershus, Linda Langås Vamnes.

Samtidig svarer ni av lokallagene at boligpriser ikke har vært et tema hos dem. To av disse sier at det allikevel kan være et problem for enslige å få kjøpt seg bolig. Flertallet av kommunesjefene som har svart, sier at de ikke har problemer med å rekruttere nok søkere.

«Skaff deg kjæreste»

Men først, hvordan oppleves egentlig boligmarkedet for en barnehagelærer? Det kan Elise Håkull Klungtveit fortelle om. Da hun begynte å jobbe som pedagogisk leder i 2016 etter en treårig barnehagelærerutdanning, ba hun banken i Stavanger om boliglån.

– Rådgiveren i banken sa rett ut: «Du får komme tilbake når du har fått deg kjæreste». Det syns jeg er kjempeproblematisk. Det skal kunne gå an å etablere seg som singel også, sier Klungtveit.

Hun sier at rådgiveren påpekte at «du har jo bare en barnehagelærerlønn å betjene lånet med». Klungtveit hadde halvparten av egenkapitalen hun trengte. Hun kunne fått foreldrene til å stille opp som kausjonister for lånet, men det hadde gitt dyrere lånevilkår.

– Med et slikt lån ville jeg i praksis hatt mindre å rutte med enn jeg hadde som student, sier hun.

Nå har hun begynt på en toårig masterutdannelse i Oslo. De to ekstra studieårene gjør at hun får om lag 400.000 kroner totalt i studielån.

Da Elise Håkull Klungtveit ikke fikk innvilget boliglån, og dermed ikke kunne kjøpe bolig i Stavanger, valgte hun å forlenge studietiden, selv om mastergraden ikke ville gi henne høyere lønn i barnehagen og ville føre til mer studielån.

– Men når det viste seg at det uansett var vanskelig som barnehagelærer, håpet jeg på at mastergraden ville gi meg høyere kompetanse på mitt felt, og flere muligheter senere, sier Klungtveit.

Hun mener det er et paradoks at det er et politisk ønske om at flere barnehagelærere skal ta mastergrad, men at lønnen ikke øker nevneverdig etter graden. Hun sier at ønsket om å fordype seg faglig, og flere karrieremuligheter var viktigere enn mulighetene for å få boliglån og størrelsen på lånet.

– Det er mange som flytter til billigere kommuner og pendler til Oslo, er det et alternativ?

– Det er mange som reiser langt med tog, og de ender opp med å bruke mye av dagen på pendling. Jeg tror også at det er en verdi i å kjenne nærmiljøet man jobber i som lærer, sier hun.

Ingen luksusfelle

En annen som sliter med å komme seg inn på boligmarkedet, er barnehagelærerstudenten Marie Hogstad Stene. Utdanning møter Stene og forbrukerøkonom Magne Gundersen i Sparebank 1s lokaler i Oslo sentrum. Han er kjent som en av ekspertene i TV-programmet «Luksusfellen», Stene sliter med å komme seg inn på boligmarkedet. Hun leier i dag leilighet med samboeren, som jobber fulltid. Men de mangler nok egenkapital til å kjøpe leilighet. Gundersen hjelper Hogstad med å sette opp en spareplan for å nå boligdrømmen.

Han viser henne en bolig på Gjerdrum i Akershus som har en prisantydning på rett under 2,5 millioner kroner. Da trenger Stene og samboeren om lag 375.000 kroner i egenkapital for å oppfylle kravet om 15 prosent egenkapital. Samboeren hennes jobber med å skifte bilglass og har en års-lønn på 318.000 kroner etter skatt.

– Dere kan leve et år eller to «på sparebluss», og da er det fullt mulig for dere å klare det. Dessuten er dere to – det er mye lettere å klare det enn for en som er singel, sier Gundersen.

Vanskelig å spare opp

Det er krav på studiet hennes om at hun må ha 100 dagers praksis i løpet av året.

– Det at jeg er i praksis, gjør at de pengene jeg får spart gjennom min 50 prosent stilling i barnehagen, må brukes til å ha noe å leve av de ukene jeg ikke får betalt fra jobb siden jeg har vært i praksis. Dermed blir det vanskelig å spare opp noe ekstra utover dette, sier hun.

– Når jeg kommer ut i 100 prosent jobb er jeg sikker på at mulighetene for å kjøpe bolig vil bli bedre enn det er på nåværende tidspunkt, sier hun, og legger til at hun regner med å få en start-lønn på rundt 400.000 kroner.

Stenes foreldre kunne ikke hjelpe henne på boligfronten. Gundersen sier at det samme kan gjelde for mange andre også, som enten har mange søsken, skilte foreldre, foreldre som selv har høyt lån eller en økonomi som ikke er romslig nok.

Christian Dreyer i Eiendom Norge kaller foreldres boligbidrag for «familiebanken».

– Dette forsterker klaseskillet i boligmarkedet. Det er store forskjeller i hvor mye tilgang folk har til «familiebanken», sier Dreyer.

Fra 28 til 7 kvadratmeter

Selv om den såkalte «barnehagelærerindeksen» er lav i flere kommuner, er det få steder hvor det er verre å komme seg inn på boligmarkedet enn i hovedstaden.

Forbrukerøkonom
Magne Gundersen hjelper barnehagelærerstudent Marie H. Stene med å sette opp en spareplan for å nå boligdrømmen. – Dere kan leve et år eller to «på sparebluss», og da er det fullt mulig for dere å klare det, sier han.

Og som forbrukerøkonom Magne Gundersen sier om litt – lønnsnivået har ikke holdt tritt med utviklingen i boligprisene. Det ser man også på den historiske utviklingen. Utdanning har sammenstilt historiske tall fra Statistisk sentralbyrå om lønnen til ansatte i skoleverket og utviklingen i boligprisene i Oslo fra 1963 til 2016. Tallene viser også den relative nedgangen i lønn for lærere de siste tiårene. For i 1963 kunne en lærer kjøpe seg 22 kvadratmeter i Oslo bolig for en gjennomsnittlig årslønn. I 1980 var tallet 28 kvadratmeter, i 2000 16 kvadratmeter, mens i 2016 fikk læreren kun syv kvadratmeter bolig i hovedstaden for bruttoårslønnen sin.

– Lønningene har på ingen måte holdt tritt med den generelle boligprisveksten vi har sett de siste 10–20 årene. Det betyr at inngangsbilletten er dyrere i dag enn for dem som skal kjøpe bolig. Men det har alltid vært krevende å etablere seg – også de som kjøpte sin første bolig for 10–20 år siden, opplevde at det var vanskelig og dyrt å komme inn på boligmarkedet. Vi må huske at et boliglån har aldri vært billigere enn i dag. For ti år siden var boliglånsrenta to–tre ganger høyere enn nå, sier Gundersen.

Han tror ikke man kan snakke om en generasjonsforskjell mellom dagens unge og de i aldersgruppen rundt 40 år.

– Jeg tror vi skal lenger tilbake, til dem som nøt godt av den omfattende boligbyggingen på 60- og 70-tallet med gunstig finansiering i Husbanken, for å finne de store forskjellene i muligheten til å etablere seg på boligmarkedet.

– Det finnes jo yrkesgrupper i for eksempel service-

næringen som har langt dårligere lønnsvilkår enn lærere.

– Å se på lønnsvilkårene alene er ikke nok. De som jobber som lærere, har valgt det selv, og de har en kombinasjon av lønn og fri/ferie som mange misunner dem. Dessuten er jobben trygg og pensjonen god. Selv om alt kan bli bedre, har ansatte i denne sektoren langt fra dårlige vilkår, sier han.

Skepsis mot storbytillegg

Lærere, barnehagepedagoger, renholdere, sykepleiere er bare noen eksempler på yrker som trengs i enhver by, uavhengig av boligprisene. Aksjemeklere og advokater vil i mindre grad ha problemer med stigende boligpriser, men de vil allikevel trenge lærere og barnehageansatte til å undervise barna sine. I London har boligprisene gått til himmels de siste 10–20 årene, godt hjulpet av utlendinger som har kjøpt bolig i verdensmetropolen. Derfor får lærere som jobber i sentrale deler av London om lag 5.000 pund (om lag 58.500 kroner) mer enn snittlønnen nasjonalt.

Men i rundspørringen til Utdanningsforbundets lokallag og til skolesjefene i kommunene er det ikke den store stemningen for et «London-tillegg» til lærere i norske presskommuner. Ingen lokallag eller kommunesjefer tror dette er en god idé. Blant annet trekkes muligheten for å bo i en «billigere» kommune og jobbe i en kommune med høyere lønninger som en konsekvens av et slikt tiltak. Oslo kommune er et eget tariffområde, og lærere i barnehager og skoler har noe høyere startlønn

enn i andre kommuner. Tromsø har også tromsølærertillegget, som er på 7.000 kroner.

Pengene går ut av kommunen

Utdanningsforbundets fylkesleder i Oslo, Aina Skjefstad Andersen, tror et tillegg som i London kan føre til press på lønnsutgifter i Oslo, der pengene går ut av kommunen til folk som bor i andre kommuner.

– Det kan også gi en prisvekst på boliger som gjør det enda vanskeligere for mennesker i andre lavlønnsyrker å få råd til å eie, skriver hun til Utdanning.

Flere tillitsvalgte i Utdanningsforbundets lokallag tror økt lønn til kommuner med høye boligpriser kan ramme distriktene hardere. De trekker fram at det er vanskelig å skaffe nok lærere i mange kommuner i distriktene.

– Vi kan få mange uheldige «særkrav» i kjølvannet av dette; økt lønn som følge av høye bilutgifter i Distrikts-Norge vil kanskje raskt melde seg. Et viktigere moment kan være at vi som organisasjon bør jobbe for at kommunen legger til rette for et større mangfold i boligutbyggingen i en by som for eksempel Drammen. Her har vi sett en relativt ensidig satsing på svært dyre 50+ leilighetskomplekser i sentrum som retter seg mot helt andre kjøpergrupper enn unge barnefamilier. Dette kan kommunen være med på å styre, og vi kan bidra til dette, skriver leder i Utdanningsforbundet i Drammen, Christian Evenhaug.

Elever får kveldskurs for å fullføre videregående

– I starten var jeg ganske skeptisk, men motivatoren vår maste og fikk oss med. Det er jeg utrolig takknemlig for.

TEKST Oda Lund Finsås
FOTO Erik M. Sundt

Det sier **Deric Anantharaja** (19) til Utdanning.

Han og venninnen Ana Galinac (19) er to av 27 fra Groruddalen i Oslo som har deltatt i «Bestå», et prøvetiltak for ungdommer som mangler vitnemål fra videregående skole.

Både Deric og Ana manglet karakter i matematikk. Nå har ungdommene, etter et par måneder med kveldskurs, tatt eksamen. Og selv om eksamensresultatene først kommer i januar, hadde de 11. desember et evalueringsmøte på Stovner videregående skole med arrangørene.

– Det har hjulpet mye å være flere i samme situ-

asjon, og vi jobber mot samme mål. Dette tiltaket burde man få overalt. Det er så mange som trenger det, sier Ana.

Begge sier at kveldskurset ga dem mer motiverende lærere som ønsket å ha dem der, og at de dermed følte seg mer sett.

Prosjektet er et samarbeid mellom Utdanningsetaten i Oslo og bydelene Grorud og Stovner. I tillegg til undervisning i ordinære skolefag har elevene lært om psykisk helse, jobbsøking, rus og personlig økonomi.

– Jeg likte veldig godt motivasjonskurset vi

– Dette tiltaket burde de få overalt. Det er så mange som trenger det, sier Ana Galinac (t.h.) om kveldskurset for ungdom som mangler vitnemål fra videregående. Deric Anantharaja (t.v.) er også svært fornøyd med kurset. Begge skryter mye av klassens motivator og los, Youssef Kibbou.

ende

hadde. Der fikk vi tips til å stresse mindre før eksamen, og å være sjef i eget liv, forteller Ana.

Droppet selv ut

Byråd Hanna E. Marcussen (MDG), som er ansvarlig for Groruddalssatsingen, droppet selv ut fra videregående. Hun var til stede under klassens avslutning for å høre elevenes meninger og delte også sin egen historie.

– Jeg kjenner meg veldig igjen i ungdommene. Jeg var selv lite motivert på videregående. Å bruke lengre tid på å få vitnemål trenger ikke være noe

hinder for hva man kan få til senere, sier Marcussen.

Hun tror derimot at man kan ta med seg andre nyttige erfaringer på veien.

– Å bruke lengre tid på å gjennomføre videregående fremstilles ofte negativt, og hos dagens ungdom er det et stort prestasjonspress. Men får man ikke vitnemål på første forsøk, tilegner man seg kanskje andre fordeler eller erfaringer underveis, sier hun.

Ros til motivatoren

Under oppsummeringen fortalte ungdommene om tanker og erfaringer rundt Bestå-prosjektet. Ingen hadde noe negativt å si om prosjektet. Alle var veldig fornøyd og takknemlige.

Spesielt mye skryt fikk klassens motivator og los, Youssef Kibbou.

– Det er viktig å føle at man blir sett, og Youssef ville virkelig at vi skulle møte opp og være med. Sånn var ingen av lærerne mine på videregående, forteller Ana.

Losen har fulgt opp deltagerne tett. Noen av elevene har også trengt hjelp fra ham til å kontakte arbeidsgiver for å få kombinert arbeid og delttagelse i Bestå-prosjektet.

– Youssef har fått oss med når vi egentlig ikke orker. Han er streng på en bra måte, sier Deric.

Både han og Ana tror at Bestå har gitt dem bedre motivasjon i skolearbeidet.

– Vi i gruppen møttes ofte på biblioteket før møter, for å jobbe med matte. Det hadde nok aldri skjedd for et år siden, forteller Ana.

Deric nikker og legger til:

– Det har egentlig vært skikkelig gøy. Jeg kommer faktisk til å savne det.

Ønsker å videreutvikle «Bestå»

Programstyreleder for Delprogram oppvekst og utdanning, Kristin Morken, tror Bestå kan bli viktig for ungdom som må ta opp fag etter videregående.

– For disse ungdommene finnes et stort privat leverandørmarked. Dette krever penger. Derfor har ikke alle den muligheten, forteller Morken, som er seksjonssjef i Utdanningsetaten i Oslo.

«Bestå» vil bli evaluert på nyåret, men prosjekterierne ønsker allerede å videreutvikle det.

– Vi begynte med å besøke rektorer på de videregående skolene i bydelene og bydelenes oppvekstsjef. Målet var å høre hva de mener mangler eller ikke treffer godt nok. Med «Bestå» vil vi se hvordan det fungerer i praksis, men også gi tilbakemelding til skolene om hva som kan gjøres allerede der, sier Morken.

– «Bestå» er forbeholdt en svært begrenset gruppe elever. Hva tenker du om det?

– Vi er i en uttestingsfase og trenger nok minst en runde til for å jobbe videre med metoder, opplegg og målgruppe-definering. Først etter endelig evaluering vil en ta stilling til om «Bestå» skal bli et tilbud til alle ungdommer, forteller Morken.

Flere tiltak mot frafall i videregående skole testes. De vellykkede skal kunne settes i ordinær drift.

● Prøvetiltaket «Bestå»

Elever ved Stovner videregående skole med «ikke vurdert» i inntil tre fag på vitnemålet kunne delta.

Nå har elevene hatt eksamen etter to måneder med intensive kveldskurs. Flere har allerede fått vite at de besto muntlig eksamen, mens resultatene fra skriftlig eksamen kommer i midten av januar.

«Bestå» er en del av Groruddalssatsingen og et samarbeid mellom Utdanningsetaten i Oslo og bydelene Grorud og Stovner.

● Groruddalssatsingen 2017–2026

- Satsingen er Oslo kommunes og statens innsats for å bidra til varige forbedringer av tjenester og nærmiljøer i Groruddalen. Målet er at flere beboere skal bli økonomisk selvstendige og aktivt deltagende i lokal- og storsamfunn.
- Byrådet har foreslått å bevilge 60 millioner kroner i 2019 og i 2020, mens staten foreslår bevilgninger gjennom de årlige statsbudsjettene.
- I Groruddalens fire bydeler Alna, Bjerke, Grorud og Stovner bor rundt 138 000 personer. Innbyggere har bakgrunn fra over 140 land.

Kilde: Oslo kommunes nettsted

«Det har egentlig vært skikkelig gøy. Jeg kommer faktisk til å savne det.»

Deric Anantharaja

I stedet for sol

Svart, grått, brunt og hvitt. Fra løvene faller til den første hestehoven, byr ikke verden på mye gult. Her er noen lyse toner for dager i moll.

TEKST Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

Gull og gaule

Det betyr lys og glinsende, og stammer fra et indoeuropeisk ord som også er beslektet med gull og gaule. Og ordet? Gul, selvfølgelig.

FOTO LOOPS7, ISTOCK

Substitutt

Mennesker føler ubehag ved kroppstemperatur over 38 °C, men katter, som har kroppstemperatur på 38,6, viser ikke ubehag før ved rundt 52 °C. De kan tåle temperaturer opp til 56 °C hvis de har tilgang til vann.

FOTO JUAN IGNACIO CALCAGNO, SHUTTERSTOCK

Sol i bolle

En liten sol av gul vaniljekrem lyser opp i skolens eget brød. I Nord-Norge feirer man solens gjenkomst med lignende boller, men uten melis og kokos.

FOTO SARA JOHANNESSEN, VG / NTB SCANPIX

Ventetrøst

Mens vi venter på stor, rund, gul og oppkvikkende sol, kan vi trøste oss med liten ditto.

FOTO INGER STENVOLL

Gule toner fra gyllen tut

Mange musikere «hører» farger når de lytter til toner. Blant andre har Duke Ellington, Billy Joel, Stevie Wonder, Kanye West og Lorde fortalt at de opplever musikk i farger. For andre har skrifttegn hver sin farge. Slike sanseblandinger kalles synesthesier.

FOTO THEO DUIJKERS, SHUTTERSTOCK

Solen kjører vogn

Også våre forfedre følte sterkt for lysets kilde. Trundholmsvognen, også kalt Solvognen, er et dansk nasjonalklenodium fra bronsealderen. Den er oppunder 3400 år gammel.

FOTO MALENE THYSSSEN, WIKIMEDIA COMMONS

Symbolsk

Gult og gyllent assosieres med lykke, ære og visdom (Kina) og med visdom (islam). I Vesten symboliserer det glede, optimisme, nytelse og flaks, men også forræderi: Judas framstilles gjerne i gult. På bildet ser vi en altertavle med Maria bebudelse, skapt av Simone Martini og Lippo Memmi.

FOTO AKG-IMAGES / RABATTI & DOMINGIE/NTB SCANPIX

I denne søte mørketid

Dagslyset vokser umerkelig. 11. januar er dette årets første nr. av Utdanning ute hos leserne. Da har Lindesnes nesten sju timer dag, mens Nordkapp må vente til 23. januar før solen offisielt viser seg, fra 10:53 til 12:04.

FOTO 1) RAIMONDAS, SHUTTERSTOCK 2) SAMFOTO, NTB SCANPIX

Snart

Kanskje kjenne lukten av våt snø, lytte til vann som sildrer, dagdrømme om sommer; hvis man da ikke vil trene til årets WSWC (Winter Swimming World Championships) i Tallinn, Estland tidlig i mars ...

FOTO INGER STENVOLL

Kilder: Wikipedia, etymologisk ordbok, forskning.no, Illustrert Vitenskap

Petit

Enda et nytt år?

Jaha, se her ja. Hm ... 2019, står det. Fint pakket inn, egentlig litt mye pakket inn, og kan det være nødvendig med all denne platen da?

Greit nok at det ligger oppå en pall, for det er jo svært, og en kan umulig få det i hus uten litt hjelp. Så ja! Blir litt bang og smell ved inngangen. Et spill knuses.

«Denne side opp»? Jojo, det skulle tatt seg ut om hele 2019 kom ut baklengs eller snudd på hodet. Der ja! En svart stiplet linje rundt noe som sikkert skal være en begynnelse. Har en slik fin Stanley-kniv, den Henry Morton brukte da han skar seg veg innover i den afrikanske jungelen og fant Livingstone. Den spretter all folie så det er en nyttårsfryd, eller i hvert fall nok til å avdekke den glansede, stive kartongen med alle sine gilde farger og påskrifter. Forseglet. Kraftig tape-folie rundt klaffene. Okei, Stanley er min venn igjen!

Hm, ikke lett å få opp nå heller. Er irritert, river over disse, det klaffer! Og så enda en eske med tetsittende lokk i panserplast, uten noe å få neglene inni. Men Stanley har gjemt seg. Ok, eplekniven? «Fake news», ikke skarp. Gode, gamle saksa da? Er jo gammel saksbehandler!

– Ikke klippe-klippe, sier kjerringa. Bare til tekstil! Hmf ... kvinfolk, asså!

Ok, en forskjærkniv fra kjøkkenet, da. Den skjærer dypt inn og lager ei flenge innafor. Og der? Nok en tetsittende kartong med nærmest vakuumvirkende lokk. Jeg har passert forsiktnivået for lengst, gyver løs med forskjærkniven med mord i blikket.

Ole Foss
skribent og humorist
FOTO PRIVAT

FOTO ISTOCK

Innenfor er det noe gildt og fint, blankt, metallisk, med display uten tall og noe som helst. Aha, batterier. CR2032, to stk. Ligger hardt plastpanseret for seg. Sprettes opp, men hvor i all verden skal disse ligge da? Aha, ei luke må opp med mikroskrutrekker. Spissen på forskjærkniven får duge. Har skåret meg litt nå. Plaster? Aner ikke. Er det krig, så er det krig!

Endelig! Bruksanvisning? Nei da! «Visit www.nyttaarsdings.com». Aha! «Type Serial number. FAQ: Where do you find Serial number?» Hm, så liten skrift at det dobbelte kunne vært nok. «Use lower case characters» Altså ikke 0, men o, ja vel. «User name or password not correct, try again!» Bruker alltid olefoss@online.no og 123456, men det går altså ikke her? Dusteprogram!

Etter 16 forsøk, svettetokter, banneord jeg ikke visste jeg kunne, bortkastet chat på engelsk og telefonering med et kjempedyrt femsifret nummer er jeg inne!

«Welcome to 2019! Run configuration process!»

«Enda en eske med tetsittende lokk i panserplast.»

Tilbakeblikk

For 50 år siden
Samarbeidsdager – etterutdanningsdager?

Læremaskiner og selvinstruerende stoff til tross: lærerpersonligheten står fremdeles sentralt i skolens daglige liv og arbeid. Og nettopp i «fremmedgjørelsens» tidsalder er det kan hende mer om å gjøre enn noen sinne at den enkelte lærer går til hver time i skolestua vel orientert i sine fag og med overskudd til å behandle sine elever rett. Men til dette kreves tid og ro. La oss arbeide for faste planleggings- og etterutdanningsdager. La oss arbeide for å få tid til samarbeid – vi trenger hverandres hjelp.

Norsk Skoleblad
nr. 2/1969

For 25 år siden
Arbeidstidsavtalen gir lønnsnedslag

- Aggresjonsnivået blant lærere over hele landet er høyt etter innføringen av den nye arbeidstidsavtalen.
- Mange er irritert på grunn av nye rigide kontrollrutiner og detaljerte individuelle arbeidsplaner.
- Mest opprørt er de som får mindre lønn for å gjøre like mye som før.
- Lærerorganisasjonene bringer saken inn for arbeidsretten.
- Skolefokus har sett på hva avtalen fører til i de videregående skolene i Vest-Agder.

Skolefokus nr. 1/1994

Frisonen

I denne spalten forteller våre lesere om hva de trives med å gjøre i fritiden.

Erik Øverby er forsanger for Kjernen. Her ser vi ham på sin faste plattform på Øvre Øst under NM-semifinalen 2018 mellom RBK og Start, Lerkendal stadion i Trondheim. **FOTO** GLEN MUSK

Som forsanger for supporterklubben Kjernen i Rosenborg Ballklub (RBK) har Jo Erik Øverby en hobby han deler med mange i trønderhovedstaden; å heie på RBK.

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

Utdanning snakker med ham dagen etter at RBK har vunnet cupgull på Ullevaal stadion i Oslo.

– Jeg sto i regnet med megafon og sang, så jeg dro på meg en liten forkjølelse, men jeg er på jobb, forteller en meget glad trønder.

Barnehagelæreren har heiet på RBK så lenge han kan huske.

– Jeg har vært med i supporterklubben i 20 år og vært forsanger de siste 16 årene.

– Er dette noe du skal holde med for evig og alltid?

– Det er kort mellom gledesstundene når en heier på RBK, så ja. Det må være mye verre å bo i Bergen, for å si det sånn.

Rosenborg tok også i år dobbelt gull, for 10. gang. Det vil si at de vant både cupen og serien. En stund

så det ut som Brann og Bergen kunne ta seriegullet, men de endte på tredjeplass. Bergenserne skrev og snakket mye om at gullet skulle hjem.

– Gullet kom hjem til der det hører hjemme. Det er jo lov å drømme, sier trønderen, som fortsatt nyter seieren og gleder seg til nye bragder.

Samhold og stemning

Barnehagelæreren jobber i dag som daglig leder i Sjøskogbekken FUS-barnehage. De største barna i barnehagen har fått med seg at lederen er ivrig Rosenborg-supporter.

– Jeg tror alle barna på storbarnsavdelingen så meg på tv i pausen av kampen. Alle ville fortelle meg det da de kom i dag. Foreldrene som har med barna sine på kamp, sier at det er lett å få dem til å sitte stille når jeg drar i gang en sang.

– Hvorfor er det så stas å gå på kamp?

– Noen samler på frimerker eller nisser, jeg er supporter. Det er et eget samhold og stemning blant supporterne, og overraskende mange jobber i skole eller barnehage. Alt fra rektorer til assistenter er med i supporterklubben. Hvis du legger

sammen all tiden en elgjeger bruker på hobbyen sin, er jeg sikker på at de bruker mer tid enn jeg gjør.

– Alt som kan ryke i kneet, røk

– Øver du på sangene?

– Nei, det blir lite øving.

– Har du en yndlingssang?

– Oi, det var vanskelig. Det er så mange fine.

Men må jeg velge én, blir det «Bilde tå hain lvers». I helga sang vi også «Vårres jul» i og med at det var advent. Det er veldig stas med trøndermusikk.

– Lærer du barna i barnehagen Rosenborgsanger?

– Da jeg jobbet ute på avdeling, hadde vi Trondheim som prosjekt et halvår. Da var vi innom RBK-brakka, og jeg lærte ungene noen sanger. Nå som jeg sitter mest på kontor, blir det lite sang på jobb.

– Har du spilt fotball selv?

– Jeg spilte på aldersbestemte lag til jeg dro i militæret. Og jeg prøvde meg på bedriftsfotball. Da røk alt som kan ryke i kneet, så nå er jeg bare supporter.

● Jo Erik Øverby (36)

Hvem

Utdannet barnehagelærer. Jobber nå som daglig leder i Sjøskogbekken FUS barnehage i Trondheim.

Hva

Forsanger med mikrofon eller megafon for Rosenborg Ballklubs kamper.

Pedagogen Mikkel

● **Rigmor Tømmerås**
pensjonert barnehage-
styrer
FOTO WILLY TØMMERÅS

Mikkel flyttet inn i barnehagen.
I ei lita eske kom han.

«Fin!», sa de voksne. Barnehagen hadde mange hånddukker. De ble mest brukt som leker til ungene. Mikkel ble liggende på kontoret mitt. Han ble nok vist frem for ungene, men av en eller annen grunn ble han ikke en leke.

Første gang han møtte ungene var under et måltid. Han var fryktelig sjenert. Holdt hendene for øynene og torde ikke se på ungene. Slik ble han introdusert, og forsiktig åpnet han for blikket. Etterhvert snappet han til seg en matbit og forsvant ut igjen. Ungene var litt overrasket, de synes det var litt artig. Slik kom han til et og annet måltid, særlig dersom det var litt bråk. Han tok snart oppmerksomheten, for han var en luring, selv om han var litt sjenert. Snappet til seg en liten brødskeiv-bit. «Du tuller Rigmor, han kan ikke spise». Jeg var ganske flink til å få vekk matbiten. Etter hvert kunne Mikkel spise. Ungene koste seg med Mikkel, og måltidene ble spennende. Mikkel var god til å kommunisere med ungene, men han var ikke så ofte til stede. Ingen unger ble glemt, han så alle.

En dag sto det en liten gutt ute på trappa. Han så ganske lei seg ut. Litt sint. Han ble ertet av de andre ungene fordi han sa «ykkel» når han skulle si sykkel.

Her tente ideen om Mikkel som språklærer, at vi måtte lære Mikkel å si «s». Det kunne han selvfølgelig ikke. Vi måtte lære ham hvordan han skulle lage lyden. Gutten strevde så han var rød i fjeset. «Mikkel! Det heter ikke ykkel, det heter sykkel.»

FOTO PRIVAT

Sakte men sikkert kom lyden frem. Etter hvert deltok flere barn, og ofte dukket Mikkel opp i barnegruppa, med språk i fokus. Pedagogisk-psykologisk tjeneste var veldig fornøyd med Mikkel som språklærer. Han dukket også opp i samlingsstunda, som en bråkmaker. Han lo, sang høyt og var urolig. I det hele tatt: Mikkel kunne ikke oppføre seg. Her fikk han satt søkelyset på ro i samlingsstunda. Ungene var lærer for Mikkel, en og en fikk ansvar for å lære ham det.

Mikkel bodde på mitt kontor, men han var etter hvert blitt en god venn i barnehagen. Noen hadde et helt spesielt forhold til ham. Han kunne avlede vanskelige situasjoner med at ungene fikk bade ham. Det elsket de. Å, hvor han bråkte. Han hatet å bade. Det ga artige situasjoner hvor både store og små koste seg. Mikkel så hvilke unger som trengte å samspile. Ofte sørget han for det. Etterpå måtte han i tørkeskapet, og da bråkte han enda mer. Det var artig å se hvordan ungene levde seg inn i lekesituasjonen, snakket med ham og roet ham ned. Min stemme ble på en måte akseptert som Mikkel.

Den lille jenta som elsket Mikkel veldig høyt, kunne til tider være ganske utfordrende. Mange voksne var slitne av protestene, men Mikkel, han så henne. Han brukte sin pedagogrolle glimrende. Av og til måtte det mye bestemtighet til. Etter hvert ordnet det seg. Han fikk sitte i sekken hennes når vi var på tur, livet ordnet seg greit. Han var så absolutt hennes trøstevann.

Gjennom Mikkel greide den voksne på en bevisst måte å bringe leken inn i læringssituasjonene. En glimrende metode, der den voksne i forkant observerte og hadde overblikket, og Mikkel utførte jobben på barnas premisser.

Nå er Mikkel pensjonist. Han sitter på sofaryggen min som et varmt minne fra barnehagetida.

«Vi måtte lære Mikkel å si 's'.»

Av med skolens silkehansker i miljøkampen!

● **Sigbjørn Mostue**

forfatter

FOTO HEGE HÅTVEIT

● **Svein Tveitdal**

sivilingeniør, tidligere

FN-direktør, arbeider

som klimarådgiver

FOTO PRIVAT

Virkningene av global oppvarming er blitt fortiet for dagens tenåringer. De har ikke hørt om den 6. masseutryddelsen og bryr seg derfor knapt om det som skjer.

Til grunn for denne pessimistiske, nedslående og i overkant brutalt generaliserende konklusjonen, ligger over 60 skolebesøk i regi av Den kulturelle skolesekken gjennom en periode på to år.

Med foredraget «Håp eller katastrofe» har vi forent våre krefter for å fortelle 10 000 ungdommer elever i ungdoms- og videregående skoler om jordas begredelige tilstand: En kanskje noe overraskende ekvipasje, men det er stadig større grunn til å gripe etter skjønnlitteraturens dystopier for å kunne forestille seg det som kan vente oss om vi ikke foretar en gigantisk snuoperasjon for å forhindre en katastrofal global oppvarming. Fortsetter dagens utslipp, vil kloden få en gjennomsnittlig temperaturøkning på tre-fire grader i dette århundret, med så alvorlige konsekvenser at det nærmest er umulig å skulle se det for seg.

Man skulle tro at hvis noen i dagens samfunn var opptatt av global oppvarming og tap av natur og dyreliv, var det de unge. Slik er det ikke. Før vi legger ut om klimaendringer og den 6. masseutryddelsen som vi står på terskelen til, starter alltid foredraget med et spørsmål til ungdommene om de har hørt om global oppvarming. I regelen rekker de aller fleste opp hånda. Men når vi så spør om

de er bekymret for det som skjer, og engster seg for framtiden, er det sjelden flere enn en håndfull som bekrefter dette.

Man kan selvsagt argumentere for at det er bra de unge ikke går og engster seg for noe de uansett ikke får gjort noe med. «Generasjon Skam» har da mer enn nok å bekymre seg over på andre felt i livet! Og det kan synes som om nettopp et slikt argument er blitt brakt til torgs da lærebøkene og skoleplanen for ungdoms- og videregående skole ble utformet. For går man til pensumlitteraturen, er global oppvarming blitt avspist med noen ytterst forsiktede og ufarliggjørende formuleringer av typen «mange forskere mener vi vil få en temperaturøkning, noe som kan føre til villere og våtere vær». Det er jo åpenbart at man ikke blir særlig skremt av slikt.

Som enhver bør ha fått med seg, er virkelighetens fakta nok til å frarøve noen hver nattesøvn. Gjennom meteorologiens historie har de ti varmeste årene globalt sett alle funnet sted siden år 2000. Så langt har gjennomsnittstemperaturen steget med én grad siden førindustriell tid, og den øker med 0,2 grader hvert tiår. FNs mål om å tilstrebe en stans i oppvarmingen ved 1,5 grader, ligner mer og mer en fjern ønskedrøm. Også målet om i hvert fall å stoppe på de meget kritiske to gradene synes uoppnåelig med dagens politikk: Utslippene av klimagasser øker for hvert år i stedet for å avta. Forbruket stiger, olje og gass pumpes opp minst like ivrig som før, og det åpnes fortsatt nye kullkraftverk i et forrykende tempo. Som om ikke dette var nok, er bestanden av ville dyr, fugler, insekter, fisk og amfibier blitt redusert med 50 prosent på kun 40 år. Regnskogene hugges ubønnhørlig ned. Havene overfiskes og fylles med plast. Biotoper dreneres, brennes, sprenges og endevendes, for til slutt å bli lagt under plog, asfalt og betong. Menneskene blir stadig flere: 90 millioner for hvert eneste år. Presset på våre stadig mer skrantne ressurser øker for hver dag.

Det er ikke rart mange blir motløse av slike tilstandsrapporter. Men det finnes fremdeles håp. Den siste delen av timen med elevene bruker vi til å presentere løsninger og hva de unge kan og bør bidra med for å unngå en klima- og miljøkatastrofe. For vi har teknologien og kunnskapen som skal til for å stoppe den globale oppvarmingen. Vi vet at fredning av biotoper og naturområder gir

umiddelbar virkning, og at naturen har en formidabel evne til å komme til hektene igjen. Vi vet at familieplanlegging, seksualundervisning og prevensjon fungerer. Men de positive kreftene som forsøker å bremse det løpske godstoget med kurs mot stupet, er så frustrerende svake. Økonomi og politikk ligger i lokomotivets fyrkjele, og det er et mektig drivstoff.

Fortellingen vår gjør inntrykk. Etter foredraget får vi gang på gang høre at dette treffer. Elevene ønsker ofte en videre diskusjon i etterkant. Det er ikke så rart, for ikke bare er det vi forteller nytt for veldig mange, men det er nettopp våre barn og ungdommer som vil få problemet midt i fleisen. Vi, dagens voksne, klarer åpenbart ikke jobben vår med å berede grunnen på best mulig vis for den kommende generasjon. Og som for å skjule våre unnlattelsessynder, dekker vi til sannheten for de unge. Så får heller virkeligheten komme som et sjokk på dem når det er deres tur til å ta over.

Denne tildekkingen må ta slutt! Når Utdanningsdirektoratet nå skal legge frem skisser til ny lærerplan, bør silkehanskene man til nå har tatt på seg ved berøring av det som har med naturødeleggelser og klima å gjøre, være erstattet av boksehansker. Lærebøkene må oppgraderes betraktelig og få med den siste kunnskapen på området. Lærernes kompetanse på natur og klima må styrkes, og de må få støtte til å kunne fortelle den ubehagelige sannheten til elevene. Smerten det kan medføre å skulle forklare hva som med størst sannsynlighet ligger og venter på de unge i framtiden, kan bare dempes gjennom gode fagkunnskaper og et oppriktig engasjement for å bevare mest mulig av det fantastiske mangfoldet som planeten vår er velsignet med.

Konklusjonen i FNs nye klimarapport bør runge som en dommedagsklokke. Dette er vårt 9. april, folkens, så gjør dere klare til kamp. Det blir tøft, og vil koste en bråte med penger, men det er en kamp vi skal og må vinne, for naturens og våre barn og ungdommers skyld!

Artikkelen har tidligere vært publisert blant annet i Aftenposten, Fædrelandsvennen, på energiogklima.no og på klima2020.no.

Ansatte i skole og barnehage tør ikke varsle

● **Geir Røsvoll**
Leder, Utdannings-
forbundet Trondheim
FOTO TOM-EGIL JENSEN

Kommuner og fylkeskommuner må bli tydeligere når det gjelder ansattes frihet til å ytre seg om kritikkverdige forhold.

Læreren kommer inn på rektors kontor og er oppgitt. To elever i klassen lager mye uro og utgjør en reell trussel for flere av medelevene. Læreren ønsker at det skal settes inn mer ressurser i klassen slik at disse elevene blir fulgt ordentlig opp, samtidig som de øvrige elevene får ro til å konsentrere seg om skolearbeidet. Rektor ser på budsjettene sine og gir tilbakemelding til læreren at hun bare må gjøre så godt hun kan. Det er ikke midler til å sette inn ekstra ressurser mot de krevende elevene.

Den pedagogiske lederen i barnehagen har ansvar for langt flere barn enn han burde. Det ser tilsynelatende greit ut når foreldrene henter barna, men han kjenner at dette er en uforutsigelig situasjon, for barna og for ham som pedagogisk leder. Flere kolleger er sykmeldte, og barnehagen han jobber i, setter ikke inn vikar før det er gått 16 dager og vikarregningen blir dekket av Nav.

Dette er situasjoner mange som jobber i skole og barnehage kjenner seg igjen i. I stedet for å varsle om en kritikkverdig situasjon, holder man ut. I mange tilfeller fører det til sykmeldinger blant de ansatte og en uholdbar situasjon for elever og barn.

Retten til å ytre seg er definert i Grunnlovens paragraf 100, hvor det står: «Frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand er tillat for enhver». Ansatte har altså en grunnlovfestet rett til å ytre seg. Grunnlovens paragraf 100 ble revidert i 2004, og det ble uttrykt at man ønsket større deltakelse fra ansatte i den offentlige debatten. Lovgivers intensjon med denne revisjonen var altså å styrke kårerne for ansattes ytringsfrihet.

Norsk Redaktørforening, Utdanningsforbundet, Arbeidsforskningsinstituttet og De-Facto har imid-

lertid de senere årene gjennomført undersøkelser som viser at ytringsfriheten til ansatte i offentlig sektor er svekket til tross for lovendringen i 2004. Forskningsstiftelsen Fafo kom også med en omfattende rapport i 2016 som viser at ytringsfriheten, spesielt i offentlig sektor, er under press.

Lærere, barnehagelærere og ledere har helt spesielle forutsetninger for å delta i den offentlige debatten om skole og barnehage. Dersom ytringsfriheten innskrenkes, vil det på flere måter kunne ha betydning for skolen og barnehagen som institusjon. Er det slik at en rektor ikke tør ytre seg om at rammene er for dårlige til å drive skole forsvarlig, eller at midler prioriteres feil, vil det kunne ha negative konsekvenser for tjenestetilbudet fordi viktige synspunkter ikke kommer frem. Likeså vil det være negativt om rektorer og lærere ikke kjenner seg trygge på å delta i offentlig debatt om skolens pedagogiske innhold.

I fjor ble det oppnevnt et utvalg som skulle se på varslingsreglene i arbeidsmiljøloven og vurdere tiltak som styrker varslervernet i norsk arbeidsliv.

Ekspertutvalget leverte sin utredning om varsling i arbeidslivet 15. mars. Utvalgets hovedfunn er at varsling har størst verdi der varselet tas alvorlig, varsleren tas vare på, gode prosesser settes i gang umiddelbart for å avklare om det foreligger kritikkverdige forhold og der eventuelle kritikkverdige forhold bringes til opphør. Målet er derfor å etablere gode systemer og kulturer i virksomhetene. Utvalget understreker videre at ytringsklimaet på arbeidsplassen har stor betydning for hvordan kritikkverdige forhold håndteres.

Hvordan står det til med serviceerklæringer og ledelsesplattformer i norske kommuner? Jeg har sett litt nærmere på min egen kommunes dokumenter om disse viktige temaene.

Trondheim har «Åpen, kompetent og modig» som sitt motto for de grunnleggende verdiene for kommunen. Dette er nedfelt blant annet i kommunens ledelsesplattform og i serviceerklæringen. Hovedprinsippet er at alle kan ytre seg på egne vegne og at ordfører og rådmann bestemmer hvem som kan ytre seg på vegne av kommunen.

Rådmann og ordfører har ved flere anledninger uttrykt at det skal være «høyt under taket» i kommunen, og at ansatte og ledere kan delta i den offentlige debatten om kommunale tjenester. Trondheim kommune fikk åpenhetsprisen av Kommunikasjonsforeningen i 2015 for å gi ut informasjon om avvik fra kommunenes sykehjem og den hjemmebaserte omsorgen.

På den ene siden uttrykker kommunen at alle ansatte skal få ytre seg, men på den andre siden formidler man et budskap til ledere gjennom ledelsesplattformen (Trondheim kommune, 2016) at man som kommune ikke kan pålegge, men sterkt oppfordre, til å bruke interne kanaler før eventuelle henvendelser til media i saker som unødig kan skade kommunens omdømme. Det står også i ledelsesavtalen at «du skal bidra til at viktige beslutninger er tilstrekkelig belyst, samtidig som at du er lojal mot politiske beslutninger og jobber for å fremme denne lojaliteten i hele organisasjonen. Som leder må du vite når og hvordan du påvirker politiske beslutninger, samtidig som du skjønner når vedtaket er endelig».

For den enkelte blir dilemmaet selv å skulle vurdere hva som kan skade kommunens omdømme, en vurdering som potensielt kan innskrenke den enkeltes ytringsfrihet.

Jeg vil tro at dobbeltkommunikasjonen i Trondheim kommunens ledelsesplattform gjør at ledere blir usikre på hva de kan uttale seg om. Om såkalt negativ oppmerksomhet alltid er negativt eller utgangspunktet for problemløsning, reflekteres det lite rundt.

Trondheim kommune bør revurdere ordlyden i ledelsesplattformen ved å definere hvilke grensedragninger som begrenser ytringsfriheten. Slik ordlyden er, virker det som om den skaper utrygghet, noe som dessverre gjør at de kompetente dessverre ikke blir så åpne og modige som kommunen sier den forventer. Sivildomsbudsmannen uttaler i en pressemelding allereide 11. januar 2016 at det er behov for å styrke offentlig ansattes ytringsfrihet. Så slike formuleringer som jeg viste til over, er nok ikke unikt for Trondheim.

«I stedet for å varsle om en kritikkverdig situasjon, holder man ut. I mange tilfeller fører det til sykmeldinger blant de ansatte og en uholdbar situasjon for elever og barn.»

Praksis forbereder oss ikke nok på yrket

● **Kristine Hvål Hoff**
Stine Engelsen Melkeråen
Lisa Amundsen
Regine Skråmestø

tredjeårsstudenter ved lærerutdanningen
for 5.-10. trinn

Høgskulen på Vestlandet, avdeling Bergen

FOTO PRIVAT

Vi ønsker mer praksis for å få
nok erfaring!

Regjeringen er like gjerrig med praksis i lærerutdanningen som Onkel Skrue er med penger. Læreryrket er et praktisk yrke. La utdannelsen gjenspeile dette!

I praksisperiodene må vi dele timene, elevene og praksislæreren mellom flere studenter. Vi blir stengt inne i bøttekott med tung luft for å planlegge undervisning. I vår framtidige utopi som ligger ti meter nedi gangen, kan vi høre euforiske latterhyl fra lærerne, der vil vi være. Det høres kanskje dumt ut, men vi vil lære, med nytraktet kaffe og varme kopiark rett fra skriveren. Vi studenter ønsker flere praksisdager, med en hverdag der vi integreres inn i et usminket kollegium, der vi også får ta del i de «kjipe» administrative oppgavene. Ta del i foreldresamtaler, lese individuelle opplæringsplaner, trekke dårlig kaffe, delta i teammøter og utviklingssamtaler. Per dags dato er dette uoppnåelig med de gitte dagene vi har i praksis.

Det er frustrerende når vi lærer så mye i praksis, at bare 100 praksisdager deles ut over fire år. De resterende 660 dagene skal vi selv sitte på skolebenken og lese om hvordan man blir en god lærer. Dette er egentlig ganske paradoksalt når vi lærer om teorier som påstår at læring gir mest effekt gjennom praktisk arbeid. «Å lære gjennom å gjøre», som den anerkjente pedagogen John Dewey stod for, er visst bare noe vi skal føre med oss videre inn i klasserommet, ikke noe vi selv får praktisere.

Samtidig som vi pugger læringsteorier og Læreplanverket for Kunnskapsløftet, er vi bekymret for hvordan vi mestrer administrative oppgaver i lærerrollen. Det er god hjelp i professorer, førsteamanuenser og forskere og utvilsomt gjort grundig arbeid i forelesningene, men praksisdelen av dette faller til dels bort. Nyere forskning har vist at praksis er en viktigere og mer kritisk komponent i lærerutdanningen enn tidligere antatt. Vi må gjøre oss erfaringer selv, ikke bare lese oss opp på pensum og observere andre. Ifølge Marit Ulvik, professor ved Universitetet i Bergen, får studenter en ny og mer nyansert og kompleks forståelse for lærerrollen i praksis.

Vi er redd for det såkalte praksissjokket. I løpet av årene på lærerutdanningen har vi som studenter fått høre om den voldsomme overgangen fra studiet til arbeidslivet i skolen. Vi er forberedt på at læreryrket er noe mer enn det vi opplever gjennom praksisperioder og forelesninger. Vi tror at mer praksis inn i utdanningen vil lette på dette sjokket for oss lærerstudenter.

Det en hard overgang fra skolebenken til ... ja, skolebenken. Få lærerstudenter føler seg rustet til hverdagen som er i vente. Mobbing, foreldresamarbeid, og det praktiske rundt skolehverdagen er uklart. Forskning viser at hver tredje lærer slutter i yrket etter fem år. Utdanningsforbundet trekker frem flere årsaker til at nyutdannede lærere velger å slutte. Den ene årsaken er at det er mange sider ved lærerrollen de ikke ble godt nok forberedt på; for eksempel administrative oppgaver, stor arbeidsmengde og høyt tempo. De trekker også fram at utdanningen ikke i tilstrekkelig grad utfordret dem til å problematisere flere av dilemmaene som vil dukke opp i yrket. Tiden etter endt lærerutdanning kan bli forklart som et synk- eller svøm-fenomen. Mer praksis vil forhåpentlig forberede oss bedre på yrket og hjelpe oss å svømme.

Regjeringen har valgt å satse mye på læreryrket i det siste. Dette har resultert i at lærerutdanningen er blitt en femårig utdanning med integrert master. Med den nye satsingen «Lærerløftet – på lag for kunnskapsskolen» ville man tro at de kommende lærerne vil få mer praktiserende arbeid, men nei. Regjeringen fokuserer mer på fagkompetansen. Studentene som tar master, har fått 15 dager mer praksis enn vi uten integrert master. Det vil si at de har 115 dager praksis fordelt på fem år. Til sammenligning har sykepleiere dobbelt så mange praksisdager, politistudenter tre ganger så mange.

Nå er det tid for å ta tak i de virkelige problemene i lærerutdanningen. Er det rett at minst tre som mangler utdanning knyttet direkte til læreryrket, det vil si jus og markedsføring, skal bestemme antall praksisdager vi trenger for å bli ferdig utdannet? Vi ser det samme, år etter år, som en evig runddans, at lærere flykter fra jobben. Vi synes det blir feil å gjøre utdanningen mer attraktiv gjennom mer støtte, som et forsøk på å få flere lærerstudenter.

For lærermangelen er et stort problem, men det er lærerflukten også. Det virker som om politikerne begynner i feil ende. De gjør læreryrket til en masterutdanning, men er fortsatt like nitne med praksisdagene. Kanskje vi hadde beholdt flere nyutdannede lærere i skolen, dersom de fikk oppleve yrket på nærmere hold gjennom mer praksis?

Høyere utdanningsminister Iselin Nybo synes ikke det er dumt med mer praksis i utdanningen, men hun mener at det blir for dyrt. Løsningen trenger ikke å være så vanskelig. Bodil Kjesbo Risøy, programansvarlig for grunnskolelærerutdanningen ved Høgskulen på Vestlandet, mener at det ikke nødvendigvis må bli så kostbart. Studenter i slutten av studiet kan overta en lærers arbeid og frigjøre denne i noen uker. Slik får studenten reflektert over seg selv som lærer i møte med alle rollene; undervisning, planlegging og oppfølging av skoleutvikling. Uten praksislærer trenger ikke dette å bli så dyrt.

Vi er snart ved veis ende i utdanningen vår. Likevel er vi bekymret for at vi har feil oppfatning av lærerrollen. Vi ønsker mer praksis for å kunne kjenne alle læreryrkets sider, både de positive og negative. 100 dager over fire år dekker forståelig nok ikke vårt behov for praksis.

«Nyere forskning har vist at praksis er en viktigere og mer kritisk komponent i lærerutdanningen enn tidligere antatt.»

Gjestens skarpe blikk

● Kari Holdhus, Rebecca Almås og Jonas Cisar Romme

forskere i prosjektet «Skole og konsert – fra formidling til dialog» (DiSko), Høgskolen på Vestlandet.

Uinteresserte lærere og Den kulturelle skolesekken er en gammel problemstilling, men som har blitt forsterket i våre dager – av flere årsaker.

Som forskere i et prosjekt som omhandler partnerskap mellom kunstnere og lærere har vi med interesse fulgt debatten i Utdanning angående uinteresserte lærere og Den kulturelle skolesekken (DKS).

DKS har en årlig prislapp på 210 millioner kroner, og det finnes antakelig ikke et land i verden som har maken til sjenerøs kunstbesøksordning for alle elever som det vi har i Norge. Men ordningen blir uthullet av en lærerutdanning som gjør det estetiske til en valgfagsordning for spesielt interesserte. Kunstnerne kan i dag ikke ta for gitt at lærere og skoler har kompetanse til å kunne forstå verdien av eller nyttiggjøre seg kunstbesøkene. Gjennom forskning ytrer grunnskolens representanter at disse fagene betyr mye både for læring, trivsel og personlig utvikling for den enkelte elev, og de mener at disse fagene må styrkes (Espeland et al, 2013).

Lærerne og skolen har for tida et høyt press på målbare resultater. Fokus på målbarhet og målbare fag og aktiviteter kan komme i direkte konflikt med det estetiske, som i sin natur blant annet er sanselig, følelsesbasert og flertydig og som sådan unndrar seg måling.

Dersom vi ser skolens kompetanse i estetiske fag og arbeidsmåter i forhold til andre fag, så er det slik at denne kompetansen relativt sett stadig synker. Dette er en følge av reformer i skole og lærerutdanning. Det kan se ut som om vi er inne i en utvikling der estetiske fag og arbeidsmåter marginaliseres. Lagerstrøm, Moafi og Revold (2014) peker på at antallet lærere med fordypning stadig øker i «satsingsfag» som matematikk, naturfag og engelsk. Avstanden i kompetanse mellom de fagene som styrker seg og de som ikke gjør det, kan se ut til å øke. I 2003 falt kravet om et obligatorisk praktisk og/eller estetisk fag bort for lærerstudentene. For dette fikk alle lærerstudenter en viss kompetanse i estetiske fag, og skolen fikk lærere som kunne bruke estetiske arbeidsmåter i mange fag. Med dagens situasjon ser kunstfagene

mer og mer ut til å bli spesialfag som undervises de få timene de står på timeplanen.

En annen årsak til at en del lærere og elever opplever DKS som lite relevant, er at det ser ut til å være et sprik mellom skolen og kunstnerne i tilnærmings- og arbeidsmåter til den danningen som skal foregå i skolen. Skole og læreplaner legger nå stadig mer vekt på at elever skal bli hørt, være aktive og få mulighet til å ha råderett over sin egen læring og skoletilværelse (NOU 2014: 7). DKS-besøk kan framstå som motsetninger til dette, siden de ofte er basert på preproduserte og formidlingsorienterte konsept med liten plass for dialog og interaktivitet. Kunstnerutdanningene går dermed heller ikke fri av kritikk: DKS er landets største arbeidsplass for frilanskunstnere, men tilbys norske kunstfagstudenter i tilstrekkelig grad utdanning som setter dem i stand til å arbeide inkluderende, interaktivt og kontekstbasert?

Det har vært gjort flere norske forskningsprosjekt omkring Den kulturelle skolesekken, der mange resultat peker på at læreren ofte utelukkes. I noen av narrativene demoniseres læreren som en slags fiende av kunsten, mens elevene, eller «barna» som mange kunstnerne velger å kalle dem, betegnes som «et ærlig publikum». Denne retorikken blant kunstnere beskriver ofte en særegen allianse mellom barna og kunstnerne som andre voksne ikke har forutsetninger for å forstå og dermed ikke har adgang til (Holdhus, 2014). Historisk sett peker dette synet tilbake til Schillers romantiske barndomsforståelse. Det må være legitimt å spørre om og eventuelt på hvilke måter et slikt romantisk barndomssyn bidrar til relevans for elever i 2018.

Både Digranes (2009) og Christophersen (2014) mener at læreren har en vanskelig rolle i DKS. Christophersen peker på at læreren kan ha tre roller under kunstbesøket: som assistent for kunstnerne, støtte for elevene eller brobyggere mellom kunstnerne og elevene. Digranes vier hele sin Ph.d. til å identifisere og utforske de mange fortellingene som florerer om lærere som strenge

«Tilbys norske kunstfagstudenter i tilstrekkelig grad utdanning som setter dem i stand til å arbeide inkluderende, interaktivt og kontekstbasert?»

fiender av kreativitet, og om skoler som anstalter der elevene oppdras til å bli konforme samfunnsborgere. Disse historiene har antakelig bakgrunn i radikale oppfatninger om kunsten som subversiv og «på siden» av det offisielle samfunnet, selv om nok ikke alle som videreformidler slike narrativ er klar over det historiske opphavet til dem. Omtalen av lærerne fra kunstsida i DKS er antakelig et eksempel på noe som er tatt for gitt i miljøet og som aktørene ikke stiller spørsmål ved riktigheten av eller relevansen ved å reproducere.

DKS-ordningen består av et mylder av korte innspill der det er vanskelig å skape relasjon, fordi det å etablere en relasjon mellom én eller flere kunstnere og et stort antall lærere og elever åpenbart tar lengre tid enn 45 minutter. De fleste besøkene foregår uten at elevene, skolen eller lærerne har hatt innvirkning på hva som skal skje, når det skal skje eller på hvilken måte. I sitt innlegg i Utdanning 15. november peker Els Mærli nettopp på denne manglende medbestemmelsen som en av årsakene til læreres manglende engasjement i DKS.

Det er slike problemstillinger vi forsker på i innovasjonsprosjektet «Skole og konsert – fra formidling til dialog» (DiSko). I DiSko tar vi utgangspunkt i at relasjonen mellom skole og kunst i DKS i dag er en asymmetrisk relasjon, der kunstfeltet har definisjonsmakt både når det gjelder innhold, form, varighet og frekvens på besøkene. Gjennom å studere tidligere forskning ser vi at eierskapet til DKS på skolene praktisk talt er fraværende. DKS ses på som noe som kommer utenfra, og, som en rektor i prosjektet sa i et intervju: Gjøres pliktskyldig. Andre forskningsdeltakere sier på den annen side at mange DKS-produksjoner har høy kvalitet, og at det er fint å oppleve noe nytt og annerledes og ikke bare «det gamle godslige kjente».

DiSko-prosjektet er et innovasjonsprosjekt finansiert av Norges forskningsråd. Det gjennomføres i åra 2017–20. Prosjekteier er DKS sitt styringsorgan Kulturtanken, og Høgskolen på Vestlandet utfører forskningen. Gjennom å ta et initiativ til å undersøke en mer dialogisk tilnærming i DKS forskningsmessig signaliserer Kulturtanken etter vårt syn at organisasjonen er kjent med mange av utfordringene for DKS, og at de ønsker å utvikle og forskningsbasere samarbeid

som kan differensiere og utfylle dagens formidlingsmodeller i DKS, spesielt med tanke på DKS sin plass i framtidens skole og som element i nye læreplaner.

Med DiSko vil vi finne ut hvordan en kan produsere og distribuere konserter og annen kunst for elever i skolen på en slik måte at det kan oppstå eierskap og engasjement hos alle deltakere. Det er viktig å etablere en relasjon mellom kunstnere og lærere der disse aktørene betrakter hverandre som forskjellige, men likeverdige, at de har som utgangspunkt å møte hverandres profesjonelle roller med respekt, og at de ser på denne faglige forskjellen som fruktbar og produktiv. Siden det er eleven som er mottakeren av kunstbesøk i skolen, ser vi at læreren har kunnskap om enkeltelever og klasser, og om måter å lede klasser på, som kan være nyttig for kunstnere som er interessert i å nå fram til og bety noe for elevene. På den andre siden trengs det kunstnere som kommer på besøk og kommenterer virkeligheten på andre måter enn det som skjer til daglig. Men denne kunsten kan ikke være løsrevet fra elevenes og lærernes hverdagsliv på skolen, eller fra det som betyr noe for dem. Kunstnerne kan utforske hva dette er gjennom å utvikle konkrete relasjoner til skolefeltet og elevene, for eksempel ved dialog og besøk før en starter å utvikle produksjonsideer.

Vi har noen foreløpige funn fra DiSko-prosjektet som berører relasjonen mellom lærere og kunstnere, der vi hittil har prøvd ut forskjellige tilnærminger til kunstbesøk i to år.

- **Møter:** Lærere og kunstnere må møtes og diskutere hvordan besøket kan gjennomføres på skolen
- **Tid:** Kunstnerne må ha mulighet til å komme flere ganger til skolen. For å kunne skape noe relevant, må vedkommende kjenne til skolevirkeligheten og ha en relasjon til dem som oppholder seg på skoler og hva som er hverdagen deres
- **Medbestemmelse:** Lærere og elever må ha medbestemmelse omkring kunstbesøkens innhold og formidlingsmåte for å kunne føle eierskap og ta ansvar
- **Felles mål** for de voksne må være at elevene skal få en aktiv og skapende tilnærming til kunst og kulturopplevelser

DiSko-prosjektet representerer en implisitt kritikk mot at DKS i såpass stor grad er basert på

«**Ordningen blir uthulet av en lærerutdanning som gjør det estetiske til en valgfagsordning for spesielt interesserte.**»

engangs frontale og sender-mottakerorienterte forestillinger og konserter uten medbestemmelse for lærere og elever. Vi argumenterer på ingen måte for å avvike de eksisterende formene, men vi mener det er behov for å utvikle flere partnerskapsorienterte format som bidrag til større differensiering av former i DKS.

Punktene over krever imidlertid at mye av logistikken og tilnærmingsmåtene DKS er tuftet på, revurderes for å kunne få til dialogiske kunstbesøk. Lengre besøk er dyrere enn de kortere – det vil gå ut over mengden produksjoner skolen kan få. Gjentatte besøk betyr at kunstnerne som skal jobbe partnerskapsorientert, må kunne komme tilbake flere uker på rad, noe som vil presse fram større grad av lokale kunstnerpartnerskaper.

DKS-kunstnerne er på besøk i en skolehverdag som blir stadig mer komplisert. Denne hverdagen må møtes av en kunstnertype som har empati og forståelse for den krevende situasjonen skolehverdagen representerer for norske lærere. Samtidig er de estetiske fagenes situasjon i lærerutdanningen presserende, og da ikke bare på grunn av utfordringene lav kompetanse skaper for DKS, men fordi hele dannelsesgrunnlaget i skolen blir fattig uten estetiske tilnærminger og uttrykk i skolehverdagen.

«**Skarpt er gjestens blikk**» heter det i Håvamål. Ja, den gjestende kunstnerens blikk er skarpt nok til å henge ut lærere i deres eget tidsskrift Utdanning, men vi stiller spørsmål ved om dette blikket er det beste utgangspunktet for å oppnå fruktbare partnerskap med lærere og til å bidra til gode kunstopplevelser med elever.

Barnehager

Private barnehager ER mangfoldet

Når SV-leder Audun Lysbakken hevder at mangfoldet trues av private barnehager, så er han nok en gang mer opptatt av eierskap enn tilbudet til barna.

Begge deler er viktige, men PBL mener mangfoldet i tilbudet til barna og foreldrene er det viktigste, slik at de kan velge det barnehagetilbudet som passer best for dem.

Audun Lysbakkens påstand til NTB 25. november om at store barnehageaktører truer mangfoldet i barnehagesektoren, gir etter vår mening en for snever forståelse av begrepet. Mangfold er mer enn eierskap, akkurat som kvalitet i barnehagen er mer enn bemanning, selv om det selvsagt er viktig.

Barnehagesektoren ved utgangen av 2018 preges av et stort mangfold av ulike tilbud og aktører. Få sektorer, om noen, kan vise til like stor kompleksitet og mangfold i tilbud, type driftsformer og eierstruktur, som barnehagene. I dette spiller private barnehager en helt sentral rolle.

Blant annet viser tall fra Utdanningsdirektoratet at 1108 private barnehager er registrert med en pedagogisk profil, mot 439 kommunale barnehager. Private barnehager er i en særklasse når det kommer til å tilby barn og foreldre friluftsbarnhager, gårdsbarnehager, kulturbarnehager og tros- eller livssynsbarnhager. Slike barnehager finnes hos store og små eiere, hos stiftelser, foreninger og selskaper.

For oss i PBL er det viktig å presisere at et stort mangfold ikke skal åpne for ulik kvalitet på tilbudet. Det viktigste for alle barnehager – uansett hvem som eier den, hvordan den er organisert eller hvilken pedagogisk profil den har – er at den drives godt, at tilbudet til barn og foreldre er av høy kvalitet og at de ansatte blir ivaretatt gjennom tariffavtaler fremforhandlet av partene i arbeidslivet, og anbefalt av fagforeningene for deres medlemmer.

Avslutningsvis vil PBL bemerke at ytre venstre i norsk politikk åpenbart er mer opptatt av eierskap i barnehagesektoren enn kvaliteten i

tilbudet til barna. Dette ble igjen svært synlig da partiene Rødt og SV glimret med sitt fravær under behandlingen av en interpellasjon om kvalitet i barnehagene på Stortinget. Det skjedde bare noen få dager etter at de samme partiene ble stående nokså alene på Stortingets talerstol og forsvarte et representantforslag som i sin ytterste konsekvens nettopp ville bidra til å svekke det mangfoldet i tilbud og eierskap som kjennetegner norske barnehager i dag.

Med andre ord: Audun Lysbakken er selv en vel så stor trussel mot mangfoldet i barnehagesektoren som det han hevder store private barnehageeiere er.

Anne Lindboe

administrerende direktør for PBL, Private Barnehagers Landsforbund

SV-leder Audun Lysbakken er selv en vel så stor trussel mot mangfoldet i barnehagesektoren, som det han hevder store private barnehageeiere er, mener Anne Lindboe, direktør i Private Barnehagers Landsforbund.

FOTO PBL

Delta i debatten: Utdanningsnytt.no

Har du noko på hjartet?

Dine meininger er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan være på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000–8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publisert på Utdanningsnytt.no

● Til «En skole for kjekke jenter» i Utdanning 12/2018, side 46–47

Ungdomsskolen er ikke for teorisvake gutter

Takk til Ole Jostein Rangnes for hans innlegg «En skole for kjekke jenter» i Utdanning nr. 12.

Rangnes skriver blant annet: «Når mestring i ungdomsskolen stort sett er knyttet til skriftlighet av til dels vanskelig teoretisk stoff, faller mange gutter fra før de kommer til ungdomsskolen.»

Selv er jeg pensjonert lektor med erfaring fra både ungdomsskole og videregående skole, samt mange års erfaring som rådgiver i ungdomsskolen.

Reformene som kom i henholdsvis 1994 og 1997, så vi ville skape store problemer for mange elever. Mange protesterte, men til liten nytte. Det er et tankekors at de som står bak slike planer, utelukkende er personer som aldri har hatt problemer i teorifag. Hvordan kan disse forstå elevene som strever med teorifagene?

Det het at alle elever skulle få utvikle sine evner og anlegg. Men hva med de elevene som var glad i praktiske fag? Da disse reformene ble innført, håpet jeg for elevenes skyld at jeg tok feil, men jeg fikk dessverre rett.

Senere flikking på skoleplanene har ikke vært til særlig hjelp for verken de teorisvake eller de som liker praktiske fag.

Det som kreves, er en ny kurs. Men da må det tenkes nytt. Når kart og terreng ikke stemmer overens, må man se på kartet på nytt. Til slutt vil jeg sitere Johan Borgen: «Hvorfor må vi alltid kjøre med det ene hjulet i grøfta?»

Gunnar Svedahl
pensionert lektor

Reformene i 1994 og 1997 så vi ville skape store problemer for de mange elevene som strever med teorifag. Protester ble ikke hørt. FOTO ERIK M. SUNDT

Dette innlegget ble beklageligvis publisert med feil navn i Utdanning nr. 14/2018.

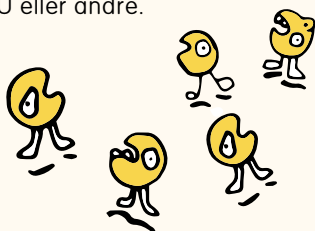
Skolefrukt.no

Ny energi med Skolefrukt

Hvorfor?

I følge nasjonal faglig retningslinje for mat og måltider i skolen bør elevene tilbys ordninger som sikrer tilgang til grønnsaker, frukt eller bær daglig. Folkehelseloven gir kommuner, fylkeskommuner og statlige myndigheter ansvar for å fremme folkehelse.

Skolefrukt er et tilbud til alle norske grunnskoler subsidiert av staten. Det kan enten være foreldre-betalt ordning eller at skolen oppretter felles bestilling som blir betalt av kommune, skole, FAU eller andre.

Hvordan?

Skolen velger type ordning:

- » Abonnementsordning der foresatte bestiller og betaler direkte via skolefrukt.no
- » Felles bestilling fra skolen direkte via skolefrukt.no

For begge ordningene gjelder:

Abonnementsordningen for Skolefrukt er subsidiert med kr 1,50,- per. frukt/grønnsak. Alle elever som abonnerer vil motta frukt de dagene skolen bestemmer at det skal tilbys frukt/grønt, og foresatte/kommune betaler kroner 3,20 per frukt/grønt.

Se gode eksempler på hvordan Skolefrukt kan organiseres på www.skolefrukt.no

GRATIS MATERIELL:
Kjøleskap
Fruktkasser

ØFG

OPPLYSNINGSKONTORET
FOR FRUKT OG GRØNT

Helsedirektoratet

Norsk

Regjeringa må følgje gode språkråd

Utvalet som har greidd ut framtida for norsk språk, kjem med fleire gode og konkrete råd for skulen, og nå må regjeringa setje desse råda ut i livet. Norsk må bli ein del av lærarutdanninga for alle, elevar må ha rett til nynorsk opplæringspråk gjennom heile grunnskulen, bokmåls- elevar må få systematisk opplæring i nynorsk alt frå barnetrinnet, og namna «hovudmål» og «sidemål» må vike til fordel for «nynorsk» og «bokmål».

Nyleg fekk kulturministeren rapporten «Språk i Norge – kultur og infrastruktur» av eit utval leia av professor Unn Røyneland. Utvalet har hatt som mandat å peike ut dei viktigaste innsatsområda for å sikre at norsk språk står sterkt på alle samfunnsområde også i framtida.

Rapporten peikar på mange utfordringar for norsk språk, til dømes i høve til teknologisk utvikling, medieutvikling og språkval i akademisk.

Eg er glad for at utvalet er tydeleg på skulesektoren. Dei vil hindre at engelsk tek over som

opplæringspråk i offentleg grunnskule og seier at norsk skal vere lovfesta her.

Når det gjeld lærarutdanninga, peikar dei på at det blir utdanna mange lærarar i dag som ikkje har formell kompetanse i norsk. Særleg kritisk er dette for elevar med nynorsk som hovudmål, som risikerer å få mangelfull undervisning på opplæringspråket sitt. For å motverke språklege kompetansehol blant lærarane og sørge for betre samsvar mellom læringsmål og realiteten i lærarutdanninga, må norsk vere en del av all grunnskulelærarutdanning i Noreg.

I tillegg er det eit problem i skulen at ikkje digitale læremiddel ligg føre på nynorsk og bokmål samtidig. Utvalet seier at Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet bør sikre strengare og tydelegare reglar for språk i læringsressursar og oppfølginga av desse.

I Odda kommune har dei lenge hatt ei ordning der alle elevar som har hatt nynorsk som hovudmål i barneskulen, også får alt læringsmaterie

all undervisning på nynorsk i eigne grupper på ungdomsskulen. Utvalet meiner at Odda-modellen bør bli utvida til å gjelde alle elevar med nynorsk som hovudmål. Dette er svært viktig og bra. Bokmålslevane må få systematisk opplæring i nynorsk alt på barnetrinnet, meiner utvalet. Undersøkingar i bokmålsklassar viser at etter tidleg start var alle i stand til å skrive tekstar på både bokmål og nynorsk. Kvaliteten på nynorsktekstane var heller ikkje dårlegare enn kvaliteten på bokmålstekstane.

Eg er også glad for at utvalet vil bort frå omgrepa «hovudmål» og «sidemål». Det er uheldig at «sidemål» altfor ofte blir assosiert med «nynorsk». Når målet er at alle elevar skal mestre begge, bør omgrepsbruka vise det. Om elevane får vurdering i «bokmål» og «nynorsk», blir det tydelegare at elevar faktisk må lære begge dei norske skriftspråka.

Magne Aasbrenn
leiar i Noregs Mållag

Pensjonistseminar

Pensjoner, regioner og toner fra nord

Det – etter hvert – årvisse seminaret for pensjonistrådsledere og fylkesstyrekontakter fant sted på Hurdalsjøen Hotell 14.–15. november. Oppslutningen om seminaret har alltid vært god, så også i år.

Første dag ble innledet av det sentrale pensjonistrådets leder, Anne-Margrete Benæs. Hun orienterte om arbeidet i rådet.

Utdanningsforbundets egen pensjonsguru, pensjonisten Lars Bleie, innledet etter lunsj. Hans tema var pensjon i offentlig sektor, og han loset forsamlingen på en god og forståelig måte gjennom et tema som for mange er ganske uoversiktlig.

Seniorrådgiver i Utdanningsforbundets sekretariat, Hilde Martine Hernæs, innledet så om ståsted for regionreformen i dag og hva Utdanningsforbundet har arbeidet med i den sammenheng. Som en hale på innledningen orienterte flere fylkeslag om hvordan reformen er bearbeidet i de ulike fylkenes pensjonistråd.

Arbeidet med regionreformen ble også tema for de fleste gruppene i påfølgende gruppediskusjoner. Her ble gruppene stilt fritt til også å ta opp andre tema, da ikke alle fylkene er en del av reformen så langt.

Seminarets første dag ble avsluttet med underholdning av Trygve Beddari og Anne Margaret Nilssen, et sangprogram med sanger hentet fra samisk, kvensk, finsk og russisk sangtradisjon. Seminardeltakerne satte tydeligvis pris på denne både vakre og interessante underholdningen. Og så var det festmiddag og sosialt samvær utover kvelden.

Dag to startet med aktuelle saker fra organisasjonen ved Tore Fjørtoft, medlem av Utdanningsforbundets sentralstyre. Han snakket blant annet om følgende saker: ORG 2019 – Utviklingen av organisasjonen, Nordahl-utvalgets innstilling – Organiseringen av spesialundervisning m.m., Lærerprofesjonens etiske råd og Landsmøtet

2019. Deltakerne på pensjonistseminarene synes det er fint å bli oppdatert på de sakene som organisasjonen arbeider med. Pensjonistene i Utdanningsforbundet er ikke ensidig opptatt av pensjonistspørsmål.

Neste økt inneholdt mer aktuelt stoff fra det sentrale pensjonistrådet. Her ble saker som statsbudsjettet, tryggedrøftingene og eldrepolitikk tatt opp. Samarbeidet med andre pensjonistorganisasjoner kom også opp. Økta ble avviklet som en dialog mellom leder i det sentrale pensjonistrådet og deltakerne.

Seminarets siste innleder var språkviteren Sylfest Lomheim. Hans kåseri om det norske språket var særdeles interessant og til tider humoristisk. Det var en fin avslutning på to nyttige dager.

Hans Marschhäuser
det sentrale pensjonistrådet i Utdanningsforbundet

Skolens faglige innhold

Det er nå lagt ut skisser til nye læreplaner i norsk skole. Fagfornyelsen skal gjøres «relevante for framtida» og innholdet skal forandres radikalt.

Klassekampen har hatt en lang serie om de nye planene under overskriften

«Historien på skraphaugen». Kritikken mot læreplanene har nettopp vært at de historiske delene reduseres i fag som norsk, engelsk, kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE), samfunnsfag og historie.

Skolen skal bli mer relevant for fremtiden, samtidig med at historisk stoff reduseres. Skolens oppgave er å orientere om vår tid og forberede oss på det som skal komme, men kan det gjøres uten å beskrive de lange linjer – kronologien og

årsakssammenhenger – som fører frem til vår tid?

Mange snakker i dag om «historieløshet». Burde ikke skolen kjempe mot den og heller legge vekt på bakgrunnen for vår tid? Da trengs det konkret kunnskap om fortidens hendelser.

Lærere, lektorer og skolepolitikere: Nå må dere være våkne og verne om historiens plass i norsk skole!

Knud Helliesen

Skolen må kjempe mot historieløshet, understreker Knud Helliesen. Bildet er fra Tysklands Nasjonalsosialistiske Arbeiderpartis partidag i Nürnberg i 1934.

FOTO: BUNDESARCHIV/WIKIMEDIA COMMONS

SETT SPOR

Les mer om opptakskrav og
jobbmuligheter på

www.ntnu.no/studier/byrk

Søknadsfrist er 1. mars for
søkere uten generell
studiekompetanse
(realkompetansesøkere)
og 15. april for dem som
har generell
studiekompetanse.

www.samordnaopptak.no

BLI KVALIFISERT SOM YRKESFAGLÆRER!

NTNU tilbyr høsten 2019 yrkesfaglærer-
utdanning (bachelor) i bygg- og anleggs-
teknikk, elektrofag, teknikk og industriell
produksjon, helse- og oppvekstfag.

Studer hjemmefra

Treårig yrkesfaglæreutdanning ved NTNU er
et samlingsbasert studium med kun tre
ukesamlinger i semestret. De fleste
samlingene er i Trondheim, noen samlinger
kan bli lagt til Gjøvik eller Ålesund. Mellom
samlingene foregår kommunikasjon, læring
og oppgaveløsning på nett. Praksis kan du ta
på hjemstedet ditt. Du kan søke om å få ta
eksamen på hjemstedet

**Det kan søkes om et stipend på 220.000 kr
via din fylkeskommune.**

 NTNU
Kunnskap for en bedre verden

● Karakterer

Nytteløs rangering

Skolebidragsindikatorene utsetter skoleledere og lærere for et stort press på å sette bedre karakterer enn det er grunnlag for. Slik «karakterinflasjon» er en kjent problemstilling.

Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner presenterte 11. desember en årlig undersøkelse om forskjeller på videregående skoler i Norge. Han slår fast at noen skoler bidrar mer enn andre til å løfte elevene faglig og hjelpe elevene til å fullføre og bestå.

Når det gjelder såkalte skolebidragsindikatorer, er det grunn til å være skeptisk av flere årsaker.

Undersøkelsen er presentert i Skoleporten.no som er «et verktøy for vurdering av kvalitet i grunnopplæringen». Skoleporten er laget i den politiske troen på at rangering og konkurranse skolene mellom skal gjøre at alle skoler «skjerper seg».

Mange av utslagene i denne skolebidragsunder-

søkelsen er ikke statistisk signifikante. Resultatene spriker fra år til år på grunn av metoden med å korrigere for eksamensresultater.

Undersøkelsen tar ikke hensyn til sosioøkonomisk bakgrunn. Det er for eksempel svært diskutabelt å sammenligne skoler med en homogen gruppe elever fra ressurssterke hjem med skoler som har mange elever med sosiale utfordringer.

I tillegg kommer faren ved at denne typen rangeringer kan skape press på lærere om å gi bedre karakterer og slippe gjennom flere elever. Undersøkelsen er nemlig knyttet til karakterpoeng og gjennomføring. Dette er faktorer som skolen i stor grad kontrollerer selv. Å gjøre dem til grunnlag for rangering på denne måten utsetter skoleledere og lærere for et stort press på å sette bedre karakterer enn det er grunnlag for. Slik «karakterinflasjon» er en kjent problemstilling.

Vi skal også huske at denne typen undersøkelser sier lite eller ingenting om hvordan skoler kan bli bedre. Politikerne bør heller legge til rette for at skoler og fylker kan rette oppmerksomheten mot faglig utvikling og mot å gi elevene kvalifiserte lærere. På det siste punktet vet vi at det skorter i dag.

Et interessant poeng er at i denne undersøkelsen kommer de videregående skolene i Oslo langt dårligere ut enn man kan forvente av det politikerne har kalt «verdens beste skole». Derfor er det på sin plass å minne om at en del av argumentasjonen for den påstanden er begrunnet i lignende undersøkelser.

Thom Jambak

medlem av sentralstyret i Utdanningsforbundet

● Lærermangel

Lærernormen forverrer situasjonen i Finnmark

I et oppslag på Utdanningsnytt.no hevder statsråd Jan Tore Sanner: «Antallet personer som ikke er kvalifiserte til å undervise, men som gjør det i de offentlige skolene i Norge, har økt fra 4 prosent til 4,2 prosent.»

Ifølge den siste grunnskolestatistikken var antall lærere i grunnskolen (som vel omfatter mer enn bare den offentlige skolen) 69 079. Av disse var det 3915 som ikke oppfylte kompetansekravene; det utgjør 5,7 prosent. For så vidt som de ikke-offentlige skolene også er en del av skoletilbudet, gir dette tallet et mer korrekt bilde av situasjonen i kongeriket. Men statsråder har for vane å velge sine tall med omhu.

Som ventet avviser han et forslag om at noe av mangelen kunne dekkes opp av barnehagelærere. Dette skrev jeg om forleden, i et innlegg med tittelen «Fornøyet om runddans om lærerutdanning». KrFs Hans Fredrik Grøvan antydte en slik løsning i Stortinget, og statsråd Iselin Nybø skulle vurdere det, sa hun. Jeg konkluderte slik: «... nå vil altså statsråden vurdere å slippe til som lærere, personale som verken har relevant grunnutdanning, eller har praksis fra skolen, og som heller ikke tilfreds-

stiller de status-befordrende opptakskravene [3,5 i snitt; 4 i matte]. Resultatet av vurderingen er gitt. Nybø fikk nok skjenn da hun kom hjem til sin statsrådskollega Sanner. Han kan ikke oppgi flere av Høyres fanesaker, for noe så trivielt som å få nok lærere. Og det er han som har ansvar for skolen.» Ganske riktig, nå sier Sanner: «Det står ikke på dagsorden nå. Vi trenger dem i barnehagene og ønsker ikke å flytte dem fra barnehage til skole.» Jeg er blitt profet i eget land.

I samme innlegg sier Utdanningsforbundets leder Steffen Handal, med referanse til lærernormen: «Det har ikke manglet på advarsler om at vi kom til å se veldig mange flere ukvalifiserte. Nå har ikke det skjedd, og det er veldig positivt. Sånn sett var de advarslene kanskje ikke helt riktige. Jeg tror kommunene strekker seg langt nå for å få dette til, og at debatten har tematisert dette med ukvalifiserte på en måte som gjør at det føles vanskeligere å sette inn ukvalifiserte nå enn tidligere.»

Det er riktig at det ikke er blitt så mange flere ukvalifiserte. Men i Finnmark utgjør nå andelen ufaglærte 11,1 prosent, mot 10,2 prosent i forrige skoleår. Det er nesten dobbelt så mye som lands-

I Finnmark utgjør nå andelen ufaglærte 11,1 prosent, mot 10,2 prosent i forrige skoleår, påpeker Karl Øyvind Jordell. **ARKIVFOTO** HARALD F. WOLLEBÆK

gjennomsnittet, og nesten tre ganger så mye som det landsgjennomsnitt statsråden opererer med. Sju av nitten kommuner i fylket har mer enn 20 prosent ufaglærte; to av de sju har mer enn 30 prosent.

Dermed har vi i hvert fall fått bekreftet at lærernormen er et tiltak til ugunst for distriktene; det er et tiltak for Østlandet og byene ellers i landet. Men det er jo der de fleste velgerne finnes.

Karl Øyvind Jordell

professor i pedagogikk ved Universitetet i Oslo

Rett på sak

● Karakterer

Rengjør sjelen til norsk grunnskole

Det er fort gjort å skyte hesten en sitter på, og nå er jeg kanskje i ferd med å gi gamleblakken et nakkeskudd. Forsøkene på å fornye norsk skole gjør stadige fremskritt, og isolert sett er det mange fine tanker. Det nytter dog ikke å bygge snømann i badstu.

Tenk at vi fremdeles har «karakter» i orden og oppførsel i ungdomsskolen? Hvis en ser litt på denne staugamle ordningen som har vært gjeldende siden hekser ble brent på bål, må en jo stille seg spørsmålet om det kanskje er på tide å tenke nytt. Tross alt er jo disse to karakterene de som sier mest om et menneske på et vitnemål, selv om det egentlig ikke sier noe. Ved normal orden og oppførsel står karakteren til «god».

Når jeg hører begrepene orden og oppførsel, føler jeg meg utrolig gammel. Hvorfor gir vi ikke steinbra orden og ekstremt god oppførsel? Aller helst ville jeg gitt karakterer i empati, respekt, samarbeid, ferdigheter og innsats. Læreplanen er fylt med flotte ord om hvordan mennesket skal skinne, men det koker ned til et sluttprodukt som jeg skammer meg over. Et papir som sier like mye som en stumtjener. Jeg har vært på haugevis av næringslivstreff i skoleforbindelse med elever. Jeg har til gode å treffe én som sier at fagkarakterene er det viktigste for å få jobb i bedriften. Næringslivet er ikke særlig interessert i fagkarakterene til elevene våre. De er interessert i mennesker med gode holdninger, ferdigheter og verdier. Kanskje det blir bedre når masterstudentene er ferdige lærere og kun skal undervise i ett fag.

Morten Fiskå

Karakterene i orden og oppførsel er de som sier mest om et menneske på et vitnemål, selv det egentlig ikke sier noe, mener Morten Fiskå. ILL. FOTO MARE LIV/FREEMAGES.COM

● Mobbing

Lover er til for å brytes, eller ...?

● **Emelie Kjærnli Kristiansen**

sentralstyremedlem i Elevorganisasjonen

FOTO ELIAS LONT

Kardemommeloven var en fantastisk lov, men den førte ikke til at Kasper, Jesper og Jonatan fikk en bedre hverdag.

Å innføre lover og forskrifter kan endre samfunnet, men det kan også være en enkel og midlertidig løsning på et omfattende problem. Hvorfor er det slik at mobbesaker ikke løser seg før det har gått så langt at Fylkesmannen må ta saken?

På tross av at vi har en lov som angivelig skal sikre et trygt skolemiljø, viste Elevundersøkelsen 2017 at 6,6 prosent av norske elever føler seg mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere. Det er et gjennomsnitt på ca. én elev per klasse. Og hva gjør du, egentlig, når barnet ditt eller eleven din blir mobbet? Det er det ingen som vil ta ansvar for.

Regjeringen har nå innført en forskrift som sikrer «nulltoleranse for mobbing», men når fortvilte elever, foreldre og lærere går til skoleledelsen, blir de likevel ikke hørt. Skolene mener at de ikke har nok midler eller ressurser til å forbedre situasjonen, kommunene mener at de ikke har nok midler til å hjelpe skolene, og slik fortsetter problemet i det uendelige. Derfor er staten nødt til å sette konkrete regler og planer for håndtering av mobbing. Dersom man kan konkretisere en plan for å øke lærertettheten, bør det også være en selvfølge å ha en plan for håndtering av mobbing.

Å lovfeste nulltoleranse for mobbing, er symbolsk, men det hjelper lite dersom det ikke finnes konkrete tiltak for lovfestingen. At regjeringen har innført lover, forskrifter og ytterligere 17 millioner i statsbudsjettet for å forebygge mobbing, er bra. Likevel er staten nødt til å stille krav til skolene, slik at de faktisk klarer å håndtere problemene som oppstår i skolegården. I dag ser man på det som en løsning at Fylkesmannen tar seg av mobbesaker, men da har jo saken allerede gått altfor langt. Skaden har allerede skjedd, og eleven har havnet i en så hjelpeløs situasjon at foreldre og lærere må søke hjelp fra fylkeskommunen.

Skolene er nødt til å vite hvordan de skal håndtere mobbing, slik at det løser seg raskt etter at elever sier ifra om at de har det vondt. Ofte hører vi elever fortelle oss at skolene ikke har kontroll over hvordan de skal håndtere mobbesaker, og det må staten ta ansvaret for.

Selv om Kardemommeloven var veldig fin å høre på, var det ikke før samfunnet begynte med konkrete forebyggende tiltak at Kasper, Jesper og Jonatan klarte å følge den. «Nulltoleranse for mobbing» er også veldig fint å høre på, men nå er det på høy tid at staten kommer med konkrete tiltak.

Erfaringar med psykisk helse på timeplanen

● **Anne Hilde Lystad**
prosjektleder for kurs
i psykisk helse
Ressursbasen, Virksom-
het Barn og Familie,
Ålesund kommune

FOTO PRIVAT

● **Kristin Garaas
Løchen**
psykolog
Ressursbasen, Virksom-
het Barn og Familie,
Ålesund kommune

FOTO HELENE KJÆRGAARD

«Elevane meinte dei ville få mest nytte av å ha lært korleis ein kan vere ein god ven for ein som slit psykisk, og kva ein kan gjere for å ha god psykisk helse.»

Psykisk helse tek stor plass i ungdomars liv. Difor bør det òg få stor plass i skulen.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

«For jeg er bare følelsesløs, helt til jeg slipper følelser løs». Artisten Cezinando sin «Epa» (2016) ljomar ut i klasserommet, og vi har starta «Kurs i psykisk helse» i enda ei 8. klasse. I musikkvideoen viser unge skodespelarar følelsar i høgt tempo. Skal tru kor mange namn på følelsar denne klassa greier å finne? Glad, sint, trist, sur, forelska, overraska ... «Det finst ein heil haug med følelsar, men kvifor har vi dei eigentleg? Er det nokon som har forslag?» Elevane ser nølande på oss og snur seg til kvarandre for å snakke saman litt. Ei forsiktig hand i været: «Er det fordi det hadde blitt kjedelig utan?»

I den nye læreplanen som kjem hausten 2020, skal folkehelse og livsmestring inn som kjerneelement i skulen (Kunnskapsdepartementet, 2017). Elevar skal då få kunnskap om blant anna psykisk helse. Mange har kjempa for psykisk helse sin plass i opplæringa, mellom anna Wiker (2015), Holte (2016) og Klomsten (2017). Ålesund kommune har undervist elevar i psykisk helse sidan 2015 (Lystad, Heltnes & Rørstad, 2017) og har no eit treårig prosjekt støtta av ExtraStiftelsen, som heiter Kurs i psykisk helse (Ålesund kommune, 2018). Fjortenåringane får ein dobbel undervisningstime tre veker på rad. I tillegg får både lærarane og foreldra årlege kurs i temaet.

Våren 2017 svarte 297 elevar på ei undersøking etter desse timane (Lystad og Bjørkly, 2018). Elevane meinte dei ville få mest nytte av å ha lært korleis ein kan vere ein god ven for ein som slit psykisk, og kva ein kan gjere for å ha god psykisk helse. Det å lære om psykiske lidningar hamna langt ned på lista. Etter denne undersøkinga endra vi programmet vårt. Vi la inn meir opplæring om følelsar, om å ha det vondt inni seg utan at det betyr at ein har ei psykisk lidning, om lite heldige meistringstrategiar og kva ein kan gjere for å ha det bra. I denne teksta ønskjer vi å formidle nokon utdrag frå timane med ungdomsskuleelevane og grunngje kvifor vi gjer det vi gjer.

Meir om følelsar

Korleis verkar vi eigentleg psykisk? Kva skjer inni oss når vi kjenner det vi gjer? Elevane får lære om ulike signalstoff som serotonin, dopamin, oxytocin og kortisol for å forstå at det vi kallar psykisk, er noko heilt konkret som skjer i kroppen og hovudet. Vi ser filmen «Alfred og skyggen – En liten film om følelser» (Hagen, 2016). Etterpå snakkar vi om då Alfred viste venen sin at han var sint, sjølv om han eigentleg var trist. Dette kjenner vi oss att i. Vi har det kanskje slett ikkje bra, men svarer «Jada, heilt fint!» når nokon spør om det går bra. «Kvifor viser vi ikkje alltid våre ekte følelsar til kvarandre?» Elevane snur seg til kvarandre, ivrigare no, for dette har dei erfaring med. Ei hand i været: «Det er jo ikkje så lett å vite korleis det blir tatt i mot!» Ei til: «Eg likar ikkje å vere til bry». Og neste: «Kanskje blir det sagt vidare til andre?» «Kanskje ingen likar meg om eg er ærleg?» Vi bekreftar elevane sine svar og anerkjenner kor vanskeleg dette kan vere.

Vi snakkar om ulike følelsar og korleis følelsar kan kome i ulik styrkegrad. At det er heilt vanleg å kjenne seg bekymra, og at ein kan vere så redd at det kan kjennest umogleg å puste. Ein kan vere litt trist eller så trist at det kjennest som at kroppen rivnar! Etterpå vert elevane delt i grupper som skal finne ut korleis ulike følelsar kan kjennast i kroppen, teikne det på eit ark og vise det til dei andre i klassa. Dei jobbar ivrig saman, og nokre vil gjerne fortsette i friminuttet.

Evna til å regulere følelsar er ein viktig del av vår psykiske helse. Vår erfaring er at elevar sjeldan veit at vi har følelsar fordi dei gir oss nødvendig informasjon vi treng for å overleve, og for å vite kva vi har behov for. Vi ønskjer å styrke elevane si forståing for følelsar gjennom å øve på å kjenne att egne og andre sine signal på følelsar, namngi følelsar, skilje mellom ulike følelsar og forstå kva behov følelsane formidlar. God forståing for følelsar gir eit godt utgangspunkt for å handtere dei på ein god måte (Fallmyr, 2017).

Kvifor slit nokon psykisk og andre ikkje?

Mange ungdomar har spurt oss om dette. Vi prøver å forklare det omtrent slik:

Vi er født ulike. Nokon er ganske robuste og toler mykje, medan andre er meir sårbare. I tillegg kan vi >

arve gen for psykiske lidningar, men det betyr ikkje at vi treng å få lidinga. Opplevingar i oppveksten kan også påverke den psykiske helsa. Ikkje alle har hatt det så bra heime, og det kan vere mange ulike grunnar til det. Alle foreldre ønskjer å vere gode foreldre, men ikkje alle klarar det alltid. Nokon opplever vond kranling, psykisk eller fysisk vald eller seksuelle overgrep. Mange torer ikkje fortelje nokon at dette skjer. Ein kan også ha opplevd andre traumatiske opplevingar, mista nokon ein er glad i eller ha vore alvorleg sjuk. Alle slike ting gjer noko med oss! Mange har også opplevd utestenging, mobbing eller einsemd. Ein kan ha opplevd mykje vondt i livet, og ha det stort sett greitt psykisk likevel, eller ein kan ha hatt det nesten berre fint, og likevel få psykiske helseplager eller lidingar, fordi det også heng saman med korleis ein har det i kvardagen sin no.

Elevane får delt ut eit stort ark med fire ruter. Her skal dei fylle inn det dei tenker kan føre til at ungdomar kan få vonde tankar og følelsar av skule, heim, sosiale media og vener og/eller jamaldringar. Elevane jobbar ivrig i grupper. Dei skriv ned alt frå press om karakterar, klede, utsjånad, det å vere perfekt eller populær, til dårleg økonomi, mobbing, «blikking» eller å sjå at andre har det kjekt saman, utan å vere invitert sjølv.

Vi ønskjer å auke elevane si forståing for kva som fører til psykiske helseplager og psykiske lidingar. Det som utgjer grunnlaget for psykisk helse, er samspelet mellom genetiske, biologiske, psykologiske og kontekstuelle risikofaktorar, i nokon tilfelle utløyssande hendingar, og beskyttande faktorar (Carr, 2006). Når vi snakkar med elevane om korleis oppvekstforhold kan påverke den psykiske helsa vår, gir vi ekstra merksemd til traumatiske opplevingar som vald og overgrep, då dette er risikofaktorar for psykiske helseplager. Undersøkingar viser at ein betydeleg del av befolkninga i Norge

opplever fysisk vald og seksuelle overgrep, og at det for mange starta i tidleg barnealder (Thoresen & Hjemdal, 2014). Mange fortel ikkje om desse hendingane før mange år seinare, i snitt tek det 17 år (Steine et al., 2016). Mange vaksne, inkludert fagpersonar, vegrar seg for å ta opp temaet med barn og unge (Albaek, Kinn & Milde, 2018). Ved å snakke med elevane om dette viser vi at ein kan snakke om det, at det er fleire som opplever slikt, og at ein ikkje skal måtte ha det slik. Det går an å få hjelp.

Å ha det vondt utan å vite kva som kan gjere det betre

Vi er opptatt av at dei som tyr til lite heldige meistringsstrategiar, skal kjenne seg forstått i våre timar:

«Mange ungdomar kjenner vonde følelsar som skam, einsemd, frykt, uro, stress og sinne. Den delen av hjernen som skal regulere desse følelsane er framleis ikkje ferdig utvikla. Når ungdomar kjenner seg desperate etter å få følelsar til å gå vekk kan dei difor gjere ein del dumme ting. Dei har ikkje lært korleis ein kan få det betre på ein god måte.»

Vi går igjennom ulike lite heldige meistringsstrategiar som å bruke mat for å få kontroll, streve etter perfektjon, sitte oppe heile natta og spele, isolere seg, skade seg sjølv eller ha tankar om å dø. Elevane har retta seg opp i ryggen og har augekontakt med kurshaldar. Dette er spanande, dette angår dei, og dette har ingen snakka om på denne måten før!

For mange er ungdomstida ei periode der ein opplever sterke og svingande følelsar. Nevropsykologisk forskning har vist at hjernen er i stor endring i denne perioden, og at område i fremre deler av hjernen som skal regulere følelsane, enda ikkje er ferdig utvikla (Schore, 2003). Dette gjer det lettare

å forstå kvifor ungdom kan streve med å regulere følelsane sine. Barn og unge lærer å regulere følelsar i samspel med andre og ved å gjere seg erfaringar med kva som regulerer egne følelsar (Siegel, 2012). Gradvis vert ungdomane betre til å regulere følelsane sine sjølv. Nokre ungdomar vil streve med dette og kan utvikle lite heldige strategiar for å regulere følelsane sine. Vi ser at det å snakke om hensiktsmessige måtar elevane kan handtere sterke følelsar på, er noko som fleire kan oppleve som nyttig:

«Kva er lurt å gjere når følelsar og tankar gjer så vondt at vi kan bli desperate? Det er to ulike måtar å hjelpe seg på. Først må ein leggje merke til at ein har det vondt og bestemme seg for å gjere noko med det. Så kan ein for eksempel gjere på noko som er bra. Kva kan du gjere på som gir deg gode følelsar i kroppen ei stund? Er det å trene? Å høyre musikk? Vere saman med nokon? Vere i aktivitet? Sjå på noko? Slike ting kan sende signalstoff ut i blodet ditt som gjer at du kjenner deg betre ei stund. Det er likevel ikkje lurt å alltid gjere på noko for å få ubehagelege følelsar til å forsvinne. Følelsane våre gir oss jo viktig informasjon om kva vi eigentleg treng for å ha det bra! Difor er det viktig å gi følelsane våre merksemd ved å kjenne litt etter og fortelje deg sjølv at det er greitt å kjenne det du kjenner. Det er verken feil, farleg eller unormalt, men det kan gjere veldig vondt! Det er også lurt å sette ord på følelsane dine. Helst høgt til nokon du stolar på, eller du kan prøve å skrive dei ned for å rydde i hovudet ditt. For det er det som skjer. Du ryddar oppi hjernen din, og du får andre signalstoff ut i blodet som gjer at du kjenner deg betre».

Å vere ein god ven

For ungdomar kan det vere enklare å opne seg for ein ven enn å fortelje foreldre at ein har det vondt inni seg. Resultat frå Ungdata 2017 (Norsk institutt for forskning om oppvekst, (NOVA), 2017) viser at 90 prosent av dei 986 ungdomsskuleelevane i Ålesund kommune som deltok, svarte at dei har minst ein ven som dei stoler fullstendig på og kan snakke med om alt. Samtidig ser vi at ungdom i liten grad har fått opplæring i korleis dei skal handtere at vener har det vanskeleg, og kva ein bør gjere når vener fortel om vanskelege ting. Kva er det lurt å gjere for at venen din skal få det betre? Bør ein seie frå til ein vaksen om ein ven fortel om sjølvskading eller tankar om å dø, sjølv om venen seier det skal vere hemmeleg? Dette er sentrale spørsmål å snakke med ungdom om.

«Korleis kan ein vere ein god ven for nokon som slit? Er det å sitte å snakke og lytte? Eller er det like gjerne å gjere på noko heilt anna med venane sine? Det kan vere med på å vekke andre følelsar i kroppen. Vener skal vere vener for kvarandre, ikkje terapeutar. Det er fint om venen din kan fortelje deg korleis han har det, så kan du kanskje følgje til helsesøster eller annan vaksen? Det er ikkje du som skal vere den som skal bere dette for venen din. Det er vaksne som best kan hjelpe. Sjølv om venen din seier det skal vere hemmeleg, kan det hende han eller ho likevel treng hjelp».

Positive tilbakemeldingar

Timane om psykisk helse er snart over, i nok ei klasse med ungdomar. Den siste dobbelttimen har vi jobba med kva ein kan gjere for å ha god psykisk helse. Vi har lært om søvn, riktig næring, fysisk aktivitet, det å vere saman med andre, snakke med nokon når ein har det vondt, og vi har prøvd ulike avslappingsteknikkar. «Har desse timane gått greitt?» «Ja! Det var artig!» «Det var nyttig.» «De burde ha med enda fleire filmar!» «Det var kjekkast med sånne gruppeoppgåver!» Elevane har lært ting dei ikkje kunne frå før. Dei har lært frå filmane, frå oss og frå kvarandre. Heile 95 prosent av elevane som fekk kurset våren 2017, svarte at det er viktig at elevar på ungdomsskulen får lære om psykisk helse (Lystad & Bjørkly, 2018). Våren 2018 gjennomførte vi ei ny undersøking med 750 elevar som har hatt dette kurset. Resultata av denne vil bli delt i ein eigen artikkel, men det er tydeleg at vi har nådd fleire av måla våre med det nye opplegget. Dei fleste elevane meiner dei har lært mykje, synest dei har fått nyttige tips, veit kvar dei kan få hjelp ved behov, trur dei kjem til å snakke med nokon dersom dei har det vondt og veit kva dei kan gjere for vener som har det vondt. Også foreldre, lærarar og helsesøster kjem med gode tilbakemeldingar på opplegget. Helsesøster er med å halde kursa og opplever at dette gir eit godt utgangspunkt for samtale med elevane i etterkant. Også lærarane opplever at timane gir eit felles språk om noko det elles kan kjennast vanskeleg å snakke om.

Vegen vidare

Programmet vårt vert i dag brukt av fleire andre kommunar, og enda fleire ønskjer å bli med vidare. I tillegg er vi i gang med produksjon av filmsnuttar som skal forenkle undervisninga slik at fleire kan ta programmet i bruk. Vår plan er at

Referansar:

- Albaek, A.U., Kinn, L.G., & Milde, A.M.** (2017): Walking Children through a Minefield: How Professionals Experience Exploring Adverse Childhood Experiences. *Qualitative Health Research*, 28(2), 231-244.
- Carr, A.** (2006): *The Handbook of Child and Adolescent Clinical Psychology: A Contextual Approach* (2. utg.). London: Routledge.
- Cezinando** (7. oktober 2015): EPA [videofil]. Frå <https://www.youtube.com/watch?v=aJYbuTrjzd8>
- Fallmyr, Ø.** (2017): Følelshåndtering og relasjonsbygging i skolen. En emosjonsfokustert tilnærming. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hagen, A.H.V.** (2015, 24. mai): Alfred & Skyggen – en liten film om følelser (oppdatert versjon) [videofil]. Frå <https://www.youtube.com/watch?v=UYDUoclGep4>
- Holte, A.** (2016, 18.juni): Sats bredt på psykisk helse i barnehagen og skolen! Frå <https://psykologisk.no/2016/06/sats-bredt-pa-psykisk-helse-i-barnehage-og-skole/>
- Klomsten, A.T.** (2017): Psykisk helse som eget fag i skolen. I: Uthus, M. (Red.): *Elevenes psykiske helse i skolen* (s.255-285). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet** (2017, 7. september): Verdier og prinsipper for grunnopplæringen – overordnet del av læreplanverket. Frå <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen/id2570003/>
- Lystad, A.H. og Bjørkly, S.** (2018): Psykisk helse på timeplanen – kva meiner elevane. Frå <http://www.fpkf.no/wp-content/uploads/2018/09/Psykisk-helse.pdf>
- Lystad, A.H., Heltne, H. & Rørstad, I.K.** (2017, 11. oktober): Undervisning i psykisk helse. Frå <https://www.utdanningsnytt.no/utdanning/debatt/2017/oktober/undervisning-i-psykisk-helse/>
- Siegel, D.J.** (2012): *The Developing Mind. How Relationships and the Brain Interact to Shape Who We Are* (2. utg.). New York: Guilford Publications.
- Schore, A.N.** (2003): *Affect Dysregulation and Disorders of the Self*. New York: W.W.
- Steine, I.M., Winje, D., Nordhus, I.H., Milde, A.M., Bjorvatn, B., Grønli, J. & Pallesen, S.** (2016): Langvarig taushet om seksuelle overgrep. Prediktorer og korrelater hos voksne som opplevde seksuelle overgrep som barn. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 11, 888-899.
- Thoresen, S., & Hjemdal, O.K.** (Red.) (2014): *Vold og voldtekt i Norge. En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- Norsk institutt for forskning om oppvekst, (NOVA)** (2017): Ålesund 2017 – Nøkkeltall (ungdomsskolen). <http://www.ungdata.no/Fylker-og-kommuner/Moere-og-Romsdal/AAlesund/AAlesund-2017-Noekkeltall-ungdomsskolen>
- Wiker, G.** (2015, 9. desember): Krever psykologi i skolen. Frå <https://www.psykologforeningen.no/foreningen/nyheter-og-kommentarer/aktuelt/krever-psykologi-i-skolen>
- Ålesund kommune** (2018, 20. august): Psykisk helse på timeplanen. Frå <http://www.alesund.kommune.no/aktuelt/nyhetsarkiv/9303-psykisk-helse-pa-timeplanen>

heile programmet vil liggje tilgjengeleg på nett kostnadsfritt for andre kommunar i god tid før ny læreplan i 2020. Sjølv om materialet vert tilgjengeleg og vert enklare å bruke når meir blir formidla på film, er erfaringa vår likevel at det ikkje kjennest heilt enkelt for alle vaksne å skulle ha slike timar for elevane. Det er uvande tema, med mykje som kan sette i gong følelsar både i ungdom og oss vaksne. For å gjere lærarar til trygge formidlarar av det nye kjerneelementet

Folkehelse og Livsmestring trur vi mange vil ha behov for kompetanseheving i form av kurs og refleksjon. Og kanskje bør helsesøster, miljøterapeut eller psykolog ha viktige roller saman med lærarane i slike timar?

Innføringa av kjerneelementet Folkehelse og Livsmestring gjer det mogleg å gi ungdom god undervisning om psykisk helse. Vi håper skulane nyttar denne sjansen og let temaet få stor nok plass, for det tek stor plass i livet til dei unge.

Drammensskolen trenger flere dyktige lærer på laget!

I Læringsløp Drammen satser vi på våre ansatte i skole slik at de får best mulig forutsetninger for å utvikle gode læringsbetingelser for barn og unge.

Vi har nå behov for flere dyktige og dedikerte lærere til flere av våre skoler.

Vil du være en del av dette laget?

UTLYSNING KOMMER 16. JANUAR 2019

Velkommen som søker hos oss i Drammensskolen!

LÆRINGSLØP DRAMMEN.

Å realisere sitt fulle potensial

● Se flere ledige stillinger på [Lærerjobb.no](https://lærerjobb.no)

Sofiemyråsen Barnehage
STORT OG SMÅTT HAR DET GODT

Sofiemyråsen barnehage

Sofiemyråsen barnehage er en privat, foreldreid 4-avdelings barnehage for barn i alderen 0-5 år. Vi holder til i Oppegård kommune (rett utenfor Oslo) med skogen som nærmeste nabo.

Fra August 2019 har vi ledig fast stilling som

Pedagogisk leder

I Sofiemyråsen barnehage vektlegger vi voksenrollen og likeverdighet mellom barn og voksne, i det pedagogiske arbeidet. Vi har et godt arbeidsmiljø med et fleksibelt og innovativt personale, som samarbeider godt.

Vi ser etter en stabil og god voksen med høy grad av pedagogisk kompetanse. En som kan lede, glede og inspirere både store og små i en hektisk hverdag. Vi har mange krav til deg som voksen her hos oss, men også mye å tilby. Personlig egnethet vil bli vektlagt.

Utdanning som barnehagelærer er ett krav, og politiattest må fremlegges ved ansettelse.

For informasjon om stillingen ta kontakt med daglig leder Ellen Eike eller Torbjørn Andersen på tlf: 66 82 16 80

Søknadsfrist: 2. februar 2019

Søknad sendes på mail til styrer@sofiemyrasen.no

BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE

STILLING LEDIG

LERBERG
SKOLE OG KOMPETANSESENTER

ER DU UTDANNET LÆRER OG HAR LYST TIL Å:

- Utgjøre en forskjell for elever i en utfordrende livssituasjon?
- Undervise på en spesiell og litt annerledes skole?
- Være en del av et spennende og lærerikt fagmiljø?

Om dette er deg, gå inn på www.bfk.no Ledige stillinger

www.bfk.no Skaper resultater gjennom samhandling

Til arbeidsgivere i barnehage og skole

Har du behov for nye medarbeidere?

På Lærerjobb.no kan du utlyse ledige stillinger!

Din stillingsannonse blir eksponert i følgende kanaler:

- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no
- Stillingskarusellen på Utdanningsnytt.no
- På [Lærerjobb](http://Lærerjobb.no) sine sider i sosiale medier
- Lenke i nyhetsbrevet fra Utdanningsnytt.no
- Stillingsvarsling på e-post til arbeidssøkere

Kontakt: kikki@salgsfabrikken.no / 901 19 121

Lærerjobb.no

Stillingsportalen for utdanningssektoren

UTDANNING **UTDANNINGSNYTT.NO**

Skolefrontens fond

Stipend, søknadsfrist 1. mars 2019.

Skolefrontens Fond stipend kan gis til følgende tiltak som fremmer fondets formål om toleranse, menneskeverd, selvstendighet og solidaritet:

- Pedagogisk forsøks- og utviklingsarbeid.
- Pedagogisk og faglig utviklingsarbeid knyttet til konkrete prosjekter.
- Kurs og studiereiser som har direkte tilknytning til pedagogisk eller faglig utviklingsarbeid.

Søknad skal skrives på eget skjema og ellers være i samsvar med statuttene for stipendordningen.

Solidaritetspris, søknadsfrist 1. april 2019.

Skolefrontens Solidaritetspris skal fremme og underbygge formålet med Skolefrontens fond om å fremme demokratiske holdninger og verdier som toleranse, menneskeverd, selvstendighet og solidaritet som også dannet basis for lærernes kamp under okkupasjonen i 1940 – 1945. Prisen gis til personer, organisasjoner eller institusjoner som gjennom arbeid med konkrete prosjekter i skolen, eller med barn og ungdom, har bidratt til å fremme nasjonal og internasjonal forståelse og solidaritet, og motvirke utvikling og utbredelse av diskriminerende og rasistiske holdninger.

Nærmere informasjon og statutter for ordningene finner du på [Utdanningsforbundet](http://Utdanningsforbundet.no) sine nettsider.

Har du spørsmål kan du ta kontakt med Per Sætre på telefon: 24 14 21 20 eller e-post: per.satre@udf.no

Minneord

● Maria Løvviken (1970–2018)

FOTO PRIVAT

4. oktober kom det triste budskapet om at Maria Løvviken var gått ut av tiden, etter lang tids sykdom. Hun ble rammet av ALS i 2015, en sykdom som bare utviklet seg mer og mer etter som tiden gikk. For oss kolleger ved Strinda videregående skole i Trondheim, var det trist å følge denne utviklingen.

Maria ble tilsatt ved Strinda videregående skole høsten 2006 med fagkretsen engelsk og norsk. Hun hadde hovedfag i engelsk. I kollegiet ble hun tidlig sett på som faglig dyktig. Hun hadde en stor arbeidskapasitet og var strukturert og ryddig. Maria var i særlig grad med på å utvikle norskfaget og hadde mange gode ideer om undervisningsopplegg og metoder som hun ville prøve ut med elevene. Hun delte også dette villig med kollegene. Et svar fra Maria var et svar man kunne stole på. Hun hadde god kontakt med sine elever, men hun stilte også store krav til dem, noe hun også gjorde til seg selv. Maria var heller ikke redd for å flagge sine meninger og standpunkter.

Det er på sin plass å nevne at Maria også hadde flere hobbyer som hun delte med kollegene, spesielt strikking. Til ulike deler av året, spesielt jul og påske, kom hun med sine kolleksjoner og figurer på personalrommet til utstilling og salg. Hun hadde også sin egen strikkeblogg. Hun var også en ivrig leser av god litteratur og deltok i en kollegial litteraturklubb og hun hadde en sterk lidenskap både for te og katter. Maria var også en fast deltaker på skolens sosiale tilstelninger.

Vi kolleger merket for alvor sykdommen hennes skoleåret 2015–2016, spesielt utover våren 2016. Men hun valgte likevel å fullføre skoleåret og følge ut den klassen hun var norsklærer og kontaktlærer for. Den dagen hun måtte rydde arbeidspulten sin, var en svært tung dag for henne. Høsten 2016 flyttet hun til sin egen leilighet på Billingstad i Asker, hvor vi som kolleger kunne besøke henne og hvor hun også sovnet fredfullt inn med sin nære familie rundt seg den 4. oktober.

Vi kollegene ved skolen savner Maria, og vi lyser fred over hennes minne.

Kolleger ved Strinda videregående skole

Vilde B. Riiser | Advokatfullmektig

Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE

Lov
og
rett

Sykmeldt, men ikke syk?

Høyesterett har avsagt en dom vedrørende retten til sykepenger. Avgjørelsen er interessant for vurderinger av hva som skal regnes som «sykdom» etter folketrygdlovens regler.

Retten til sykepenger reguleres av folketrygdloven. I lovens paragraf 8-4 første ledd står det at «Sykepenger ytes til den som er arbeidsufør på grunn av en funksjonsnedsettelse som klart skyldes sykdom eller skade. Arbeidsuførhet som skyldes sosiale eller økonomiske problemer o.l., gir ikke rett til sykepenger.»

I avgjørelsen fra Høyesterett hadde den ansatte blitt sykmeldt av sin fastlege med diagnosen «psykisk ubalanse situasjonsbetinget». Bakgrunnen for sykmeldingen var at den ansattes sønn hadde blitt alvorlig syk. Senere ble sykmeldingen også forlenget, etter at den ansatte hadde kommet i konflikt med arbeidsgiveren.

Spørsmålet som Høyesterett tok stilling til var om det måtte anses bevist at den ansatte var syk etter folketrygdlovens paragraf 8-4, slik at vedkommende hadde rett på sykepenger.

Loven inneholder ingen definisjon av begrepet «sykdom». Hvorvidt det dreier seg om en sykdomstilstand, vil blant annet være avhengig av hva den medisinske vitenskap til enhver tid definerer som sykdom. Det er det reelle sykdomsforhold, og ikke den anvendte diagnosekoden som skal ligge til grunn for vurderingen.

I de fleste tilfellene hvor det foreligger sykmelding fra lege, må det legges til grunn at de medisinske vilkårene er oppfylt. Omstendighetene rundt sykmeldingen eller hendelser i sykmeldingsperioden kan likevel medføre at det medisinske grunnlaget for sykmeldingen betviles. I saker hvor sykmelding kommer

som følge av konflikter på arbeidsplassen, har Ankenemnda for sykepenger i arbeidsgiverperioden lagt til grunn at vilkåret om at arbeidsuførheten klart må skyldes sykdom og ikke sosiale problemer, må vurderes strengere enn ellers.

I saken for Høyesterett var det snakk om en type diagnose som ikke uten videre avgjør om det foreligger sykdom i lovens forstand. Høyesterett foretok ikke noen nærmere vurdering av hvilke tilstander som kvalifiserer for sykdomsbegrepet. Det Høyesterett tok stilling til, var hvorvidt det var dokumentert at arbeidstakeren var syk i perioden det ble krevd sykepenger for.

Under hovedforhandlingen i lagmannsretten ga fastlegen mer utfyllende opplysninger enn det han hadde gjort i journalen og begivenhetsnære brev. Høyesterett fant at legens forklaring for lagmannsretten – avgitt tre år etter at begivenhetene fant sted – tegnet et noe annet bilde av den ansattes tilstand enn hva det var mulig å lese ut av de begivenhetsnære bevisene. Høyesterett konkluderte deretter med at det måtte legges stor vekt på de begivenhetsnære bevisene og mindre vekt på forklaringene for lagmannsretten.

De begivenhetsnære bevisene ga etter Høyesteretts mening ikke holdepunkter for at den ansatte hadde en sykdom i lovens forstand på sykmeldingstidspunktet. Høyesterett påpekte at legejournalen ikke inneholdt opplysninger om symptomer eller funksjonsnivå.

Høyesterett uttalte videre at lagmannsrettens bevisvurdering måtte fravikes fordi det ikke kunne legges betydelig vekt på den ansattes egen forklaring, og heller ikke stor vekt på fastlegens forklaring. I sin bevisvurdering fant altså Høyesterett grunn til å legge avgjørende vekt på hva som ble forklart av legen tidlig i prosessen og ikke de utfyllende forklaringene som senere ble gitt direkte for lagmannsretten.

Høyesterett konkluderte til slutt med at det ikke var sannsynliggjort at den ansatte var syk, og dermed hadde vedkommende ikke krav på sykepenger. Avgjørelsen viser at det ikke er noen automatikk i at den ansatte er sykmeldt av sin fastlege og at vedkommende har krav på sykepenger etter folketrygdloven.

«Loven inneholder ingen definisjon av begrepet 'sykdom'.»

Fra forbundet

● **Utdanningsforbundet**

Terje Skyvulstad | nestleder

FOTO: TOM-EGIL JENSEN

Advarsler gjort til skamme

Det har ikke manglet på advarsler om negative følger av å fastsette en minstestandard for lærertetthet i grunnskolen. Forventningene har handlet om alt fra at det blir flere ukvalifiserte, til at de sentrale områdene vil tappe utkantene for kvalifiserte lærere. Dette har blitt beskrevet i mange medier av både synsere og kvalifiserte fagfolk.

Nå vet vi mer om hva som er de faktiske resultatene i det første skoleåret reglene gjelder. Den 13. desember ble grunnskolestatistikken (GSI) pr. 1. oktober offentlig. Den viser blant annet i hvilken grad hver enkelt grunnskole oppfyller de nye bestemmelsene. Resultatene må betegnes som gledelige. Aldri før har det i gjennomsnitt vært så få elever pr. lærer i ordinær undervisning, som jo er det området hvor reglene gjelder. 75 prosent av skolene oppfyller minstenormen på maksimalt 16 elever pr. lærerårsverk på første til fjerde trinn. På femte til sjuende trinn og åttende til tiende trinn oppfyller henholdsvis 90 prosent og 80 prosent av skolene minstenormen på maksimalt 21 elever pr. lærerårsverk. Og av de skolene som ikke oppfyller normen, er det mange som kun mangler mindre enn et halvt årsverk.

Skoler som ikke klarer å rekruttere nok kvalifiserte lærere for å oppfylle minstenormen, kan på visse vilkår få et unntak fra bestemmelsene. Det betyr at de aller fleste av de nytilsatte lærerne, over 1000 i tallet, er kvalifiserte. Det er også trolig årsaken til at andel ukvalifiserte lærere bare har økt fra 4 til 4,2 prosent. Og denne økningen trenger ikke engang å skyldes minstenormen.

Det er heller ingen tegn på at de største kommunene som har måttet tilsette mange nye lærere for å oppfylle minstenormen, har hentet de nye lærerne blant kvalifiserte lærere i distriktene. Tvert imot er lærertettheten også styrket i de minste kommunene.

Selv om disse gode resultatene viser at mange av advarslene

mot minstenormen var sterkt overdrevet, er selvfølgelig ikke bildet rosenrødt. I gjennomsnitt oppfyller åtte av de i største kommunene minstenormen, det vil si på kommunenivå. Det er bra når en tar i betraktning hvor mange nye lærere de måtte rekruttere. Men fortsatt er det skoler i disse åtte kommunene som må få flere lærere. Men det er spesielt situasjonen i kommunene Bærum og Oslo som er bekymringsverdig. Særlig Oslo kommune, hvor bare 18 prosent av vestkantskolene oppfyller normen på første til fjerde trinn, har langt igjen før de oppfyller kravene. Samtidig er dette et bilde på hvor mye lærertettheten i ordinær undervisning har blitt redusert i Oslo siden 1980-tallet.

I tillegg kommer at fra neste år skjerpes minstenormen. Da skal det ikke være mer enn maksimalt 15 elever pr. lærerårsverk på første til fjerde trinn og 20 på femte til tiende trinn. Rekrutteringsarbeidet må derfor trappes opp. Både Utdanningsforbundet og partier på Stortinget har foreslått en rekke tiltak som vil kunne øke rekrutteringen av kvalifiserte lærere. Og selv om nasjonale myndigheter vil kunne gi viktige bidrag, særlig i form av bedre kommuneøkonomi, er det i hovedsak kommunene som har hånd om de fleste virkemidlene. De har som arbeidsgivere hovedansvaret for å skaffe nok lærere.

Den store usikkerheten nå gjelder i hvilken grad kommuner som mangler lærere tar den nye forskriften på alvor. Vi ser allerede eksempler på kommuner som innfrir de nye bestemmelsene, ikke ved å bruke finansieringen av økt lærertetthet som et tillegg i skolebudsjettet, men ved å redusere andre tiltak i skolen, for eksempel bruken av andre yrkesgrupper. For oss er dette velkjent kommunal «budsjettkreativitet» som undergraver nasjonale prioriteringer og vedtak.

I 2019 er det kommunevalg. Da vil vi utfordre alle kandidater til kommunale politiske verv til å forplikte seg på å følge opp nasjonale føringer og regler som gjelder i utdanningssektoren.

«Resultatene må betegnes som gledelige.»

Utdanningsforskning.no:

Har 300.000 lesere

Før jul passerte Utdanningsforskning 300.000 lesere.

– Dette beviser at lærere er opptatt av forskning, sier Marianne Olsen Brøntveit, avtroppende redaktør.

Utdanningsforbundets forskningsportal ble lansert i august 2015. Formålet var å gi lærere lettere tilgang til relevant forskning. Lesertallene på 300.000 siden oppstarten viser med tydelighet at de har gjort noe riktig. Dessuten er antall sidevisninger på hele 600.000!

– Responsen har vært over all forventning. Vi er veldig stolte over dette, og det viser at vår antagelse om at det var behov for et slikt sted har slått til, sier Brøntveit.

Tungt og lett

En av suksessformlene til Utdanningsforskning.no ligger i en kombinasjon av lettere og tyngre stoff. Dette har vært en bevisst tanke fra starten.

– Vi er klar over hvor begrenset tid mange av våre lesere har. Likevel har de interesse av å holde seg oppdatert på ny forskning på sine felt. Derfor finner du ikke bare lange og tunge artikler på våre sider, men også blogginnlegg, opplyser Brøntveit.

En motvekt

Klikker du deg inn på Utdanningsforskning.no er noe av det første som slår deg at det ikke brukes bilder. Det er ikke noe som blinker og det er nedtonede farger. Alt er veldig sobert.

– Dette er et valg vi har tatt. Vi skal for eksempel ikke bruke bilder fordi det vil prege hvordan man leser den enkelte artikkel. Vi er nøytrale formidlere av forskning og skal ikke ha en politisk agenda. Vi er også nøye på at vi ikke skal «selge inn» dette stoffet. Det står på egne bein så lenge det kommer fra et kvalitetssikret miljø, fastslår påtroppende redaktør Vegard Rønning Kjendsli.

Et verktøy

Han er opptatt av at nettstedet skal fungere som et verktøy for brukerne.

Suksess: – Utdanningsforskning har blitt tatt imot med åpne armer av Utdanningsforbundets medlemmer, fastslår Vegard Rønning Kjendsli og Marianne Olsen Brøntveit, påtroppende og avtroppende redaktør. FOTO: ARUN GHOSH

– Jeg har selv bakgrunn som lærer og tenker hver dag: Hva ville jeg synes var interessant å lese? Nettstedet skal hjelpe brukerne med å finne relevant forskning. De kan søke på både tema eller forfattere som de kanskje kjenner til fra før. Vi er en gratis og lett tilgjengelig database for utdanningsforskning, fastslår Kjendsli.

Mer utadrettet

Et av målene til Utdanningsforskning har vært å bistå fagmiljøene med å løfte det de produserer til et bredere publikum.

– Vi har flere steder å hente stoff fra i dag enn da vi startet i 2015. Nå opplever vi at forskningsinstitusjonene er blitt mye flinkere til å få ut stoffet de produserer, og vi henter artikler fra nærmere 80 ulike kilder, sier Brøntveit.

Det er hovedsakelig norske institusjoner som bidrar til Utdanningsforskning, men også noen andre nordiske land er med. Det meste av stoffet er på norsk, men noe er på engelsk, med et sammendrag på norsk.

Utdanningsforskning.no

- Utdanningsforbundets forskningsportal. Lansert i 2015. Har én heltidsansatt.
- Samler forskningsstoff fra over 75 ulike kilder.
- Over 1600 artikler tilgjengelig, fordelt på 86 ulike temaer.
- Gratis og fritt tilgjengelig for alle.
- Facebook: Utdanningsforskning.no / Twitter: @utdanningsforsk

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Fikk inspirasjon på

Mye nytt: Gunhild Rustad og Charlotte Angelskår, begge fra Holmestrand kommune, fikk prøve en form for «mixed reality» i messeområdet. **ALLE FOTO:** ELI KRISTINE KORSMO

SETT er en møteplass for lærere og ledere i barnehage og skole. – Det er viktig å se muligheter for hva vi kan gjøre med elevene, sier deltaker Gunhild Rustad.

På SETT-konferansen får deltakerne se både kjente foredragsholdere og kolleger fra praksisfeltet på scenen. Under dagene på Lillestrøm 28.–29. november i fjor kunne deltakerne gå på både foredrag og workshops. Det var også et stort messeområde med utstillere.

Gunhild Rustad og Charlotte Angelskår er ansatt som pedagogiske IKT-rådgivere i Holmestrand kommune. I messeområdet prøvde de nyvinningen Hololens, som foreløpig ikke er tilgjengelig med tanke på pris, men som kanskje kan bli det om noen år.

– Hololens kan kanskje brukes i naturfagundervisning. Jeg fikk for eksempel se en hvithai og kunne se hvordan den ser ut fra alle vinkler, forteller Rustad.

Hololens er et eksempel på såkalt «mixed reality» der du både ser omgivelsene rundt deg samti-

Kurs

Programmering i videregående skole

Nye læreplaner er under arbeid i fagfornyelsen. Med programmering i matematikkfaget fra høsten 2020 skal elever lære å bruke programmering til å løse utfordringer. Hvordan kan vi legge til rette for at elevene lærer matematikk slik, og hva slags undervisningsopplegg kan brukes?

Utdanningsforbundet inviterer til kurs i programmering: 11. februar og 1. april i Oslo, 13. februar i Trondheim og 3. april i Bergen. Kursholder er Morten Munthe, lektor ved Oslo Handelsgymnasium. Det kreves ikke forkunnskaper om programmering for å delta. Dette er ikke et kurs hvor du lærer deg selve programmeringen, men det vil være en nyttig start for alle som underviser matematikk i videregående skole.

Bedre: Programmering kan bidra til økt matematisk forståelse hos elevene.

FOTO: KATRINE LUNKE

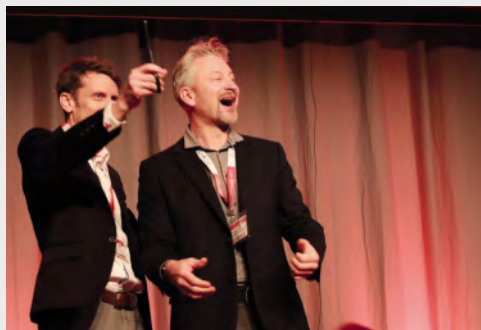
SETT

dig som du ser hologrammer av en menneskekropp eller et dyr eller andre ting du vil se nærmere på.

Viktig konferanse

– I år handler det ikke bare om læring og fag, men om hele barnet og eleven og hvordan de har det, sa Utdanningsforbundets Tormod Korpås da han åpnet konferansen sammen med samarbeidspartnerne: byrådssekretær Tarjei Helland i Oslo kommune og regionsdirektør Erik Heier i Akershus fylkeskommune.

Helland kalte konferansen for «Østlandets viktigste teknologiarena for lærere».

Åpning: Tarjei Helland, byrådssekretær i Oslo kommune, og Tormod Korpås fra Utdanningsforbundet klippet snoren og åpnet SETT 2018.

– I løpet av de siste to årene har jeg fulgt med på hvordan lærere som har vært her har omtalt konferansen, det gjør meg trygg på at dette er en viktig arena, mente han. Fra Oslo kommune var 300 lærere deltakere.

Kristine Iversen Lund kom fra Tonsenhagen skole i Oslo, sammen med flere kolleger.

– Det er inspirerende å være her. Vi er en «iPad-skole», og det er interessant å gå rundt og snakke med dem som lager programmene vi bruker og få noen tips, sier hun.

Inspirerende

For Trond Christoffersen fra Nesøya barnehage og Christoffer Ingrid fra Vendla barnehage gir konferansen en annerledes læring.

– Det er spennende å se hva vi kan gjøre sammen med barna i pedagogisk øyemed. Ungene vi har i barnehagen i dag skal jobbe i stillinger som enda ikke finnes. Derfor må vi vise dem mye forskjellig. Og så er det gøy, sier Christoffersen.

LÆRERROMMET: Podkasten Lærerrommet ble live-innspilt på SETT fra standen til Utdanningsforbundet. Hør episode 11 «Mer motivasjon i klasserommet?», episode 12 «Barn og unges digitale liv», episode 13 «Netthets og sjikane» og episode 14 «Mobilforbud eller ikke?».

For barnehagen: Trond Christoffersen fra Nesøya barnehage og Christoffer Ingrid fra Vendla barnehage har prøvd både koding, digitalt mikroskop og annet i barnehagen og kom til SETT for å få inspirasjon.

Stand: Utdanningsforbundet er samarbeidspartner og hadde egen stand på konferansen.

Mobbing i barnehagen

Det viktigste arbeidet mot mobbing skjer i den enkelte barnehage. Samarbeidende voksne som er villige til å gå i dialog om mobbing med hverandre, barn og foreldre er en av nøklene til å forebygge, stoppe og følge opp mobbing. Utdanningsforbundet har kurs i Tromsø 25. februar og i Bergen 12. mars med Ingrid Lund, professor i spesialpedagogikk ved Universitetet i Agder.

Les mer på www.udf.no/kurs

Nærmer seg: Snart må du betale dine forsikringer.

FOTO: ANNA-JULIA GRANBERG

Husk fristen!

Betalingsforfallet for dine kollektive forsikringer for 2019 er enten 15. eller 20. januar. Din siste faktura er alltid på Min side på udf.no. Vil du endre i forsikringene for 2019? Ta kontakt med oss på forsikring@udf.no eller gjør det på Min side. Endringsfrist er 19.01.19.

AvtaleGiro eller eFaktura gjør det oversiktlig og enkelt å betale. Opprett elektronisk betaling i nettbanken når du betaler mottatt faktura. For endring av antall terminer: Send mail til forsikring@udf.no. Eventuelle terminendringer trer først i kraft ved neste forfall.

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

DINE FORSIKRINGSTILBUD

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsordninger for deg og dine til en god pris.

KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.
Pris fra kr 972 til kr 1476 pr år, avhengig av hvor i landet du bor.

UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.
Pris fra kr 756 til kr 1944 pr år, avhengig av om den skal gjelde for en eller for familie, og om du er over eller under 70 år.

LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke.
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravelsestøtte ved død i nær familie.
Pris kr 888 per år.

STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke, spesialtilpasset studenter.
Pris kr 996 per år.

BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år.
Pris per barn 1212 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnåpen helsetelefon er også inkludert.
Pris for familie kr 3000 per år. En person kr 2400 per år.

UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser.
Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Bilforsikringen ekstra og delkasko har 75% bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil.
Sjekk din pris på udf.no/medlemstilbud

RABATT HOS TRYG

RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring.
Alle medlemmer får 32 prosent uavhengig av antall produkter.

TRYG PLUSS

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

Les mer på udf.no/medlemstilbud

Bruk dine medlemsfordeler

Det lønner seg å være del av et fellesskap.
Som medlem får du tilgang til et bredt
forsikringstilbud med gode priser og
unike dekninger.

Les mer på
udf.no/medlemstilbud

NÅ UT TIL 289.000 LESERE

Fagbladet Utdanning utgis 14 ganger i året og er Utdanningsforbundets medlemsblad. Innholdet er faglig- og politisk stoff med tilknytning til pedagogikk og skole. Du når ut til våre lesere som er lærere, skoleledere, studenter, barnehagelærere og styrere i barnehager, rådgivere, spesialpedagoger og andre ansatte i utdanningssektoren i Norge.

UTDANNING 2

Annonsefrist: 16. januar

Utgivelse: 1. februar

UTDANNING 3

Annonsefrist: 6. februar

Utgivelse: 22. februar

UTDANNING 4

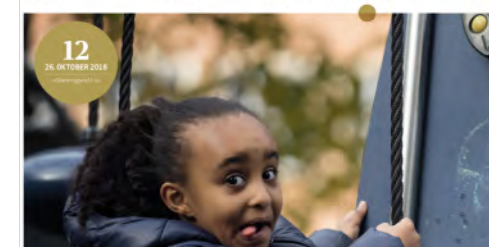
Annonsefrist: 27. februar

Utgivelse: 15. mars

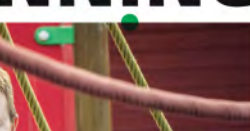
● Mitt tips: 20 «Norges kuleste lærer» engasjerer ● Portrett: 34 Den snille lagspilleren
● Gyldne øyeblikk: 39 Mestrings glede ● Kronikk: 54 Lærernes betydning i kampen mot mobbing

UTDANNING

● 22 Redaktørens favoritt ● Aktuelt: 24 Lærere nektet å bruke mikrofon
● 34 50 år i barnehage ● Fotoreportasje

UTDANNING

annerledes?
rerrelevane

● Mitt tips: 20 Innsats for andre som valgag ● Reportasje: 26 Verdens beste lærer
● Portrett: 34 Økonomen som framskaper barnehagen ● Gyldne øyeblikk: 41 Fra bom til briljering

UTDANNING

Spesialundervisning:
Timene som forsvinner

Du kan annonsere digitalt på **Utdanningsnytt.no**

Ta kontakt med

marked@utdanningsnytt.no

Telefon 24 14 23 30

Les mer: [Utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon](https://utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon)

UTDANNING

UTDANNINGSNYTT.NO